

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร
วิทยานิพนธ์ที่ได้รับรางวัล
และที่ผ่านการคัดเลือก

ตามโครงการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
และระดับปริญญาเอกเพื่อสนับสนุนข้อมูลทาง
วิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555

คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา
มกราคม 2556

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961189915

#67308

วันที่ 23 / ๑๐ / ๕๖

เลขทะเบียน ๗ 25340 ก.๒

๑ AB

เลขหมู่ ๑๐.๔
๑๗๒๓๗ ๑๕๕๖

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร
วิทยานิพนธ์ที่ได้รับรางวัล
และที่ผ่านการคัดเลือก

ตามโครงการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
และระดับปริญญาเอกเพื่อสนับสนุนข้อมูลทาง
วิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555

คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

มกราคม 2556

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

คำนำ

บทสรุปสำหรับผู้บริหารวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลจากการดำเนินงานของคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาในการจัดโครงการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้วุฒิสภา และผู้ที่เกี่ยวข้องในวงงานนิติบัญญัติ ได้นำข้อมูลจากวิทยานิพนธ์มาใช้ประโยชน์ รวมทั้งส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษา และสถาบันการศึกษาผลิตผลงานวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาวิชาการหลากหลายมากขึ้น

สำหรับรางวัลวิทยานิพนธ์ได้แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ๆ ละ 4 รางวัล ดังนี้

- ระดับปริญญาโท รางวัลดีเยี่ยม รางวัลละ 30,000 บาท รางวัลดีเด่น รางวัลละ 20,000 บาท และรางวัลชมเชยสองรางวัล ๆ ละ 10,000 บาท

- ระดับปริญญาเอก รางวัลดีเยี่ยม รางวัลละ 60,000 บาท รางวัลดีเด่น รางวัลละ 40,000 บาท และรางวัลชมเชยสองรางวัล ๆ ละ 10,000 บาท

โดยในปี พ.ศ. 2555 มีวิทยานิพนธ์ส่งเข้าร่วมการคัดเลือกตามโครงการฯ ทั้งสิ้นจำนวน 34 เรื่อง เป็นระดับปริญญาโท 19 เรื่อง และระดับปริญญาเอก 15 เรื่อง ซึ่งคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาได้พิจารณาตัดสินคัดเลือกให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการเสร็จสิ้นแล้ว

โดยมีวิทยานิพนธ์ที่ได้รับรางวัลและที่ผ่านการคัดเลือก ให้ได้รับประกาศนียบัตร จำนวนทั้งสิ้น 10 เรื่อง ดังนี้

วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทที่ได้รับรางวัล จำนวน 2 เรื่อง และได้รับประกาศนียบัตร จำนวน 3 เรื่อง ประกอบด้วย

● รางวัลดีเยี่ยม ไม่มีวิทยานิพนธ์ที่ได้รับการคัดเลือก

● รางวัลดีเด่น ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง ความสูญเสียทางเศรษฐกิจของนโยบายกำหนดราคาพลังงานทดแทน : กรณีน้ำมันดีเซล หมุนเร็ว (ปี0 ปี2 ปี3) และไปโอดีเซล (ปี5) ศึกษาโดย นายจิรัฐ เจนพึงพร คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปี พ.ศ. 2554

● รางวัลชมเชย หนึ่งรางวัล ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชนในรูปแบบหุ้นส่วน ทวิภาค (PPPs) ที่ปรากฏในประเทศไทย ศึกษาโดย นายกฤษณพงศ์ ชาญวิรวงศ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2553

สำหรับวิทยานิพนธ์ที่ได้รับประกาศนียบัตร จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่

● วิทยานิพนธ์เรื่อง กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ศึกษาโดย นายวรพชร จันทร์ขันตี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- วิทยานิพนธ์เรื่อง ผลกระทบของการคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยีต่อการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยชอบธรรม ศึกษาโดย นายกฤตภาส ตั้งสมบุญรณ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

- วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา ศึกษาโดย น.ส.สลิตา สมพิทักษ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกที่ได้รับรางวัล จำนวน 2 เรื่อง และได้รับประกาศนียบัตร จำนวน 3 เรื่อง ประกอบด้วย

- รางวัลดีเยี่ยม ไม่มีวิทยานิพนธ์ที่ได้รับการคัดเลือก

- รางวัลดีเด่น ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง องค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญอันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ศึกษาโดย น.ส. สุภัทรา กรอุไร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2554

- รางวัลชมเชย หนึ่งรางวัล ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง การจัดการความหลากหลายในองค์กร : ตัวแบบทางด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อความเท่าเทียมกันของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ ศึกษาโดย นายเจษฎา นกน้อย คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปี พ.ศ. 2552

สำหรับวิทยานิพนธ์ที่ได้รับประกาศนียบัตร จำนวน 3 เรื่อง
ได้แก่

- วิทยานิพนธ์เรื่อง การสร้างเครือข่ายทางสังคมของ
นายหน้าแรงงานอีสาน ศึกษาโดย ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น

- วิทยานิพนธ์เรื่อง วัฒนธรรมทางการเมือง : รูปแบบ
ที่เหมาะสมในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่มและบทบาท
ทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศึกษาโดย นายศตพล
วรปัญญาตระกูล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- วิทยานิพนธ์เรื่อง อนาคตภาพรูปแบบสังคมแห่ง
การเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน
ศึกษาโดย น.ส. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา หวังว่าบทสรุป
สำหรับผู้บริหารวิทยานิพนธ์นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า
ของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

มกราคม 2556

สารบัญ

หน้า

วิทยานิพนธ์ที่ได้รับรางวัล

ระดับปริญญาโท

รางวัลดีเด่น

- ความสูญเสียทางเศรษฐกิจของนโยบายกำหนดราคา..... 1
พลังงานทดแทน: กรณีน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว (ปี0 ปี2 ปี3)
และไปโอดีเซล ปี5

รางวัลชมเชย

- ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการร่วมทุนระหว่างรัฐ..... 11
และเอกชนในรูปแบบหุ้นส่วนทวิภาค (PPPs)
ที่ปรากฏในประเทศไทย

ระดับปริญญาเอก

รางวัลดีเด่น

- องค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ... 20
ของการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและ
ผู้กระทำความผิด

รางวัลชมเชย

- การจัดการความหลากหลายในองค์กร: ตัวแบบทางด้าน... 41
ทรัพยากรมนุษย์เพื่อความเท่าเทียมกันของผู้มีอัตลักษณ์
หลากหลายทางเพศ

วิทยานิพนธ์ที่ผ่านการคัดเลือก

ระดับปริญญาโท

- กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้..... 47
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
- ผลกระทบของการคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยี..... 75
ต่อการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยชอบธรรม
- ปัจจัยทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดี... 78
ของสมาชิกวุฒิสภา

ระดับปริญญาเอก

- การสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีกसान. 100
- วัฒนธรรมทางการเมือง : รูปแบบที่เหมาะสมในเชิง..... 113
ความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่มและบทบาททาง
การเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- อนาคตภาพรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการ..... 119
ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน

ภาคผนวก

- โครงการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท..... 135
และระดับปริญญาเอกเพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ
ให้แก่วุฒิสภาประจำปี พ.ศ. 2555
- หลักเกณฑ์ว่าด้วยการให้รางวัลวิทยานิพนธ์ของ..... 144
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา พ.ศ. 2555
- รายชื่อคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา..... 150
- รายชื่อคณะกรรมการกลั่นกรองวิทยานิพนธ์..... 152
ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุน
ข้อมูลทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555
- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตัดสินคัดเลือก..... 153
วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก
เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา
ประจำปี พ.ศ. 2555
- รายชื่อวิทยานิพนธ์ที่ส่งเข้าร่วมคัดเลือกใน..... 157
โครงการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
และระดับปริญญาเอกเพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ
ให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555

*****

วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
และระดับปริญญาเอก
ที่ได้รับรางวัล

ระดับปริญญาโท

ความสูญเสียทางเศรษฐกิจของนโยบาย
กำหนดราคาพลังงานทดแทน : กรณีน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว
(ปี0 ปี2 ปี3) และไบโอดีเซล ปี5

นายจิรัฐ เจนพึงพร

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตน้ำมันปาล์มดิบอันดับสามของโลก โดยปริมาณน้ำมันปาล์มดิบที่ผลิตได้ในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามการขยายพื้นที่เพาะปลูกปาล์มน้ำมัน อย่างไรก็ตาม ปริมาณการผลิตปาล์มน้ำมันปาล์มดิบที่เพิ่มขึ้นไม่ได้มาจากการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต เนื่องจากผลผลิตปาล์มน้ำมันต่อไร่รวมถึงเปอร์เซ็นต์น้ำมันปาล์มค่อนข้างคงที่ ในขณะที่ราคาน้ำมันปาล์มดิบในประเทศจะเคลื่อนไหวตามราคาน้ำมันปาล์มดิบในประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศผู้นำการผลิตน้ำมันปาล์มดิบ รวมถึงมีอาณาเขตติดต่อกันโดยตรงกับพื้นที่เพาะปลูกปาล์มน้ำมันในประเทศ ฉะนั้น เมื่อราคาปาล์มน้ำมันตกต่ำตามตลาดโลก ทำให้ภาครัฐนิยมใช้นโยบายประกันราคาทั้งปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มดิบ โดยก่อนหน้าปี พ.ศ. 2549 เมื่อโรงกลั่น

น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์กลั่นน้ำมันปาล์มดิบแล้ว ผลผลิตส่วนใหญ่จะถูกขายให้กับอุตสาหกรรมอาหาร แต่หลังจากนั้นน้ำมันปาล์มดิบส่วนหนึ่งถูกขายให้กับผู้ผลิตน้ำมันดีเซล เพื่อนำไปผลิตไบโอดีเซลผสมกับน้ำมันดีเซลต่อไป

ในปี พ.ศ. 2549 เมื่อตลาดไบโอดีเซล ปี5 เกิดขึ้น ภาครัฐได้ประกาศโครงสร้างราคาขายปลีกไบโอดีเซล ปี5 ที่ได้รับการอุดหนุนราคาข้าว (Cross subsidy) ในลักษณะของการถ่ายโอนภาษีและกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงจากผู้บริโภคดีเซลหมุนเร็วสู่ผู้บริโภคไบโอดีเซล ปี5 เพื่อมุ่งหวังให้ผู้บริโภคดีเซลหมุนเร็วหันมาใช้พลังงานทดแทนอย่างไบโอดีเซล ปี5 ในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ นโยบายการอุดหนุนราคาข้าวดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ (DWL) อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของส่วนเกินผู้ผลิต (Producer surplus) และส่วนเกินผู้บริโภค (Consumer surplus) ในตลาดดีเซลหมุนเร็ว และตลาดไบโอดีเซล ปี5 ซึ่งยังไม่มีการวัดความสูญเสียทางเศรษฐกิจออกมาอย่างแท้จริง ฉะนั้น การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประเมินความสูญเสียทางเศรษฐกิจจากนโยบายดังกล่าว

กรอบการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการประมาณการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์และอุปทานในตลาดดีเซลหมุนเร็วและไบโอดีเซล ปี5 เพื่อคำนวณหามูลค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริง และขั้นตอนที่ 2 จะนำแบบจำลองที่ได้จากขั้นตอนแรกไปจำลองสถานการณ์ เพื่อหา นโยบายการกำหนดราคาสินค้าทั้งสองชนิดให้มีประสิทธิภาพสูงสุดขั้นตอนแรก เริ่มต้นด้วยการประมาณ

การสมการอุปสงค์และอุปทานในตลาดน้ำมันปาล์มดิบ จากนั้น จึงหาคำความต้องการใช้ในการผลิตไบโอดีเซล ปี100 ออกจากอุปสงค์ น้ำมันปาล์มดิบรวม เพื่อสร้างสมการอุปทานส่วนเกินน้ำมันปาล์มดิบ ซึ่งจะนำไปผสมรวมกับอุปทานน้ำมันดิบ และรายการต้นทุนเศรษฐศาสตร์อื่น ได้แก่ ค่าการตลาด และต้นทุนทางสังคม เพื่อสร้างสมการอุปทาน ดีเซลหมุนเร็ว และอุปทานไบโอดีเซล ปี5 ต่อไป ในขณะที่สมการ อุปสงค์ดีเซลหมุนเร็ว และอุปสงค์ไบโอดีเซล ปี5 จะถูกประมาณการ ขึ้นมาพร้อมกัน เพื่อศึกษาดุลยภาพในตลาดดีเซลหมุนเร็วและตลาด ไบโอดีเซล ปี5 กรณีที่ตลาดซื้อขายกันอย่างเสรี (ไม่มีการจัดเก็บภาษี และกองทุนของน้ำมันดีเซล) เปรียบเทียบกับกรณีที่ภาครัฐกำหนด นโยบายให้มีการจัดเก็บภาษีและกองทุนของน้ำมันดีเซล ส่วนมูลค่า ความสูญเสียทางเศรษฐกิจของนโยบายสามารถคำนวณโดยตรงจาก การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ใต้เส้นอุปสงค์และเส้นอุปทานเมื่อเปรียบเทียบ กรณีที่ภาครัฐใช้นโยบายจัดเก็บภาษีและกองทุนของน้ำมันดีเซลกับ สภาวะดุลยภาพ

ผลการศึกษาที่ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายเดือนตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2550 ถึงเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2554 พบว่า นโยบาย กำหนดราคาขายปลีกดีเซลหมุนเร็ว และไบโอดีเซล ปี5 ทำให้ อัตราส่วนเพิ่มของการทดแทนกัน (Marginal rate of substitution, MRS) ระหว่างสินค้าทั้งสองชนิดแตกต่างจากอัตราส่วนเพิ่มของการ เปลี่ยนแปลงการผลิต (Marginal rate of transformation, MRT) ร้อยละ 7.07 และก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจในตลาดทั้งสอง

ในช่วงเวลา 4 ปี รวมกันทั้งสิ้น 11,497 ล้านบาท ซึ่งความสูญเสียทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในตลาดดีเซลหมุนเร็ว และเคยเกิดการสูญเสียสูงสุดถึง 823 ล้านบาทในเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2552 ในขณะที่นโยบายผสมไบโอดีเซล บี100 ในน้ำมันดีเซลหมุนเร็วร้อยละ 3 (บี3) พบว่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายที่ใช้ดีเซลหมุนเร็ว บี2 นอกจากนี้ การวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้บริโภคน้ำมันดีเซลทั้งสองชนิดมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาดีเซลหมุนเร็วมากขึ้นเมื่อภาครัฐกำหนดให้ดีเซลหมุนเร็ว ต้องมีส่วนผสมของไบโอดีเซล บี100

ขั้นตอนที่สอง เป็นการจำลองสถานการณ์เพื่อหาโยบายกำหนดราคาขายปลีกที่ก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจน้อยที่สุด พบว่าในกรณีที่ภาครัฐสามารถขจัดความสูญเสียทางเศรษฐกิจทั้งหมดได้ ภาครัฐจะต้องลดการจัดเก็บภาษีและกองทุนของน้ำมันดีเซลทั้งสองชนิดลงร้อยละ 78.49 ซึ่งในกรณีนี้ภาครัฐจะต้องสูญเสียรายได้ดังกล่าวปีละ 85,129 ล้านบาท ในขณะที่กรณีที่สอง กำหนดให้ภาครัฐยังคงมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีและกองทุนของน้ำมันดีเซลเท่าเดิม พบว่าราคาดีเซลหมุนเร็วจะลดลงร้อยละ 2.80 ในขณะที่ราคาไบโอดีเซล บี5 จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.36 ส่งผลให้อัตราร่วมเพิ่มของการทดแทนกัน (MRS) แตกต่างจากอัตราร่วมเพิ่มของการเปลี่ยนแปลงการผลิต (MRT) เพียงร้อยละ 0.55 และทำให้มูลค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจสามารถลดลงไปได้ร้อยละ 96.63 ของมูลค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม กรณีที่สองนี้จะทำให้ปริมาณการนำเข้าน้ำมันดิบเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.12 ต้นทุนเศรษฐกิจโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.90 และค่าใช้จ่ายรวมของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.02

ดังนั้น ภาครัฐจึงควรใช้กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นกลไกรักษาระดับราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงเท่านั้น โดยการวิจัยนี้ไม่สนับสนุนให้ภาครัฐใช้กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นกลไกชดเชยราคาพลังงานทดแทน เนื่องจากการชดเชยราคาพลังงานทดแทนที่ผ่านมาก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ (DWL) ในขณะที่ประเด็นของการยุบกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงอยู่นอกเหนือขอบเขตการวิจัยนี้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาในอดีตพบว่าราคาน้ำมันดิบโลกส่งผลกระทบต่ออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ฉะนั้น ในปี พ.ศ. 2522 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงจึงเป็นการรักษาระดับราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงกรณีราคาน้ำมันดิบโลกสูงขึ้นเพื่อก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจน้อยที่สุด ฉะนั้น ในปัจจุบันภาครัฐควรจะใช้กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว จนกว่าในอนาคต การประเมินผลของกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงด้วยแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาค อาทิแบบจำลองเศรษฐกิจแบบดุลยภาพทั่วไป (CGE) พิสูจน์ได้ว่าการใช้กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวน้อยกว่าการไม่ใช้กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงแล้ว ภาครัฐควรพิจารณาการยุบกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงต่อไป

นอกจากนั้น ภาครัฐควรกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมสำหรับการกำหนดอัตราเงินส่งเข้ากองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง โดยอัตราเงินส่ง

เข้ากองทุนของน้ำมันเชื้อเพลิงแต่ละชนิดจะต้องทำให้สัดส่วนราคาขายปลีกต่อต้นทุนเศรษฐศาสตร์ของน้ำมันเชื้อเพลิงแต่ละชนิดให้เท่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งทดแทนกันได้จะต้องมีสัดส่วนราคาขายปลีกต่อต้นทุนเศรษฐศาสตร์ใกล้เคียงกันทั้งกรณีราคาน้ำมันดิบโลกสูงขึ้นและกรณีราคาน้ำมันดิบโลกต่ำลง โดยกรณีแรกอัตราเงินส่งเข้ากองทุนของน้ำมันเชื้อเพลิงแต่ละชนิดควรจะต้องต่ำหรือติดลบเหมือนกัน ในขณะที่กรณีหลัง อัตราเงินส่งเข้ากองทุนของน้ำมันเชื้อเพลิงแต่ละชนิดควรจะต้องสูงเหมือนกัน โดยสาเหตุของการเพิ่มเติมเงินเข้าดังกล่าวมาจากการใช้กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงในอดีต ซึ่งอุดหนุนราคาไขว้จากน้ำมันเชื้อเพลิงชนิดหนึ่งสู่น้ำมันเชื้อเพลิงอีกชนิดหนึ่ง โดยการกำหนดอัตราเงินส่งเข้ากองทุนของน้ำมันเชื้อเพลิงสองชนิดแตกต่างกันในทุกสถานการณ์ ทำให้พฤติกรรมการบริโภคน้ำมันเชื้อเพลิงของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงและก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ (DWL) ขึ้น อย่างไรก็ตาม ส่วนของต้นทุนเศรษฐศาสตร์จะต้องรวมผลกระทบภายนอก (Externality cost) จากการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงเข้าไปด้วย เนื่องจาก การเผาไหม้น้ำมันเชื้อเพลิงจะปล่อยมลพิษ โดยเฉพาะ CO₂ ซึ่งก่อให้เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจก และทำให้สุขภาพของผู้อื่นในสังคมเสื่อมโทรมลง

สำหรับมูลค่าผลกระทบภายนอกจากการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงสามารถคำนวณได้จากมูลค่าต้นทุนทางสังคมของคาร์บอน (SCC) โดยค่า SCC ในการวิจัยนี้เป็นค่าเฉลี่ยจากการศึกษาประมาณการ

ในอดีต ซึ่งเท่ากับ 14.06 ดอลลาร์ สรอ. ต่อตัน CO₂ ในปี พ.ศ. 2552 หรือ 14.75 ดอลลาร์ สรอ. ต่อตัน CO₂ ในปี พ.ศ. 2554 โดยค่า SCC ดังกล่าวสามารถนำไปคำนวณต้นทุนทางสังคมต่อลิตรตามค่าสัมประสิทธิ์การปล่อย CO₂ ของน้ำมันเชื้อเพลิงแต่ละชนิดได้ ยกตัวอย่าง น้ำมันดีเซลจากน้ำมันดิบมีค่าสัมประสิทธิ์การปล่อย CO₂ 2.70 กิโลกรัมต่อลิตร ในขณะที่อัตราแลกเปลี่ยนเท่ากับ 30-35 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. ผลปรากฏว่าต้นทุนทางสังคมของน้ำมันดีเซลจะเท่ากับ 1.19-1.39 บาทต่อลิตร อย่างไรก็ตาม ถ้านำน้ำมันดีเซลจากน้ำมันดิบไปผสมกับไบโอดีเซล ซึ่งเป็นพลังงานที่มีค่าสัมประสิทธิ์การปล่อย CO₂ ต่ำกว่า ปรากฏว่าสัดส่วนร้อยละ 1 ของไบโอดีเซลจะทำให้ต้นทุนทางสังคมของน้ำมันดีเซลลดลง 0.93-1.09 สตางค์ต่อลิตร

เนื่องจากการบริโภคน้ำมันเชื้อเพลิงก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคม การวิจัยนี้จึงสนับสนุนให้จัดเก็บภาษีคาร์บอน เพื่อให้ต้นทุนสินค้าที่ปล่อย CO₂ อย่างน้ำมันเชื้อเพลิงสูงขึ้น โดยอัตราภาษีคาร์บอนของน้ำมันเชื้อเพลิงแต่ละชนิดจะต้องไม่ต่ำกว่าต้นทุนทางสังคม แม้ว่าอัตราภาษีคาร์บอนของน้ำมันเชื้อเพลิงจะอยู่นอกเหนือขอบเขตการวิจัยนี้ อย่างไรก็ตาม การวิจัยของอนันต์ วัฒนกุลจรีส และกฤติยาพร วงษา (2554: 321) เสนอว่าอัตราภาษีคาร์บอนระหว่าง 200-3,000 บาทต่อตัน CO₂ เป็นช่วงอัตราภาษีที่สมเหตุสมผลและสอดคล้องกับอัตราภาษีคาร์บอนในต่างประเทศ ฉะนั้น เมื่อนำอัตราภาษีคาร์บอนสูงสุดมาคำนวณต้นทุนทางสังคมของน้ำมันดีเซลจาก

น้ำมันดิบ ปรากฏว่าต้นทุนดังกล่าวจะเท่ากับ 8.10 บาทต่อลิตร ในขณะที่อัตราภาษีสรรพสามิตรวมกับอัตราเงินส่งเข้ากองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานของไบโอดีเซล ปี5 เท่ากับ 5.56 บาทต่อลิตร นอกจากนี้ สัดส่วนร้อยละ 1 ของไบโอดีเซลจะทำให้ต้นทุนทางสังคมของน้ำมันดีเซลลดลง 5.99 สตางค์ต่อลิตร

ในขณะที่เหตุผลส่วนหนึ่งของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตน้ำมันเชื้อเพลิงมาจากการก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม รายได้ภาษีดังกล่าวถูกนำไปรวมกับงบประมาณกลาง ซึ่งไม่ได้นำไปแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยตรง ฉะนั้น การวิจัยนี้จึงเสนอให้ภาครัฐควรวางอัตราภาษีสรรพสามิตของน้ำมันเชื้อเพลิงกับอัตราเงินส่งเข้ากองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน และกำหนดให้อัตราเงินส่งเข้ากองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานมาจากอัตราภาษีคาร์บอน เพื่อนำรายได้ดังกล่าวไปใช้จ่ายตามแนวทางของแผนอนุรักษ์พลังงาน ซึ่งประกอบด้วย การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การใช้พลังงานทดแทน การพัฒนาบุคลากร และการประชาสัมพันธ์ (กระทรวงพลังงาน, 2551: 16-20) โดยเฉพาะการนำรายได้กองทุนไปลงทุนพัฒนาโครงข่ายระบบขนส่งสินค้าและโครงข่ายระบบขนส่งมวลชน ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ทำให้ความต้องการใช้พลังงานลดลง ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยตรง

แผนอนุรักษ์พลังงานด้านพัฒนาพลังงานทดแทนต้องนำเงินกองทุนดังกล่าวมาพัฒนาการเพิ่มผลผลิตพืชพลังงานอาทิปาล์ม

น้ำมัน รวมถึงอ้อยและมันสำปะหลัง โดยการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชพลังงานโดยตรง โดยเฉพาะการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ซึ่งประกอบด้วย เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เมล็ดพันธุ์แท้ องค์ความรู้ด้านการจัดการสวน และการปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชพลังงานเป็นต้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2550: 33) ในขณะที่การสนับสนุนเมล็ดเงินสำหรับการวิจัยและพัฒนา พืชพลังงานเป็นสิ่งจำเป็นไม่ต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการ เมล็ดพันธุ์แท้ รวมถึงการปรับปรุงพันธุ์พืชพลังงานให้ผลผลิตต่อไร่ สูงขึ้น นอกจากนั้น การจัดการน้ำภายในพื้นที่เพาะปลูกพืชพลังงาน ให้เหมาะสมไม่ให้น้อยเกินไปหรือไม่ให้มากเกินไปยังเป็นการเพิ่ม ผลผลิตพืชพลังงานอีกทาง ซึ่งแผนการเพิ่มอุปทานพืชพลังงาน ดังกล่าวจะทำให้ภาครัฐสามารถเพิ่มสัดส่วนการบังคับใช้พลังงาน ทดแทน ซึ่งจะทำให้สังคมบริโภคพลังงานสะอาดเพิ่มขึ้น มลภาวะ ต่อสิ่งแวดล้อมลดลง และความสูญเสียทางเศรษฐกิจ (DWL) ลดลง

สุดท้าย การดำเนินนโยบายส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน ควรใช้นโยบายการบังคับใช้เชื้อเพลิงผสมเชื้อเพลิงชีวภาพ (Blend mandate for biofuels) เป็นหลัก เนื่องจากนโยบายดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดภาระส่วนเกิน (Excess burden) และไม่ก่อให้เกิดความสูญเสีย ทางเศรษฐกิจ (DWL) เมื่ออุปทานพืชพลังงานภายในประเทศเพิ่มขึ้น ภาครัฐจะต้องจัดเก็บผลผลิตพืชพลังงานส่วนเกิน โดยไม่ส่งออก นอกประเทศ กระทั่งอุปทานพืชพลังงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจึงบังคับใช้สัดส่วนของเชื้อเพลิงชีวภาพในเชื้อเพลิงพื้นฐาน เพิ่มขึ้น เพื่ออุดหนุนผลผลิตส่วนเกินดังกล่าว นอกจากนั้น ถ้าภาครัฐ

ยังให้ผู้บริโภคมีทางเลือกสำหรับการใช้เชื้อเพลิง เช่น เบนซิน 91 และแก๊สโซฮอล์ 91 ภาครัฐไม่ควรอุดหนุนราคาพลังงานชนิดใดชนิดหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอุดหนุนเพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคหันมาใช้พลังงานทดแทน อย่างไรก็ตาม การจูงใจผู้บริโภคราคาด้านราคาเกิดขึ้นได้โดยการกำหนดราคาขายปลีกจากต้นทุนเศรษฐศาสตร์ ฉะนั้น ถ้าต้นทุนน้ำมันดิบและต้นทุนน้ำมันจากพืชพลังงานไม่แตกต่างกันมากนัก ราคาขายปลีกของเชื้อเพลิงที่มีส่วนผสมของเชื้อเพลิงชีวภาพมากกว่าจะถูกกว่า ยิ่งสัดส่วนของเชื้อเพลิงชีวภาพมากขึ้นเชื้อเพลิงดังกล่าวจะสะอาดขึ้น ต้นทุนเศรษฐศาสตร์จึงต่ำลง ราคาขายปลีกของเชื้อเพลิงดังกล่าวจะยิ่งถูกลง

*****

ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชน ในรูปแบบหุ้นส่วนทวิภาค (PPPs) ที่ปรากฏในประเทศไทย

นายกฤษพงศ์ ขาววิวิรงค์

การร่วมทุนในรูปแบบหุ้นส่วนทวิภาค (public-private partnerships) คือความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนรูปแบบหนึ่ง โดยการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเพื่อกระจายความเสี่ยง ในการลงทุนด้านงบประมาณ และเป็นการเปิดโอกาสในการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากภาคเอกชนโดยบทบาทของทางภาคเอกชนที่เข้ามาร่วมลงทุนนั้น จะต้องเป็นผู้ที่สร้างสิ่งก่อสร้างด้วยเงินลงทุนของตนเอง และจะต้องมีหน้าที่ในการออกแบบ สิ่งก่อสร้างดังกล่าวด้วย โดยเมื่อการก่อสร้างได้เสร็จสิ้น ภาคเอกชนมีหน้าที่ในการบริหารงานในสิ่งสาธารณูปโภค เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งภาครัฐจะกำหนดคุณสมบัติที่ต้องการในขั้นตอนการกำหนดกรอบภารกิจของโครงการ และคอยกำกับดูแลการปฏิบัติงานของภาคเอกชนภายหลังโครงการ

ได้ก่อสร้างเสร็จ ในส่วนกรรมสิทธิ์ในโครงการที่ก่อสร้าง จะตกเป็นของภาครัฐหรือภาคเอกชน จะต้องพิจารณาจากรูปแบบของโครงการว่าใช้การร่วมทุนในลักษณะใด ซึ่งรูปแบบของ PPPs มีอยู่ 4 ประเภท คือ 1) BOO (Build-Own-Operate) 2) BOT (Build-Operate-Transfer) 3) BTO (Build-Transfer-Operate) 4) DBFO (Designed-Build-Finance-Operate)

ระบบการเข้าร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชน ได้ถูกวางระบบ โดยการใช้กฎหมาย เพื่อสนองตอบต่อนโยบายในการจัดทำบริการสาธารณะที่ต้องการใช้ศักยภาพที่ดีที่สุดของภาครัฐและภาคเอกชน ในการเข้ามาร่วมดำเนินงานในโครงการเดียวกัน ดังนั้นจึงต้องสร้างขั้นตอนการประเมินโครงการเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในความคุ้มค่าที่จะลงทุนและประเมินความเหมาะสมของลักษณะโครงการว่าเหมาะสมกับร่วมทุนกับภาคเอกชนหรือไม่ และเพื่อให้โครงการสาธารณะได้รับการบริหารจัดการโดยภาคเอกชนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ระบบกฎหมายร่วมทุนจะต้องสร้างกระบวนการคัดเลือกคู่สัญญาภาคเอกชนที่มีความเหมาะสมกับโครงการและมีคุณสมบัติที่ดีที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเอกชนรายอื่น นอกจากนี้ เพื่อควบคุมให้เอกชนผู้ให้บริการจัดทำบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ ระบบกฎหมายร่วมทุนจะต้องให้อำนาจหน่วยงานของรัฐผู้เป็นเจ้าของโครงการในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของภาคเอกชน

ในระบบการเข้าร่วมทุนของประเทศไทยได้ใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายหลักที่วางกรอบในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีโครงสร้างในการกำหนดขั้นตอนการเข้าร่วมงานสามขั้นตอนนี้ได้แก่ 1. ขั้นตอนการเสนอโครงการ 2. ขั้นตอนการดำเนินงาน และ 3. ขั้นตอนการกำกับดูแลและติดตามผล โดยองค์ที่สำคัญในการตรวจสอบขั้นตอนการเข้าร่วมงานก็คือคณะกรรมการต่างๆ ที่กฎหมายได้กำหนด แต่องค์กรที่มีอำนาจในการตัดสินใจกฎหมายร่วมทุนฉบับนี้ได้กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ ในบางกิจการที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดขั้นตอนการเข้าร่วมงานไว้เป็นการเฉพาะ ระบบการเข้าร่วมทุนในกิจการนั้นก็ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายเฉพาะด้วย

อนึ่งในการบังคับใช้กฎหมายร่วมทุน ยังปรากฏปัญหาการบังคับใช้หลากหลายประการดังเช่น

1. ปัญหาความคลุมเครือในการตีความมาตรการทางกฎหมาย

ระบบร่วมทุนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับจำนวนทุนทรัพย์ของโครงการตั้งแต่หนึ่งพันล้านบาท แต่วิธีการคำนวณทุนทรัพย์ กลับมิได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณว่าจะยึดถือทรัพย์สินประเภทใดบ้างในการนำมาคำนวณ และจะใช้ราคาในระยะเวลาใดเป็นข้อยุติในการคำนวณ

2. ปัญหาของการไม่สร้างมาตรการทางกฎหมายให้ครอบคลุมในทุกกระบวนการ

เมื่อคู่สัญญาได้ทำสัญญาร่วมทุนแล้ว กฎหมายเพียงแค่งำหนดให้หน่วยงานเจ้าของโครงการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงาน โดยในระหว่างที่สัญญาร่วมทุนมีผลใช้บังคับ การทำนิติกรรมที่มีผลเปลี่ยนแปลงนิติสัมพันธ์ในสัญญาร่วมทุน กลับไม่ปรากฏเนื้อหาของกฎหมายวางระบบครอบคลุมในกระบวนการดังกล่าว หากคู่สัญญาประสงค์จะทำนิติกรรมที่มีผลเปลี่ยนแปลงนิติสัมพันธ์ในสัญญาร่วมทุน ก็ไม่อาจทราบได้ว่าจะต้องดำเนินการเช่นไร และจะใช้หลักกฎหมายในเรื่องสัญญาทางแพ่งได้หรือไม่ ความไม่ชัดเจนในกระบวนการดังกล่าวนี้ ส่งผลกระทบต่อการทำงานในโครงการร่วมทุนภายหลังการทำสัญญาร่วมทุน

ในทางปฏิบัติ การทำนิติกรรมที่มีผลเปลี่ยนแปลงนิติสัมพันธ์ในสัญญาร่วมทุนได้ปรากฏกระบวนการทางปฏิบัติจากแนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาในเรื่องการแก้ไขสัญญาร่วมทุน การโอนสิทธิเรียกร้อง การต่ออายุสัญญาสัมปทาน และการบอกเลิกสัญญาร่วมทุน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้ความเห็นว่าการทำนิติกรรมดังกล่าวจะต้องผ่านการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี จึงจะมีผลสมบูรณ์ทางกฎหมาย แม้แนวคำวินิจฉัยจะมีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ แต่กระบวนการดังกล่าวก็มีใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่จะมีผลเป็นการทั่วไปในการบังคับใช้ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงแนวการ

วินิจฉัยได้ในอนาคต ทำให้ระบบการดำเนินงานภายหลังการทำสัญญา
ไม่มีแนวทางที่แน่ชัดในการปฏิบัติงาน

3. การไม่กำหนดผลของการฝ่าฝืนมาตรการในกฎหมายร่วมทุน

กฎหมายร่วมทุนของไทย ได้วางโครงสร้างในการกำหนดกระบวนการ
การเข้าร่วมงานของโครงการร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชน ซึ่งจะต้อง
ผ่านกระบวนการตรวจสอบของหน่วยงานภาครัฐองค์กรต่าง ๆ
ที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ อันเป็นการบังคับให้คู่สัญญาร่วมทุนต้อง
ปฏิบัติตาม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ กฎหมายฉบับนี้กลับมิได้ระบุว่า
หากเกิดการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจะมีผลอย่างไรต่อสัญญาร่วมทุน
และสาเหตุในกรณีใดบ้างที่จะทำให้การเข้าร่วมงานมีผลไม่ชอบด้วย
กฎหมาย

ผู้เขียนเห็นว่าระบบกฎหมายร่วมทุนฉบับแก้ไขปรับปรุงสมควร
ที่จะวางระบบการเข้าร่วมงานในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเงื่อนไขของโครงการร่วมทุนที่จะอยู่ในบังคับ ของกฎหมายร่วมทุน

เงื่อนไขของโครงการร่วมทุนตามที่กฎหมายร่วมทุนได้กำหนด
ไว้ ได้ใช้เงื่อนไขในการพิจารณาอยู่สามหลักเกณฑ์คือ ลักษณะของ
คู่สัญญา ลักษณะของกิจการและการเข้าร่วมงาน และจำนวนทุนทรัพย์
ของโครงการตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทเป็นต้นไป ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ
การตีความลักษณะของโครงการที่มีความคลุมเครือ และโครงการ
ที่มีมูลค่าไม่ถึง 1,000 ล้านบาทจะไม่ถูกตรวจสอบขั้นตอนการ

เข้าร่วมงานด้วยระบบกฎหมายร่วมทุนจึงเห็นสมควรที่จะเปลี่ยนลักษณะเงื่อนไขของโครงการมาใช้เงื่อนไขที่พิจารณาจากลักษณะของกิจการสิ่งสาธารณูปโภคเพื่อสร้างความชัดเจนในการตีความและทำให้โครงการสิ่งสาธารณูปโภคที่มีมูลค่าไม่ถึง 1,000 ล้านบาทได้รับการตรวจสอบขั้นตอนในการเข้าร่วมงาน

2. การสร้างระบบการเข้าร่วมงานที่มีประสิทธิภาพ

ในการจัดตั้งองค์กรตรวจสอบ สมควรที่จะต้องสร้างระบบการตรวจสอบขั้นตอนการเข้าร่วมงานที่มีเอกภาพ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการที่ใช้อำนาจตามกฎหมายร่วมทุนเพียงคณะเดียว โดยการยุบคณะกรรมการประสานงาน และเพิ่มอำนาจในการกำกับดูแลคู่สัญญาในโครงการร่วมทุนให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการประจำโครงการ นอกจากนี้ เพื่อเพิ่มมุมมองทางด้านธุรกิจแก่คณะกรรมการจึงสมควรที่จะกำหนดสัดส่วนของกรรมการให้มาจากภาคเอกชนแทนที่จะมาจากข้าราชการประจำทั้งหมด

3. การกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนสำหรับการบังคับใช้กับสัญญาร่วมทุน

1) การกำหนดขั้นตอนการแก้ไขสัญญาร่วมทุน

โดยอาจจะกำหนดว่าคู่สัญญาจะต้องยื่นร่างสัญญาที่ได้แก้ไขให้แก่คณะกรรมการที่มีอำนาจในการกำกับดูแลการดำเนินงานได้พิจารณาเป็นเบื้องต้นและให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ตัดสินใจเป็นขั้นตอนสุดท้าย

2) การกำหนดขั้นตอนการโอนสิทธิในสัญญาสัมปทาน

โดยอาจจะกำหนดสาเหตุและความจำเป็นที่ภาคเอกชน จำต้องโอนสิทธิในสัญญาให้แก่เอกชนรายอื่น และมาตรการควบคุม การเปลี่ยนโครงสร้างผู้ถือหุ้นหรือการขายกิจการอันส่งผลเปลี่ยนแปลง อำนาจการบริหารจัดการ นอกจากนี้จะต้องกำหนดขั้นตอนการประเมิน คุณสมบัติในการดำเนินงานของเอกชนรายใหม่โดยให้คณะรัฐมนตรี เป็นผู้มีส่วนตัดสินใจ

3) การกำหนดมาตรการรองรับการให้บริการต่อเนื่อง

โดยการกำหนดสาเหตุของการที่จำต้องสรรหาเอกชน เข้ามาแทนที่ และต้องกำหนดระบบการสรรหาเอกชนรายใหม่ เพื่อให้ได้ภาคเอกชนที่มีคุณสมบัติไม่ด้อยกว่าเอกชนรายเดิม นอกจากนี้ยังต้องกำหนดมาตรการชั่วคราวโดยการให้ภาครัฐเข้ามา จัดทำบริการแทนที่เพื่อให้งานบริการสาธารณะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

4) การกำหนดมาตรการในการควบคุมการต่ออายุสัญญา

เพื่อป้องกันการผูกขาดสัมปทานโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา จะต้องมีการควบคุมให้การต่ออายุสัญญาในแต่ละครั้งจะต้องผ่าน การประเมินผลของการปฏิบัติงานของผู้รับสัมปทาน ซึ่งหากไม่ผ่าน การประเมิน โครงการดังกล่าวจะต้องกลับมาสู่การบริหารของภาครัฐ หรือเปิดประมูลเพื่อหาเอกชนรายใหม่เข้ามาบริหารกิจการแทน

4. การกำหนดสาเหตุและผลของสัญญาร่วมทุนที่ไม่ปฏิบัติ ตามขั้นตอนของกฎหมาย

1) กรณีโครงการที่มีได้นำโครงการร่วมทุนเข้าสู่กระบวนการ เข้าร่วมงานตั้งแต่เริ่มต้น สัญญาร่วมทุนสมควรที่จะมีผลเป็นโมฆะ

2) หากพิสูจน์ได้ว่าภาคเอกชนได้ทุจริตในขั้นตอนการเข้าร่วมงาน หรือในขั้นตอนการทำนิติกรรมที่มีผลกระทบต่อเนื้อหาของกฎหมายร่วมทุนสัญญาร่วมทุนสมควรที่จะมีผลเป็นโมฆะ

3) หากข้อบกพร่องเกิดจากความสามารถในการปฏิบัติงานของภาคเอกชนและมีได้เกิดจากการกระทำที่ทุจริต ภาครัฐมีสิทธิที่จะเพิกถอนสัญญาได้

4) หากข้อบกพร่องเกิดจากกระบวนการภายในของฝ่ายภาครัฐเองภาครัฐย่อมไม่สามารถอ้างความไม่สมบูรณ์ของกระบวนการร่วมทุน ใช้ยื่นต่อเอกชนได้เพื่อการคุ้มครองความเชื่อถือและไว้วางใจของฝ่ายเอกชนคู่สัญญา

5. การกำหนดอำนาจในการกำกับดูแลที่ชัดเจนของภาครัฐ

อำนาจในการกำกับดูแลก็คืออำนาจของภาครัฐที่ใช้ในการแทรกแซงการดำเนินงานของภาคเอกชนในระบบเศรษฐกิจ ภาครัฐจะต้องใช้อำนาจแทรกแซงอย่างพอดีและต้องให้เหมาะกับสถานการณ์ ซึ่งการดำเนินงานที่ภาครัฐสมควรกำกับดูแลนั้น มีดังต่อไปนี้

- 1) รูปแบบการให้บริการของภาคเอกชน
- 2) ค่าธรรมเนียมในการใช้บริการ

3) การควบคุมธุรกรรมบางประการที่ส่งผลให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงอำนาจบริหารจัดการ

4) การควบคุมให้งานบริการสาธารณะเป็นไปอย่าง
ต่อเนื่อง

*****

ระดับปริญญาเอก

องค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญอันจะนำไปสู่
ความสำเร็จของการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหาย
และผู้กระทำความผิด

นางสาวสุภัทรา กรอุไร

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของนานาอารยประเทศตลอดมานับตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

หลักการสำคัญในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในช่วงหลังมาเป็นการปรับปรุงเชิงโครงสร้างและมุ่งเน้นในการสร้างความเสมอภาคแก่ประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันจะ

ก่อให้เกิดความสงบสันติสุขที่ยั่งยืนของคนในสังคม นอกจากนี้ยังมีการยกระดับความสำคัญของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายให้เป็นผู้ที่เป็นจุดศูนย์กลางและมีบทบาทสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมหาทางออกและหาวิธีการในการยุติข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการกระทำความผิด ทั้งส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานยุติธรรม เป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเริ่มเปลี่ยนแปลงจากความยุติธรรมที่เน้นการลงโทษ (punitive justice) มาเป็นความยุติธรรมที่เน้นการใช้การเยียวยา (reparative justice) และการเจรจาประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดให้กลับมา มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันดั้งเดิม (Restorative justice)

เหตุผลหนึ่งในการปรับเปลี่ยนเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมในแนวดังกล่าวมาจากแนวความคิดของนักวิชาการที่ได้ศึกษาพบว่าสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ซับซ้อนมากขึ้น จนกระทั่งกระบวนการยุติธรรมที่เน้นการลงโทษและแก้แค้นทดแทนนั้นเริ่มไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมและก่อให้เกิดปัญหาหลายประการที่ตามมา จนกระทั่งไม่สามารถสร้างความสงบสุขให้แก่ประชาชนและสังคมได้เช่นเดิมสาเหตุอันเนื่องมาจาก

(1) กระบวนการยุติธรรมนั้นถูกผูกขาดโดยรัฐมากเกินไป รัฐเข้ามามีการจัดการทั้งหมด ทั้งระบบไม่มีพื้นที่ให้ชุมชนและประชาสังคมเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วม

(2) กระบวนการยุติธรรมนั้นมุ่งเน้นที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยในบางครั้งสิ่งที่จะให้ความสำคัญต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

(3) กระบวนการยุติธรรมมีลักษณะดึงสติความข้อพิพาทต่าง ๆ เข้าสู่ระบบไม่ค่อยมีกระบวนการที่จะส่งเสริมให้มีการแก้ปัญหาในชุมชน

(4) ใช้โทษจำคุกมากเกินไปจนกระทั่งทำให้เกิดปัญหาคนล้นคุก เด็ก และเยาวชนกระทำความผิดล้นสถานพินิจ

จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้เกิดการสร้างกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (Alternative dispute resolutions หรือ ADRs) ขึ้นมากในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กระบวนการยุติธรรมทางเลือกดังกล่าวถูกสร้างขึ้นมาใช้ในลักษณะที่อยู่ในรูปแบบของ Informal justice กล่าวคือไม่มีรูปแบบที่เป็นทางการและไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนออกมารองรับถึงขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติ และหลังจากนั้นได้มีกระแสการตอบรับและเคลื่อนไหวในสังคมโลกเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการยุติธรรมให้สอดคล้อง กับสภาพความเป็นจริงที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์แห่งความสันติสุขยุติธรรมในสังคม

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบของการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim-Offender Mediation) เป็นหนึ่งในรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

(restorative justice) ซึ่งได้เกิดขึ้นและเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายท่ามกลางความสับสนเนื่องจากความไม่ชัดเจนเพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศนใหม่ในอีกมุมมองของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งมีมาแต่เดิม โดยหวังให้กระบวนการประนีประนอม ข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดเป็นทางเลือกในการที่จะยุติข้อพิพาทและสร้างความสมัครสมานสามัคคีระหว่างผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิดและชุมชนขึ้นใหม่อีกครั้ง จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim-Offender Mediation) มีเป้าหมายที่จะทำให้คู่กรณีพิพาททั้งสองฝ่ายคือผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำความผิด ได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันที่เกิดขึ้นซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักอย่างชัดเจนคือการทำให้ผู้เสียหายไม่ถูกกีดกันออกจากกระบวนการวิธีอำนาจความยุติธรรมอย่างสิ้นเชิงโดยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้มีสิทธิ มีเสียง มีโอกาสแสดงความรู้สึกต่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้น ทั้งนี้โดยหวังผลเพื่อจะให้เกิดความรู้สึกจากส่วนลึกโดยเนื้อแท้ในจิตใจของตนเองว่าสมควรจะให้ภัยแก่ผู้กระทำความผิดหรือไม่ และในส่วนของผู้กระทำความผิดก็จะได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกชอบต่อการกระทำของตน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจนำพาสังคมไปสู่ดุลยภาพที่จะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอีกครั้งภายหลังจากที่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว

แนวทางการพัฒนากระบวนการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim-Offender Mediation) ต้องมีความสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยและสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักทั้งต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของสังคมเนื่องจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักยังคงมีความจำเป็นในการที่จะจัดการกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เพียงแต่ไม่ใช่สำหรับจะนำมาใช้จัดการกับอาชญากรรมทุกประเภทที่เกิดขึ้นอย่างเคร่งครัด โดยไม่มีมาตรการทางเลือกอื่นที่เหมาะสมกว่า ดังนั้น การสร้างกระบวนการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim-Offender Mediation) ขึ้นมาเป็นทางเลือกเพื่อจัดการอาชญากรรมบางประเภท โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์กันมาก่อนจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม การใช้กระบวนการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim-Offender Mediation) ตามกลไกของสังคมโดยไม่มีกรอบของแนวความคิด แนวปฏิบัติ และกระบวนการที่ชัดเจนจะยิ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งตามมาและยากจะหาหนทางมาแก้ไขเนื่องมาจากสภาพความแตกต่างของผู้คนในสังคมที่ยังมีความแตกต่างหลากหลายไม่มีความเท่าเทียมกัน จึงยังคงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องยื่นมือเข้าไปดูแลและจัดการสร้าง

มาตรการและกระบวนการให้เหมาะสมและนำมาปฏิบัติได้จริง อันจะเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้า หาคำประกอบที่เป็นสาระสำคัญของการสร้างกระบวนการประนีประนอม ข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim-Offender Mediation) ทั้งในแง่ความชัดเจนขององค์กรและกระบวนการทางกฎหมาย ให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดของกฎหมายอาญาที่มุ่งรักษา ความสงบเรียบร้อยภายในสังคมโดยแท้จริง และเป็นการพัฒนา กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยให้เป็นไปตามมาตรฐาน ของสากลสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการบัญญัติกฎหมายเพื่อ จัดระเบียบในสังคมให้ประชาชนได้อยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกาย ทั้งสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการเกิด อาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim-Offender Mediation) ที่ได้ศึกษาให้มีความเหมาะสม ชัดเจนในกระบวนการจะช่วยให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรม ตามมาตรการดังกล่าวสามารถยุติข้อพิพาททางอาญาได้อย่างสิ้นเชิง เมื่อข้อพิพาทสามารถยุติลงได้อย่างรวดเร็วและพอใจของคู่กรณี พิพาท ความขัดแย้งบาดหมางกันต่อไปก็จะยุติลงได้อย่างสิ้นเชิง คงเหลือแต่คดีบางประเภทที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้กระบวนการประนีประนอม ข้อพิพาทเท่านั้นที่จะเข้าสู่การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามปกติ

การอำนวยความสะดวกในคดีที่มีความสำคัญเหล่านั้นจึงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. สมมุติฐานของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสมมุติฐานการวิจัยไว้ว่า “การประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim-Offender Mediation) เป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขั้นตอนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดได้ร่วมกันจัดการและหาทางออกกับความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้น โดยการสร้างความสำนึกผิดให้ผู้กระทำความผิดได้รับผิดชอบในการกระทำของตนบนความต้องการและประโยชน์ของผู้เสียหาย และแสดงเจตจำนงที่จะไม่กระทำเช่นนี้อีกในอนาคต โดยรัฐต้องสร้างองค์กรและกระบวนการทางกฎหมายที่เหมาะสมมารับ เพื่อให้กระบวนการดังกล่าวสามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมและสามารถบรรลุถึงความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง ผลสำเร็จที่เกิดจากการประนอมข้อพิพาททางอาญาดังกล่าวจะทำให้สามารถยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้อย่างสิ้นเชิง

เมื่อผลของการประนอมข้อพิพาททางอาญายุติลงได้ด้วย ความเข้าใจและสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ได้รับการฟื้นฟูแก้ไขเยียวยาให้กลับมาอยู่ในสภาพเดิมแล้ว ย่อมจะส่งผลให้องค์กรหลักในกระบวนการยุติธรรมทั้งในส่วนของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งมีภาระหน้าที่โดยตรงในการอำนวยความสะดวก ป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เพื่อสร้าง

ความสงบเรียบร้อยของสังคมสามารถตรวจสอบและกลั่นกรอง ข้อตกลงที่ได้จากการประนอมข้อพิพาทจนเป็นที่ยุติแล้วนั้น ให้มีผลรองรับในทางกฎหมายภายใต้เงื่อนไขของความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรมซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้จะส่งผลให้คดีมีการหันเห (Diversion) ออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักโดยทางอ้อมด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด เป็นกระบวนการยุติธรรมที่อำนวยความสะดวกให้กับคู่กรณีพิพาทและสร้างความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกรรมาธิการฯ ทั้งยังส่งเสริมให้องค์กรหลักในกระบวนการยุติธรรมสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด ชุมชน สังคม และองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งยังประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายและช่วยลดภาระอันไม่จำเป็นในกระบวนการยุติธรรมด้วย”

4. ขอบเขตการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษาด้านเนื้อหาไว้ ดังนี้

(1) ทำการศึกษาเฉพาะในส่วนของการประนอมข้อพิพาทในทางอาญาเฉพาะในความผิดที่มีผู้เสียหายหรือมีผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมเท่านั้น ไม่รวมถึงความผิดที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย

ด้วย โดยจะกำหนดกรอบของการเจรจาในรูปแบบของการประណอม
ข้อพิพาทระหว่างเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายกับผู้กระทำ
ความผิด (VOM) ซึ่งอาจจะมิชมนหรือสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

(2) ศึกษาและวิเคราะห์ระบบกฎหมายเฉพาะในส่วนของการ
การกระทำความผิดอาญาทั้งหมด ยกเว้นกรณีการกระทำความผิด
อาญาซึ่งผู้กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนและกรณีผู้กระทำ
ความผิดเป็นบุคคลในครอบครัวซึ่งมีกฎหมายวิธีพิจารณาเป็นการเฉพาะ
อยู่แล้ว

(3) ศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีความผิดอาญาที่ได้เกิดขึ้น
และคดีถูกนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักแล้ว
เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามหากกรณีมีส่วนเกี่ยวข้องอันเนื่องมาจากกร
ใช้กระบวนการประណอมข้อพิพาทอย่างไม่เป็นทางการโดยมาตรการที่
เหมาะสมและมีผลส่งถึงการใช้กระบวนการยุติธรรมในระบบก็อาจ
ทำการศึกษาเพิ่มเติมเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน

5. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ทำการวิจัยเอกสารทั้งของไทย
และของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการสัมภาษณ์บุคคลใน
กระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับแนวทางการใช้กระบวนการประណอม
ข้อพิพาทระหว่างเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายกับผู้กระทำ
ความผิดเข้ามาเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกตลอดจนการ
วิเคราะห์ให้เห็นถึงวิวัฒนาการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ที่เกิดขึ้นและได้รับการยอมรับในสังคมโลกที่เห็นสอดคล้องกันว่า เป้าหมายสูงสุดของการมีกระบวนการยุติธรรมในสังคมนั้นก็เพื่อที่จะให้ผู้คนในสังคมบรรลุถึงความยุติธรรมอันจะทำให้เกิดความสันติสุขทั่วกัน ซึ่งในส่วนของความยุติธรรมที่จะได้รับนี้ต้องมีช่องทางเข้าถึงที่เหมาะสมที่จะได้รับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมไม่ว่าจะโดยรูปแบบใดก็ตามเพื่อให้เห็นในเบื้องต้นว่าเหตุผลใดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงเกิดขึ้นและมีการยอมรับให้นำมาใช้เป็นมาตรการทางเลือกในการที่จะยุติข้อพิพาททางอาญา เนื่องจากการประนอมข้อพิพาททางอาญาระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

หลังจากนั้นจะวิเคราะห์และอธิบายในส่วนของโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อที่จะเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบรัฐ องค์กรของรัฐและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดำเนินงานโดยรัฐอันจะนำไปสู่เหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงต้องมีการสร้างกระบวนการยุติธรรมแบบทางเลือกนี้ให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยมีกฎหมายรองรับมาตรการดังกล่าวอย่างชัดเจน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเรื่ององค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญอันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

(1) ทำให้นักกฎหมาย นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้รู้และเข้าใจอย่างถูกต้องถึงภัยถึงปัจจัยที่มาของแนวคิดและทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังโครงสร้างของการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดในฐานะที่เป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งถือเป็นกลไกในการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างสันติและปรองดองอย่างแท้จริง

(2) ทำให้องค์กรและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมปรับเปลี่ยนทัศนคติและบทบาทปรับปรุงการทำงานของแต่ละองค์กรให้เป็นกระบวนการเดียวกัน โดยการนำสิ่งที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์มาสร้างความชัดเจนและกำหนดแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม อันจะทำให้การนำการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดไปใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความสมบูรณ์และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความสมดุลระหว่างการรักษาอำนาจรัฐและความเด็ดขาดของกฎหมายอาญาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมกับการดูแลและเยียวยาสิทธิของผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และการฟื้นฟูดูแลผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตที่ปกติในสังคมดั้งเดิม

(4) กระบวนการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้กรณีพิพาททำให้กระบวนการยุติธรรมมีช่องทางเลือกที่เหมาะสมและเป็นธรรมสำหรับประชาชนทำให้การบริหารกระบวนการยุติธรรม

ขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทำงานอย่างเหมาะสมกับหน้าที่ และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อประเทศชาติ และประชาชน

7. ผลสรุปที่ได้จากการวิจัย

การประนอมข้อพิพาททางอาญาระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดเป็นกระบวนการยุติธรรมรูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นการยกระดับความสำคัญของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายให้เป็นจุดศูนย์กลาง และมีบทบาทสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมหาทางออกและหาวิธีการในการยุติข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น ทั้งส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานยุติธรรม โดยเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจากความยุติธรรมที่เน้นการลงโทษมาเป็นความยุติธรรมที่เน้นการใช้การเยียวยา และการเจรจาประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด ให้กลับมาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันดังเดิม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คู่กรณีพิพาททั้งสองฝ่าย คือ เหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำความผิดได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ปัญหา ความขัดแย้งระหว่างกันที่เกิดขึ้น โดยมุ่งหวังว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจนำไปสู่ดุลยภาพที่จะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอีกครั้งภายหลังจากที่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว

การประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดเป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์รูปแบบหนึ่งซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทาง

อาญาด้วยเหตุผลที่ว่า อาชญากรหรือผู้กระทำความผิด คือ บุคคลที่ถูกกำหนดให้มีสถานะภาพเป็นอาชญากรหรือผู้กระทำความผิดจากการที่ได้กระทำการล่วงละเมิดต่อผู้อื่นในสิ่งที่ผู้มีอำนาจของรัฐ และสังคมกำหนดว่าเป็นความผิดต้องได้รับการลงโทษตามระบบรูปแบบและวิธีการซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงแก้แค้นหรือรูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เชิงฟื้นฟูสถานะของผู้กระทำความผิด คือ เป็นผู้ที่ยอมรับผิดและแสดงความรับผิดชอบชัดเจนใช้เหี้ยมวยาให้แก่เหยื่ออาชญากรรมหรือชุมชนเป็นทรัพย์สินหรือการให้บริการสำหรับเหยื่ออาชญากรรมนั้นทำหน้าที่รับการเยียวยาจิตใจจากผู้กระทำความผิดและหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เป็นผู้ทำการให้อภัยแก่ผู้กระทำความผิดที่แสดงความรู้สำนึกและรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของตนแล้ววิธีการเช่นนี้เป็นการให้อภัยเพื่อเปิดพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีขึ้นมาใหม่อีกครั้งไม่ใช่ในฐานะศัตรูแต่ในฐานะผู้ให้อภัยและผู้ได้รับการอภัย โดยทั้งสองฝ่ายต้องมองไปสู่อนาคตมากกว่าที่จะมองถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วกระบวนการดังกล่าวจะช่วยเสริมให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดเกิดขึ้นจากผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม รู้สึกว่ามีความจำกัดในการใช้มาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ตามปกติ จึงเริ่มทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

โดยอาศัยการเรียนรู้และพัฒนาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิธีการเดิมที่มีต่อผู้กระทำความผิดและความพึงพอใจของเหยื่ออาชญากรรม และการยอมรับของสาธารณะชนที่มีความสัมพันธ์กันและมีผลต่อการแก้ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมโดยอาศัยแนวคิดพื้นฐานจากทฤษฎีการลงโทษ แนวคิดในการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรม และการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม

เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ องค์การสหประชาชาติได้รับรองหลักการพื้นฐานว่าด้วยการดำเนินโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในเรื่องทางอาญาสำหรับเป็นแนวทางหรือคำแนะนำให้ประเทศต่าง ๆ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้เหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมและประเพณีของตนหลักการพื้นฐานดังกล่าวมีกระบวนการที่เป็นสาระสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

(1) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ควรมีได้ทั่วไปในทุกขั้นตอนของระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

(2) กระบวนการเชิงสมานฉันท์ควรใช้เฉพาะกรณีที่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดและโดยความยินยอมโดยอิสระและสมัครใจของทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดควรที่จะสามารถยกเลิกเพิกถอนความยินยอมดังกล่าวในเวลาใด ๆ ก็ได้ในระหว่างการใช้กระบวนการ

เชิงสมานฉันท์นั้น ข้อตกลงควรเป็นไปโดยความสมัครใจและประกอบด้วย ภาระหน้าที่ที่ชอบด้วยเหตุผลและพอเหมาะพอดีเท่านั้น

(3) การเข้าร่วมของผู้กระทำความผิดไม่ควรถูกใช้เป็น พยานหลักฐานสำหรับการดำเนินคดีอาญาในภายหลังว่าได้มีการ ยอมรับผิด

(4) ในการดำเนินการตามกระบวนการเชิงสมานฉันท์นั้น ต้องพิจารณาถึงช่องว่างเกี่ยวกับอำนาจต่อรองที่ไม่เท่ากันความแตกต่าง กันทางวัฒนธรรมและความปลอดภัยของคู่กรณี

(5) ในกรณีที่กระบวนการเชิงสมานฉันท์หรือผลในทาง สมานฉันท์เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นไปได้คดีนั้นควร นำเข้าสู่การดำเนินการของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาตามปกติและการพิจารณาดำเนินการในทางคดีนั้นควรเป็นไป โดยไม่ชักช้า

ประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ในสังคมโลกผ่านทางความสัมพันธ์ระหว่างองค์การสหประชาชาติ ในฐานะสมาชิก เมื่อองค์การสหประชาชาติได้ให้ความสนใจเรื่อง เทียบอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยได้ มีการกำหนดกฎบัตรปฏิญญาสากลและมาตรฐานขั้นต่ำในการ ปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ บทบาทเหล่านี้จึงมี ความสำคัญต่อสังคมไทยโดยเฉพาะในส่วนของกระบวนการยุติธรรม มีแนวทางปฏิบัติในงานยุติธรรมที่เข้าข่ายกระบวนการยุติธรรม

เชิงสมานฉันท์รูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย รวมทั้งการประณอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับวิถีชาวพุทธและวัฒนธรรมประเพณีไทย ที่ผ่านมามีจึงได้รับความสนใจจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมภาครัฐในการนำมาใช้ให้เกิดประสพผลสำเร็จในการสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคมเป็นอย่างมากดังจะเห็นได้จากการกำหนดแนวทางพัฒนาระบบงานยุติธรรมที่สำคัญของประเทศ โดยปรากฏอยู่ในแผนนโยบายและกฎหมายที่สำคัญๆ

แต่เนื่องจากการเริ่มต้นของแนวคิดในการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกหรือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของประเทศไทยมีจุดเริ่มต้นที่ไม่ต่างจากปัญหาของประเทศอื่น ๆ ที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการเกิดปัญหาคนล้นคุก คดีล้นศาล จนต้องหามาตรการหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น ในเบื้องต้นไม่ได้มีการคำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหายมากนักต่อเมื่อมีการรับเอากระบวนการประณอมข้อพิพาททางอาญาตามแนวทางกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ขององค์การสหประชาชาติมาใช้จึงได้มีการปรับกระบวนการทัศนใหม่ว่าการประณอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การให้อภัยและความไว้วางใจกันเป็นกระบวนการที่จัดการความขัดแย้งกรณีมีข้อพิพาททางอาญาเกิดขึ้นด้วยวิธีตอบโต้ความรุนแรงด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

(1) การสำนึกผิดเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้บอกเล่าถึงความเสียหาย ความสูญเสีย อารมณ์ ความรู้สึก และผลกระทบที่เกิดจากการกระทำผิดและให้ผู้กระทำความผิดได้บอกเล่าถึงเรื่องราว และสาเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ตระหนักรู้ถึงความเดือดร้อนของผู้เสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน กระบวนการเหล่านี้จะทำให้เกิด ความสำนึกผิด

(2) การเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนที่ผู้มีส่วนได้เสียทุกคนทุกฝ่ายมาหาทางแก้ปัญหาหารือกันหาทางเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือหาทางออกร่วมกัน

(3) แสดงเจตจำนงที่จะไม่กระทำเช่นนี้อีกในอนาคตซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนความคิดและตั้งใจมั่นว่าจะไม่กระทำผิดเช่นนี้อีกแสดงเป็นรูปธรรมได้โดยการทำข้อตกลงร่วมกันทุกฝ่าย และมีการติดตามผลว่ามีการปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นครบถ้วนแล้ว

ผู้วิจัยทำการศึกษาความสำคัญของการใช้กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาททางอาญาระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดพบว่า หากจะนำมาใช้ให้เกิดผลสำเร็จจริงดังคาดหวังนั้น ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างกระบวนการดังกล่าวให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมีองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการวางระบบและพัฒนาให้เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมนำไปสู่ผลที่สมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างแท้จริงและได้ข้อสรุปจากผลการศึกษา ดังนี้

(1) รัฐต้องยกร่างกฎหมายเพื่อสร้างหน่วยงานใหม่ขึ้นมา ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานด้านการประนอมข้อพิพาททางอาญา โดยตรง กฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญในเรื่องดังต่อไปนี้ คือ

(1.1) กำหนดหลักเกณฑ์ของคดีที่เข้าสู่กระบวนการประนอมข้อพิพาทและขั้นตอนการพิจารณาความเหมาะสมของคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการประนอมข้อพิพาท โดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งผู้เชี่ยวชาญในที่นี้อาจกำหนดให้อยู่ในรูปของคณะกรรมการที่ประกอบไปด้วย นักกฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา แพทย์ และผู้ที่มีวิชาชีพเกี่ยวข้องกับคดีแต่ละประเภทตามที่สมควร

(1.2) กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการประนอมข้อพิพาททางอาญาระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด

(1.3) กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการแต่งตั้งผู้ประนอมข้อพิพาททางอาญา และการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อทำหน้าที่ประนอมข้อพิพาททางอาญา

(1.4) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประสานงานคดีกับองค์กรหลักในกระบวนการยุติธรรมที่ได้ทำความเห็นและส่งคดีเข้าสู่กระบวนการประนอมข้อพิพาท โดยความสมัครใจของผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด และแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ติดตามการปฏิบัติตามข้อตกลง (Monitor) ของผู้กระทำความผิดเพื่อรายงานให้กับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลทราบ

(2) แก้ไขประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยการเพิ่มหลักการประณอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดให้เป็นส่วนหนึ่งของงานในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

(2.1) กำหนดให้กระบวนการประณอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดสามารถนำมาใช้ได้ทุกขั้นตอนของวิธีพิจารณาความอาญาตั้งแต่ชั้นสอบสวน ชั้นส่งคดี และชั้นศาล โดยให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ส่งคดีประเภทความผิดอันยอมความได้ทุกคดี และใช้ดุลพินิจส่งคดีความผิดประเภทอาญาต่อแผ่นดินที่เห็นว่าสมควรนำคดีเข้าสู่กระบวนการประณอมข้อพิพาททางอาญาก่อนนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามแบบปกติไปให้หน่วยงานใหม่ที่รับผิดชอบทำหน้าที่ประณอมข้อพิพาททางอาญาได้ทำการประณอมข้อพิพาทก่อน โดยในขั้นนี้เงื่อนไขการส่งคดีความผิดอาญาแผ่นดินเข้าสู่กระบวนการประณอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดนั้นต้องมีพยานหลักฐานเพียงพอฟังได้ในเบื้องต้นว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิด ผู้ถูกกล่าวหารับสารภาพ และทั้งผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายมีความยินยอมอย่างบริสุทธิ์และไม่ถูกบังคับให้เข้าสู่กระบวนการประณอมข้อพิพาททางอาญา

(2.2) ประเภทคดีที่จะส่งเข้าสู่การประณอมข้อพิพาทคือ คดีอาญาที่มีผู้เสียหายทุกประเภท แต่มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นคดีที่ไม่เป็นการกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชนหรือความมั่นคง

แห่งราชอาณาจักร ซึ่งผู้ที่มีดุลพินิจเบื้องต้นในการเลือกคดีตามหลักเกณฑ์นี้ คือ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล ผู้รับผิดชอบ ในขณะที่คดีนั้นอยู่ในขั้นตอนการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของตนเอง ในส่วนนี้เพื่อประสิทธิภาพ ความเหมาะสมและเป็นการตรวจสอบ ถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจในการคัดเลือกคดีซึ่งจะมีผลต่อเนื่องไปถึงการออกคำสั่งให้ปฏิบัติและติดตามผลการปฏิบัติตามเงื่อนไขภายหลังการประนอมข้อพิพาทได้ข้อยุติแล้ว จึงต้องแบ่งประเภทคดีที่แต่ละองค์กรมีดุลพินิจให้ชัดเจน

(2.3) กำหนดผลทางกฎหมายในกรณีที่กระบวนการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดประสบผลสำเร็จ และผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามข้อตกลงครบถ้วน โดยต้องให้อำนาจพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีถึงบังคับ ระวังคดีโดยกำหนดเงื่อนไข และกำหนดโทษได้ตามความเหมาะสมเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมตามแนวทางการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยไม่จำเป็นต้องสั่งคดี หรือพิพากษาลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ให้มีอำนาจวางเงื่อนไขหรือพิพากษาตามข้อตกลงที่ได้จากการประนอมข้อพิพาท หรืออาจมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความโดยไม่จำเป็นต้องพิพากษาคดีได้หากเห็นว่าสมควร

(2.4) ในขณะที่คดีอยู่ระหว่างการประนอมข้อพิพาททางอาญา ระยะเวลาตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมปกติต้องหยุดลงเป็นการชั่วคราว และ

จะเริ่มนับใหม่ต่อเมื่อไม่สามารถประนอมข้อพิพาททางอาญาได้เป็นผลสำเร็จ

(2.5) ยกเลิกกฎหมายในส่วนที่ให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีเอง เนื่องจากเมื่อมีการดูแลและเยียวยาผู้เสียหายในฐานะประธานแห่งสิทธิผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดตามกระบวนการประนอมข้อพิพาททางอาญาแล้ว การฟ้องคดีก็ด้วยตนเองก็ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป

(3) รัฐต้องกำหนดเป็นนโยบายในการเผยแพร่ความรู้และแนวทางการประนอมข้อพิพาทให้สังคมและประชาชนทั่วไป ตลอดจนผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทั้งปวงได้รู้และค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว อีกทั้งต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำกระบวนการประนอมข้อพิพาทมาใช้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

*****

การจัดการความหลากหลายในองค์กร: ตัวแบบทางด้าน
ทรัพยากรมนุษย์เพื่อความเท่าเทียมกันของผู้มีอัตลักษณ์
หลากหลายทางเพศ

นายเจษฎา นกน้อย

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การยอมรับผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศในสถานที่ทำงานในประเด็นทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) ศึกษาปัจจัยและบริบทที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อความเท่าเทียมกันของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศภายในองค์กร 3) ศึกษาผลกระทบทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์จากการที่ผู้เกี่ยวข้องไม่ให้ความเป็นธรรมต่อผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศในองค์กร และ 4) ศึกษานโยบายขององค์กรเกี่ยวกับการจัดการความหลากหลายทางเพศของทรัพยากรมนุษย์

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศที่ทำงานในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ใช้เทคนิคการเล่าเรื่องโดยให้กลุ่มตัวอย่างเล่าอัตชีวประวัติ และทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบมีแนวคำถามไว้ล่วงหน้ากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 43 ราย รวมทั้งทำการสัมภาษณ์กลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้รับการปฏิบัติในประเด็นทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ทั้งนี้เพราะผู้บังคับบัญชาจะพิจารณาจากผลงานและความรู้ความสามารถเป็นสำคัญ สำหรับปัจจัยและบริบทที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อความเท่าเทียมกันของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศภายในองค์กรประกอบด้วย 1) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อาชีพ การแสดงออก และการรับรู้ของบุคคลอื่นว่าเป็นผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ 2) การจัดการความหลากหลายในองค์กร ได้แก่ คณะกรรมการบริหารองค์กรมีความหลากหลาย การฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ การมีที่ปรึกษา/กลุ่มที่ไม่เป็นทางการให้คำแนะนำ และนโยบายการไม่เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มใด ๆ 3) บริบทอื่น ได้แก่ บรรทัดฐานของสังคม และกฎหมาย สำหรับผลกระทบทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์จากการที่ผู้เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญต่อผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศในองค์กรนั้น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่รู้สึกรู้สีกว่าตนเองถูกเลือกปฏิบัติ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจึงมีขวัญกำลังใจในการทำงานดี มีความรักและความผูกพันต่อองค์กร สามารถทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาได้ดี และมีความสุข

ในการทำงาน สำหรับนโยบายเกี่ยวกับการจัดการความหลากหลายทางเพศของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรนั้น กลุ่มตัวอย่างประมาณ 1 ใน 3 องค์กรที่ทำงานอยู่มีคณะกรรมการบริหารองค์กรที่มีความหลากหลาย ขณะที่ไม่มีกลุ่มตัวอย่างแม้แต่เพียงรายเดียวที่องค์กรที่ทำงานอยู่มีการจัดฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เช่นเดียวกับประเด็นเรื่องของการกำหนดนโยบายการไม่เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มใดๆ ในสถานที่ทำงาน และการแยกการจัดการความหลากหลายทางเพศของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรออกจากการจัดความไม่เท่าเทียม ขณะที่กลุ่มตัวอย่างประมาณ 1 ใน 4 องค์กรที่ทำงานอยู่มีกลุ่มที่ไม่เป็นทางการคอยให้คำแนะนำในประเด็นทางด้านความหลากหลายทางเพศของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร

ข้อเสนอแนะเพื่อความเท่าเทียมของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ คือ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องสร้างความตระหนักในความแตกต่างระหว่างบุคคลให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน 2) รัฐบาลจะต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม 3) ควรมีการออกกฎหมายที่เอื้อให้กลุ่มผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศได้ใช้สิทธิของตนอย่างเต็มที่ 4) ผู้เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจ ยอมรับ และเล็งเห็นความสำคัญของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ 5) หน่วยงานที่รับผิดชอบทางการศึกษาควรผลักดันให้มีการเรียนรู้ และทำความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศอย่างเป็นทางการ 6) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้เรื่องบทบาททางเพศแก่ผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทาง

เพศเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง 7) ผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศควรมุ่งมั่น ตั้งใจ และพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ 8) ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศได้แข่งขันกับชายหญิงทั่วไปอย่างเท่าเทียม เพื่อก้าวไปสู่ตำแหน่งคณะกรรมการบริหารองค์กร 9) ผู้บริหารองค์กรควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนที่ระบุถึงการมีอยู่ของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ รวมถึงการให้ความคุ้มครองผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศในประเด็นต่าง ๆ

*****

วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
และระดับปริญญาเอก
ที่ผ่านการคัดเลือก

หน้าว่าง

ระดับปริญญาโท

กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

นายวรพร จันทร์ขันธ์

หลังจากที่รัฐธรรมนูญฯ 2540 มีผลบังคับใช้ ได้มีการจัดตั้ง
องค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แบ่งเป็น
การตรวจสอบบุคคลตั้งแต่ก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง ขณะดำรงตำแหน่ง
และภายหลังจากพ้นจากตำแหน่งแล้ว นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังได้
กำหนดหลักการที่สำคัญอันจะทำให้การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด หลักการ
เช่นว่านั้นคือ องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐจะต้องมีอิสระ
โดยมีการกำหนดหลักประกันความเป็นอิสระของการปฏิบัติหน้าที่ของ
องค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เช่น การให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการ

ในองค์กรตรวจสอบมีวาระการดำรงตำแหน่งที่ยาว และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว มีเงินเดือนและค่าตอบแทนสูง การมีหน่วยงานตุรกรที่เป็นอิสระและให้มีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน ตามหลักการว่าไม่มีองค์กรใดอยู่สูงสุดเพียงองค์กรเดียวและไม่มีบุคคลใดจะสามารถหลุดพ้นจากการตรวจสอบได้ กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ 2540 บางกลไกสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ดีในระดับหนึ่ง เช่น การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ทำให้ผู้ที่ไม่ยื่นบัญชีรายการหรือยื่นบัญชีรายการอันเป็นเท็จต้องถูกตรวจสอบโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี ในหลายกรณีหรือการแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ทำให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จนเป็นเหตุให้อดีตรัฐมนตรีและข้าราชการการเมืองต้องถูกศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษาให้จำคุก แต่อย่างไรก็ดี กลไกการตรวจสอบใช้อำนาจรัฐอีกหลายกลไกก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเกิดจากปัญหาทางการเมืองที่องค์กรตรวจสอบถูกแทรกแซงโดยองค์กรอื่น ทำให้การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขาดประสิทธิภาพ ส่วนในด้านของประชาชนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบใช้อำนาจรัฐยังเป็นไปด้วยความยากลำบาก จากปัญหาความไร้ประสิทธิภาพของการตรวจสอบใช้อำนาจรัฐดังกล่าวนำไปสู่รัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 และ

เป็นที่มาของรัฐธรรมนูญฯ (ฉบับชั่วคราว) 2549 และรัฐธรรมนูญฯ 2550 ตามลำดับ

รัฐธรรมนูญ 2550 ถือกำเนิดขึ้นจากความล้มเหลว ไร้ประสิทธิภาพของการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่งผู้ที่ครองอำนาจรัฐอยู่ในขณะนั้น ใช้อำนาจไปในทางที่จะเอื้อประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง รวมทั้งการพยายามรวบอำนาจ โดยการแทรกแซงฝ่ายนิติบัญญัติ และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบ ทั้งกลไกของรัฐสภา และองค์กรอิสระต่างก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้ แต่อย่างไรก็ดี ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้บังคับรัฐธรรมนูญ 2540 ดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า ถึงแม้จะเกิดจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอยู่บ้างแต่ก็มีไขความผิดของรัฐธรรมนูญเสียทีเดียว หากแต่เกิดขึ้นจากบุคคลผู้มีอำนาจและใช้อำนาจของตนไปในทางที่บิดเบือนเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ 2550 จึงถูกร่างขึ้นโดยการออกแบบโครงสร้างอำนาจ ให้รัฐบาลและระบบพรรคการเมืองอ่อนแอ และเสริมสร้างเสถียรภาพให้กับองค์กรตรวจสอบ โดยรัฐธรรมนูญ บัญญัตินิรโทษกรรมไว้ล่วงหน้า ในมาตรา 309 แล้ว เมื่อรัฐธรรมนูญเสริมสร้างความเข้มแข็ง อำนาจ และความเป็นอิสระให้กับองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจมากมาย ปัญหาประการต่อมาก็คือ ปัญหาการตรวจสอบผู้ตรวจสอบ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญ 2550

และรัฐธรรมนูญ 2540 รวมทั้งสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อจะทำให้ทราบข้อดีข้อเสียของกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดในทางกฎหมายมหาชนเกี่ยวกับอำนาจรัฐ การใช้อำนาจรัฐ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษา โดยใช้แนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญไทย ตั้งแต่พุทธศักราช 2475 ถึง พุทธศักราช 2550 โดยเฉพาะกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญ 2540 และรัฐธรรมนูญ 2550 และกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่ประชาชนมีส่วนร่วม

วิธีการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยการวิเคราะห์ด้วยข้อมูลหรือเป็นการวิจัยเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) โดยวิธีวิเคราะห์ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ (History approach) ที่เกี่ยวข้อง และวิธีการศึกษาวิเคราะห์ในทางกฎหมาย (Legal approach) ตลอดจนการศึกษาในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral science) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) สำหรับแหล่งที่มาของข้อมูลนั้น มีแหล่งที่มา 2 ส่วน คือ

1. เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) คือ เอกสารที่เป็นต้นฉบับหรือที่เป็นข้อมูลหรือหลักฐานโดยตรง ซึ่งได้แก่งานเขียน ปาฐกถา ถ้อยแถลง คำแถลงการณ์ บันทึก ประกาศ สุนทรพจน์ รายงานการประชุม เอกสารต่างๆ ของทางราชการ พระราชบัญญัติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ พุทธศักราช 2475 ถึง พุทธศักราช 2550

2. เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) คือ เอกสารที่มีผู้รวบรวมเอาไว้แล้ว เช่น เอกสาร หนังสือ วารสาร ตำราวิชาการ รายงาน บทความ การวิจัยและวิทยานิพนธ์

ข้อค้นพบและบทวิเคราะห์

รัฐธรรมนูญฯ 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีกลไกและกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบบุคคลก่อนที่จะดำรงตำแหน่ง และการ

ตรวจสอบภายหลังจากที่ดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งแล้ว ซึ่งเป็นการตรวจสอบโดยรัฐสภา ศาล ภาคประชาชน และองค์กรอิสระ โดยมีจำนวน 4 องค์กร คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในด้านขององค์กรตุลาการเองมีการนำระบบศาลคู่มาใช้โดยจัดตั้งศาลปกครองแยกจากศาลยุติธรรม นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญและจัดตั้งแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นในศาลฎีกา เรียกว่า ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยมีเจตนารมณ์สำคัญเพื่อให้ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่มีกลไกการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่เป็นรูปธรรม อีกด้านหนึ่งรัฐธรรมนูญก็ส่งเสริมให้รัฐบาลเข้มแข็งมีเสถียรภาพควบคู่กันไปด้วย โดยมีวุฒิสภาซึ่งเป็นสภาตรวจสอบและแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบทั้งหลาย แต่เมื่อวุฒิสภาแต่งตั้งบุคคลให้เข้าไปดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบแล้ว ผู้ดำรงตำแหน่งเหล่านั้นก็เป็นอิสระจากวุฒิสภา ไม่ขึ้นอยู่กับวุฒิสภาและฝ่ายอื่น ๆ ทำหน้าที่ตรวจสอบซึ่งกันและกัน แม้องค์กรตรวจสอบเองก็ต้องถูกตรวจสอบ ไม่มีผู้ใดที่ใช้อำนาจรัฐจะสามารถรอดพ้นการตรวจสอบไปได้ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังขยายสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยมีสิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง เป็นต้น แต่มีเฉพาะบางกลไกการตรวจสอบเท่านั้นที่ใช้ได้ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ เช่น การยื่นบัญชีแสดงรายการ

ทรัพย์สินและหนี้สิน แต่อีกหลายกลไกก็ยังมีข้อบกพร่องที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

จากสภาพปัญหาการทุจริตประพตติมิชอบของผู้ใช้อำนาจประกอบกับความไร้ประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐจนนำไปสู่การรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 และเป็นที่มาของรัฐธรรมนูญ 2550 ที่ถูกร่างขึ้นโดยมีสมมติฐานว่า “นักการเมืองเลวทั้งหมด เป็นบุคคลที่พึงระวังและต้องถูกตรวจสอบอย่างเข้มข้นที่สุด” ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าทัศนะในการร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่น่าจะตรงกับความเป็นจริงทั้งหมดและก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาอะไรได้ เพียงแต่รอปัญหาเกิดขึ้นจนสูงงอมอีกครั้ง ผลก็คงจะมีทางเลือกอยู่ 3 ทาง คือ จะปฏิรูปการเมืองกันอีกรอบโดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ หรือจะอยู่กันไปอย่างทุกวันนี้ หรือรอให้มีการรัฐประหารอีกครั้ง เพราะรัฐธรรมนูญ 2550 นี้มีจุดที่สร้างความขัดแย้งและไม่เป็นประชาธิปไตย ขัดต่อหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอยู่ไม่น้อยเลยทีเดียว กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนอกจากจะไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องและปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการใช้รัฐธรรมนูญ 2540 ได้แล้ว ยังอาจเป็นการเพิ่มปัญหาทั้งในเรื่องที่มาและกระบวนการสรรหากรรมการในองค์กรอิสระ บทบาทของตุลาการในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และที่สำคัญคือ ปัญหาการตรวจสอบผู้ตรวจสอบ

จากปัญหาการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญฯ 2540 และรัฐธรรมนูญฯ 2550 ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะโดยแบ่งแยกตามองค์กรได้ ดังนี้

1. ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฯ 2550 หลักการยังคงเดิมตามรัฐธรรมนูญฯ 2540 แต่มีความเปลี่ยนแปลง โดยลดจำนวนและสัดส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญลงจาก 15 คน ให้เหลือ 9 คน และเพิ่มคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ ว่าจะต้องมีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง โดยมาตรา 204 บัญญัติให้ประกอบด้วยบุคคลที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกจำนวน 3 คน ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเลือกอีกจำนวน 2 คน และมีผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริง จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริงอีกจำนวน 2 คน รวมเป็น 9 คน

สำหรับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประเภทผู้ทรงคุณวุฒินั้น รัฐธรรมนูญฯ 2550 มาตรา 206 บัญญัติให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประเภทผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และประธานขององค์กรอิสระจำนวน 4 คน เลือกกันเองให้เหลือ 1 คน ประกอบกันขึ้นเป็น

คณะกรรมการสรรหา ทำหน้าที่สรรหาผู้สมควรเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน แล้วเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อให้ความเห็นชอบ หากวุฒิสภาให้ความเห็นชอบก็นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย แต่หากวุฒิสภาไม่เห็นชอบแล้วส่งกลับมาที่คณะกรรมการสรรหา แล้วคณะกรรมการสรรหายังยืนยันที่จะเสนอชื่อเดิมด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ ก็นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมได้เลย นอกจากนี้มาตรา 206 วรรคท้ายยังบัญญัติต่อไปว่า ในกรณีที่คณะกรรมการสรรหาไม่อาจสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดๆ ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน 3 คน และที่ประชุมใหญ่ตุลาการศาลปกครองสูงสุดแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจำนวน 2 คน รวม 5 คน ประกอบกันเป็นคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประเภทผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งหากเกิดกรณีนี้ขึ้นก็หมายความว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนทั้ง 9 คน จะมาจากการคัดเลือกและสรรหาโดยองค์กรตุลาการเพียงองค์กรเดียวเท่านั้น

ในด้านที่มาและองค์ประกอบควรลดจำนวนผู้พิพากษาลง เพราะตามรัฐธรรมนูญฯ 2550 มาตรา 204 องค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 9 คน มาจากองค์กรตุลาการ คือ ผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน 3 คน ตุลาการศาลปกครองสูงสุดจำนวน 2 คน ซึ่งมีคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งแล้ว ส่วนอีก 4 คนมาจากผู้ทรงคุณวุฒิ

สาขานิติศาสตร์จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์อีก 2 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่มีความยึดโยงกับประชาชนอยู่เลย

ดังนั้น ผู้เขียนขอเสนอเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

1) ลดองค์ประกอบที่เป็นผู้พิพากษาศาลยุติธรรมและตุลาการศาลปกครองตามมาตรา 204 (1) และ (2) ลง และให้มีสัดส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจากภาคส่วนอื่น เช่น อดีตนายกรัฐมนตรีนที่พ้นจากตำแหน่งไปโดยไม่มีความผิดทุกคนซึ่งหากมากเกินไปก็อาจเลือกกันเองให้เหลือ 2 คน เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและดำรงตำแหน่งได้ตลอดชีวิต หรือหากเกรงว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถแยกออกจากการเมืองได้อย่างแท้จริงก็อาจให้มีสัดส่วนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากรัฐสภาและรัฐบาลด้วย เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจกัน อย่างเช่นกรณีของสหรัฐอเมริกา

2) แก้ไขบทบัญญัติมาตรา 204 (3) โดยบัญญัติให้ชัดเจนว่า ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานิติศาสตร์มีหลักเกณฑ์อย่างไร ส่วนมาตรา 204 (4) นั้น แก้ไขให้เหลือเพียงผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์เท่านั้น พร้อมทั้งหลักเกณฑ์ด้วย ทั้งนี้เพราะปัจจุบันรัฐธรรมนูญบัญญัติเปิดกว้างมากเกินไปให้สาขาสังคมศาสตร์ทุกสาขาเข้ามาเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญได้

3) การทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีความยึดโยงกับประชาชน เพราะองค์กรตุลาการก็เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นของปวงชนชาวไทย ประชาชนจึงสมควรที่จะมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจ

ไม่ใช่เฉพาะอำนาจนิติบัญญัติหรืออำนาจบริหารเท่านั้น แต่ต้องหมายรวมถึงอำนาจตุลาการด้วย เช่น นอกจากที่ประชาชนจะมีสิทธิในการยื่นเสนอถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต่อวุฒิสภาตามมาตรา 164 แล้ว ยังอาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้ด้วย เช่น เป็นหนึ่งองค์ประกอบในคณะกรรมการสรรหา

4) การวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญกับศาล ปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจวินิจฉัยอีกต่อไป เนื่องจากรัฐธรรมนูญฯ 2550 มาตรา 214 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยกรณีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มิใช่ศาล ตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไป ดังนั้น จึงควรแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 214 ให้ครอบคลุมถึงการวินิจฉัยองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่เป็นศาลด้วย เพราะบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าวที่ใช้อยู่ในปัจจุบันทำให้เกิดปัญหาได้ หากเป็นกรณีองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่กับองค์กรศาล ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่มีอำนาจวินิจฉัย

5) วาระการดำรงตำแหน่งนั้นควรให้สอดคล้องกับวาระการดำรงตำแหน่งขององค์กรอิสระอื่น ๆ เช่น มีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี หรือ 6 ปี เท่ากันหมดทุกองค์กร

6) การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เดิมรัฐธรรมนูญฯ 2540 ให้

ศาลรัฐธรรมนูญสามารถออกข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาได้เอง แต่รัฐธรรมนูญฯ 2550 มาตรา 139 (3) บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้ รวมทั้งมาตรา 141 ยังบังคับให้นำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่จะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยต้องส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเสียก่อน เป็นอันว่าศาลรัฐธรรมนูญเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้เองและตนเองต้องวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างที่ตนเองเสนอ ซึ่งไม่อาจจะถูกต้องตามหลักการตรวจสอบ ปัจจุบันรัฐธรรมนูญใช้บังคับมา 5 ปีเศษแล้วแต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ผ่านการพิจารณาของรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญจึงยังคงใช้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ต่อไป

7) ในส่วนคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญนั้น ต้องเป็นคดีเฉพาะเท่านั้น ไม่ใช่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยได้ทุกเรื่อง ทั้งนี้เพราะสถานะคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันองค์กรของรัฐทุกองค์กร สร้างผลกระทบได้มากกว่าคำพิพากษาของศาลยุติธรรม ซึ่งมีผลเฉพาะคู่ความในคดี โดยจำกัดให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้เฉพาะกรณี การควบคุมตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อ

รัฐธรรมนูญเท่านั้น เพราะหากให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ทุกเรื่อง หรือตามอำเภอใจของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเองก็อาจมีผลเป็นการให้ศาลรัฐธรรมนูญบัญญัติรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั่นเองก็เป็นได้

2. ศาลยุติธรรม

2.1 ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง ผู้เขียนขอเสนอใน 2 ส่วนคือ

1) การอุทธรณ์คำพิพากษา เดิมรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 311 วรรคสามให้คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถือเป็นที่สุดไม่สามารถอุทธรณ์ต่อไปได้อีก แต่รัฐธรรมนูญ 2550 มาตรา 278 วรรคสาม บัญญัติให้กรณีที่มีข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ให้ผู้ต้องคำพิพากษา ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายใน 30 วัน นับจากวันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งก็ดูจะแปลกกว่าศาลฎีกาเป็นศาลยุติธรรมชั้นสูงสุด คำสั่งหรือคำพิพากษาก็ต้องเป็นที่สุดไม่สามารถอุทธรณ์ได้อีก เมื่อรัฐธรรมนูญ 2550 ให้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาได้ ก็หมายความว่า ศาลฎีกาไม่ได้สูงสุด แต่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาอยู่สูงกว่าหรืออย่างไร นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตของมาตรา 278 วรรคสาม คือ ผู้ที่มีสิทธิอุทธรณ์นั้นมีเพียงผู้ที่ต้องคำพิพากษาเท่านั้น ซึ่งก็หมายถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ถูกฟ้องคดี ส่วนพนักงานอัยการที่ยื่นฟ้องหรือผู้ไต่สวนอิสระไม่มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ ทำให้เห็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

2550 ว่าต้องการเอาผิดกับนักการเมืองเพียงอย่างเดียว ดังนั้น ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พิพากษายกฟ้อง รัฐธรรมนูญควรบัญญัติให้พนักงานอัยการหรือ ผู้ไต่สวนอิสระสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนก คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ได้ด้วย เพราะหากมีพยานหลักฐานขึ้นใหม่ที่จะสามารถเอาผิดกับ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ หากพิจารณาตามมาตรา 278 วรรคสาม ในปัจจุบันไม่สามารถทำได้เลย

2) การกำหนดระยะเวลายื่นอุทธรณ์เพียง 30 วัน ดังเช่นคดีทั่วไปของศาลยุติธรรมนั้นไม่น่าจะเหมาะสม เพราะการ แสวงหาพยานหลักฐานอันจะทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปภายใน ระยะเวลา 30 วันนั้นเป็นเรื่องยาก เพราะไม่ใช่การอุทธรณ์ในเรื่อง ข้อกฎหมายที่ไม่ต้องแสวงหาพยานหลักฐานกันอีก ควรขยายระยะเวลา การยื่นอุทธรณ์ให้มากขึ้นกว่าเดิม ไม่ควรใช้ระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์ เหมือนอย่างคดีธรรมดาทั่วไปมาใช้กับคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองที่เป็นคดีเฉพาะ ที่มีระยะเวลาเพียง 30 วัน ควรขยาย ระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์ให้มากขึ้น

2.2 ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ผู้เขียนมีข้อเสนอ ดังนี้

1) แก้ไขบทบัญญัติมาตรา 219 วรรคสาม เพื่อให้ ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง กรณีการเลือกตั้งทั่วไป และศาลอุทธรณ์ กรณีการเลือกตั้งท้องถิ่นมีเขตเหนือคดีเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการ ประกาศผลการเลือกตั้ง ทั้งนี้ เพราะคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ไม่ควรเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจเด็ดขาดเพียงองค์กรเดียว กล่าวคือ เป็นผู้ออกข้อกำหนด เป็นผู้บริหารจัดการข้อกำหนดซึ่งตนออก และ เป็นผู้วินิจฉัยตามข้อกำหนดซึ่งตนออกด้วย อันเป็นการขัดกับหลักการ แบ่งแยกการใช้อำนาจ จึงควรให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรตุลาการเข้ามา วินิจฉัยแทน

2) ในเรื่องการอุทธรณ์ ควรเพิ่มบทบัญญัติให้สิทธิ ในการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งให้สอดคล้อง กับศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กล่าวคือ มีระบบการอุทธรณ์ คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดี เลือกตั้งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ ทั้งนี้ เพื่อความรอบคอบ ในกรณีที่มีปัญหาเรื่องข้อกฎหมาย ทั้งยังเป็นการสร้างความโปร่งใส และตรวจสอบได้ของคำพิพากษาของศาลอีกด้วย

3. ศาลปกครอง ควรที่จะมีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษา คดีปกครองเท่านั้น กล่าวคือ การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย ของฝ่ายปกครองเท่านั้น ไม่ควรก้าวล่วงอำนาจของฝ่ายบริหาร ดังเช่นกรณีคำสั่งศาลปกครองกลางกำหนดวิธีการคุ้มครองเพื่อ บรรเทาทุกข์ชั่วคราวฯ ในคดีแถลงการณ์ร่วมไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็น การกระทำทางรัฐบาล (Act of Government) ซึ่งหากพิจารณาตาม หลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจแล้ว ศาลปกครองซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจ ตุลาการที่มีเขตอำนาจเหนือคดีเฉพาะคดีปกครองเท่านั้น ไม่มีอำนาจ ที่จะพิจารณาคดีดังกล่าว

ในเรื่องปัญหาของศาลปกครองกรณีเขตอำนาจเกี่ยวกับการกระทำทางปกครองขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญฯ 2550 บัญญัติในมาตรา 223 ว่าการใช้อำนาจทางปกครองขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองมิใช่ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมแล้ว เพราะทำให้เขตอำนาจศาลปกครองชัดเจนขึ้น

4. คณะกรรมการการเลือกตั้ง เดิมตามรัฐธรรมนูญฯ 2540 มาตรา 145 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งได้ทั้งก่อนและหลังการประกาศผลการเลือกตั้ง แต่รัฐธรรมนูญฯ 2550 มาตรา 239 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งให้หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เฉพาะก่อนที่จะมีการประกาศผลการเลือกตั้งเท่านั้น ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุดเหตุผลก็คือเมื่อยังไม่มีผลการประกาศผลการเลือกตั้งหากให้นำคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาแล้วนี่จะเป็นเหตุให้การเลือกตั้งนั้นมีอุปสรรคล่าช้าออกไป แต่หากเป็นกรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งไปแล้วให้เป็นอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งแทน โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อให้มีคำวินิจฉัยเสียก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะไปแจกใบแดง โดยให้มีการยื่นเรื่องเพื่อให้ศาลฎีกาเป็นคนตรวจสอบว่ามีเหตุสมควรที่จะเพิกถอนผลการเลือกตั้งหรือไม่

โดยกำหนดให้ในระหว่างที่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกานั้น บุคคลที่ได้รับเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ตี วุฒิสภาก็ตี จะปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้จนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่งยกคำร้องของ คณะกรรมการการเลือกตั้งและในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้เลือกตั้ง ใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใด ตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ให้สมาชิกภาพของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสิ้นสุดลง ทั้งนี้ ที่ให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหากเป็นกรณีที่มีการประกาศผล การเลือกตั้งไปแล้ว อาจเป็นเพราะเมื่อมีการประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ก็ถือว่าภาระหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นอันสิ้นสุดลง เนื่องจากรัฐธรรมนูญฯ 2550 มาตรา 236 มีได้บัญญัติให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งมีอำนาจไปถึงภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว

คณะกรรมการการเลือกตั้งควรมีเฉพาะอำนาจหน้าที่ในการ จัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม ตลอดจนมีอำนาจ ในการออกระเบียบ ประกาศ ข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการ เลือกตั้งเท่านั้น ไม่ควรมีอำนาจวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่และ เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เพราะปัจจุบันมีศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งอยู่แล้ว ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอให้แก่มาตรา 239 วรรคหนึ่ง ที่ให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งมีอำนาจวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิ การเลือกตั้ง ให้เป็นหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งในการ วินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งทั้งก่อนและ ภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้งเพียงองค์กรเดียว ซึ่งจะได้รับการ

ยอมรับมากกว่าที่จะให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยได้เอง เพราะไม่ใช่องค์กรตุลาการ รวมทั้งการให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้มีอำนาจออกข้อกำหนด กฎ ระเบียบต่างๆ เอง และมีอำนาจในการบังคับการ และอำนาจวินิจฉัยเอง ทำให้อาจเกิดไม่รอบคอบได้ในการทำคำวินิจฉัยได้

5. ผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่เกิดขึ้นใหม่เป็นครั้งแรกโดยรัฐธรรมนูญฯ 2550 ซึ่งมีใช้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ซึ่งมีที่มาจาก Ombudsman ของประเทศสวีเดนอีกต่อไป เพราะแยกออกเป็นองค์กรอิสระจากรัฐสภา แต่มีอำนาจหน้าที่มาก คือ อำนาจในเรื่องการตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงองค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม แต่ไม่รวมถึงการพิจารณาคดีของศาล ตามมาตรา 244 (1) (5) ของรัฐธรรมนูญฯ 2550 ทั้งนี้เป็นเพราะธรรมชาติของการพิจารณารรณคดี ผู้พิพากษาจะต้องใช้ดุลพินิจและใช้ความเป็นอิสระในการตัดสินใจเพื่อไม่ให้เกิดกระทบกับความเป็นอิสระและในการพิจารณาพิพากษารรณคดีของศาล ซึ่งดำเนินการไปในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ และจุดหมายที่กำหนดไว้แล้วคือให้มีการตรวจสอบโดยมีการตรวจสอบของคู่ความ และศาลชั้นสูงกว่า ตลอดจนองค์กรบริหารส่วนบุคคลหรือคณะกรรมการตุลาการ (กต). นอกจากนั้นผู้พิพากษายังอาจถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 270 นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินยังมีอำนาจเกี่ยวกับมาตรฐานทาง

จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นรูปธรรมและมีปัญหา เรื่องการกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว แต่มีผลถึงขั้นสามารถ เป็นเหตุแห่งการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 270 ซึ่งเป็น เรื่องที่ไม่ถูกต้อง ผู้เขียนจึงเสนอดังนี้

1) แก้ไขรัฐธรรมนูญโดยการยกเลิกองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน แล้วกลับไปใช้องค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแทน โดยให้เป็ นองค์กรที่อยู่ในรัฐสภา มีหน้าที่ช่วยเหลือรัฐสภาเกี่ยวกับการรับเรื่อง ร้องทุกข์ของประชาชน และเยียวยาแก้ไข แต่มีการปรับปรุงอำนาจ หน้าที่ให้สามารถตรวจสอบแม้จะไม่มีกรรองเรียนได้ด้วย

2) ในเรื่องของมาตรฐานของจริยธรรมนั้นบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญฯ 2550 เป็นครั้งแรก แก้ไขรัฐธรรมนูญโดยการยกเลิก อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามมาตรา 279 วรรคสาม ที่บัญญัติให้การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม ให้ถือว่าเป็น ความผิดทางวินัย หากเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ ผู้ตรวจการแผ่นดินรายงานต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือสภาท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี และหากเป็นการกระทำผิดร้ายแรงให้ส่งเรื่อง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการ โดยให้ถือเป็นเหตุที่จะถูกถอดถอนตามมาตรา 270 เพราะอาจมีการ ใช้เป็นเครื่องมือในการเอาผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ

6. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ รัฐธรรมนูญฯ 2550 กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้มีอำนาจหน้าที่เฉพาะการ

ตรวจสอบเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงเท่านั้น ส่วนการตรวจสอบข้าราชการประจำอื่นๆ มีการตั้งหน่วยงานใหม่ คือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2551 มีหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตของข้าราชการตั้งแต่ระดับ 8 ลงไป แต่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติก็อาจเรียกสำนวนจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ มาพิจารณาเองได้ หากเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญหรือเกี่ยวกับการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในการดำเนินการดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าเหมาะสมแล้ว แต่มีข้อเสนอในเรื่องของคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดตามมาตรา 246 วรรคห้า อาจไม่จำเป็นอีก เพราะเมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) แล้วอาจทำให้อำนาจหน้าที่ซ้ำซ้อนกัน

7. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินดังเช่นที่เคยเป็นมา จึงควรมีการวางระบบการตรวจเงินแผ่นดินใหม่ โดยให้มีผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ส่วนคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินนั้น ให้เปลี่ยนเป็นศาลบัญชี

และวินัยทางการคลังขึ้น เพื่อให้เป็นองค์การตุลาการ อันจะทำให้กระบวนการตรวจเงินแผ่นดินมีความโปร่งใส ได้รับการยอมรับ และสามารถตรวจสอบได้มากกว่าการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

8. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รัฐธรรมนูญฯ 2550 บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่เพิ่มเติมขึ้นจากรัฐธรรมนูญฯ 2540 กล่าวคือ อำนาจเกี่ยวกับการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่มีผู้ร้องเรียนว่าทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และอำนาจในการส่งเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลปกครองพิจารณาหากเห็นว่า กฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดที่ออกโดยฝ่ายปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนขึ้นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แต่อย่างไรก็ดี การใช้อำนาจดังกล่าวของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก็ยังมีข้อจำกัดอยู่เฉพาะกรณีที่จะต้องมีผู้ร้องเรียนเท่านั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวในกรณีที่ไม่มีการร้องเรียนด้วย

9. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญฯ 2550 แม้จะผ่านความเห็นชอบโดยการลงมติของประชาชนทั้งประเทศ แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีบทบัญญัติหลายมาตราที่ขัดกับหลักประชาธิปไตย

หรือที่เรียกว่าเป็นการถอยหลังเข้าคลอง ฝ่ายที่ยอมลงประชามติ
รับร่างรัฐธรรมนูญก็เพราะหากไม่เห็นชอบ ก็ไม่ทราบว่าคณะมนตรี
ความมั่นคงแห่งชาติจะนำรัฐธรรมนูญฉบับใดในอดีตนมาปรับปรุงแล้ว
ประกาศใช้ หลังจากที่รัฐธรรมนูญฯ 2550 ใช้บังคับกระแสการแก้ไข
รัฐธรรมนูญมีมาตั้งแต่ภายหลังจากการประกาศใช้ ความจริงเป็นแนวคิด
ที่มีมาก่อนที่รัฐธรรมนูญจะประกาศใช้เสียอีก แต่การแก้ไขต้องรอจังหวะ
และโอกาส เมื่อรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งรัฐบาลแรกตามรัฐธรรมนูญฯ
2550 เป็นรัฐบาลผสม (ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ) โดยการนำ
ของพรรคพลังประชาชน ฝ่ายตรงข้ามกับคณะรัฐประหาร จึงมีนโยบาย
การแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่ต้น แต่เมื่อได้รับการเลือกตั้งเข้ามา
เป็นรัฐบาล การแก้ไขไม่ใช่เรื่องง่ายอีกต่อไป เมื่อมีกระแสคัดค้าน
อย่างรุนแรงจากหลายฝ่ายทั้งคนของคณะรัฐประหารเอง พรรคการเมือง
ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย
ที่อ้างว่าจะเป็นการแก้ไขเพื่อประโยชน์ของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร
และกลุ่มผู้ถูกยึดอำนาจ นับตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ 2550
สถานการณ์ทางการเมือง และการดำเนินระบอบประชาธิปไตย มีปัญหา
ตลอดเวลา โดยฝ่ายต่อต้านการรัฐประหารอ้างว่าเป็นเพราะรัฐธรรมนูญ
ฉบับปัจจุบันไม่เป็นประชาธิปไตย ด้วยสถาบัน ระบบกฎหมาย กลไก
ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานทางการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะบทเฉพาะกาล
ของรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่เป็นเผด็จการ เป็นมรดกแห่งความชั่วร้าย
ที่สืบทอดมาจากการรัฐประหาร

กล่าวเฉพาะการปฏิรูปการเมืองซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยในขณะนี้ว่าสมควรต้องมีการแก้ไขให้เป็นประชาธิปไตยและเป็นไปตามหลักนิติรัฐนิติธรรมมากขึ้น โดยมีประเด็นที่จะต้องแก้ไขดังต่อไปนี้

1) การนำหลักรัฐธรรมนูญนิยมกลับมาใช้อีกครั้ง โดยเฉพาะการสร้างเสถียรภาพให้กับรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการที่ประเทศประชาธิปไตยยอมรับและยึดถือกัน เพราะในอดีตที่ผ่านมาของประชาธิปไตยประสบกับความล้มเหลวของระบอบแล้วว่า หากรัฐบาลไม่มีเสถียรภาพแล้วก็จะทำให้ประเทศเสียโอกาสในการพัฒนาประเทศไปอย่างมาก

2) โดยที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญและความไว้วางใจกับองค์กรตุลาการมาก โดยให้เป็นคณะกรรมการสรรหาทั้งสมาชิกวุฒิสภาประเภทสรรหา ซึ่งเป็นองค์กรตรวจสอบ และการสรรหากรรมการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจากภารกิจหลักของผู้พิพากษา คือ การพิจารณาพิพากษาคดี ถ้ามารับภาระด้านนี้มากเกินไปจะทำให้กระทบกระเทือนต่อภารกิจหลักและอาจจะเสียความเป็นกลางและความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษารรคดีได้ ทั้งยังอาจทำให้องค์กรตุลาการตกต่ำลง เพราะปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่ถูกจัดตั้งให้มาเป็นองค์กรที่จัดการกับปัญหาทางการเมือง ดังนั้น ควรลดบทบาททางการเมืองของศาล เพราะองค์กรตุลาการตามรัฐธรรมนูญฯ 2550 มีอำนาจในทางการเมืองมากเกินไป ทั้งการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา และการสรรหากรรมการในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการทำให้ศาลเข้ามายุ่งเกี่ยวกับฝ่ายการเมืองมากเกินไป หากไม่แก้ไข

องค์กรตุลาการอาจตกต่ำลง ขาดความน่าเชื่อถือและอาจไม่สามารถรักษาความศักดิ์สิทธิ์ต่อไปได้

3) การปรับปรุงระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยกลับไปใช้ระบบการเลือกตั้งตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ 2540

4) ปรับปรุงที่มาของสมาชิกวุฒิสภา อาจมาทั้งจากการเลือกตั้งและสรรหาเช่นเดิมแต่มีการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหาที่ไม่ให้มีแต่ฝ่ายตุลาการและประธานองค์กรอิสระเพียง 7 คน เท่านั้น และควรมีสัดส่วนสมาชิกวุฒิสภาจากผู้แทนหลากหลายอาชีพ เพราะทำให้กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรมากขึ้น อันจะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมและการยอมรับในองค์กรวุฒิสภามากขึ้น

ส่วนอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรตรวจสอบนั้น เพื่อเป็นการคานอำนาจขององค์กรอิสระควรให้วุฒิสภาสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการสรรหากรรมการขององค์กรอิสระมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่ให้เพียงเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบเท่านั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้แก้ไของค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหากรรมการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญไม่ให้มีแต่ฝ่ายตุลาการ และสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น และแก้ไขอำนาจของวุฒิสภาที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งกรรมการในองค์กรอิสระโดยให้มีโอกาสได้พิจารณาคัดเลือกด้วย มิใช่เป็นเพียงผู้ให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ซึ่งเป็นเพียงตรายางของคณะกรรมการสรรหาในปัจจุบัน

5) ยกเลิกการแบ่งองค์กรตามรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรอิสระ และองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ เพราะก่อให้เกิดปัญหาการตีความว่า องค์กรที่มีได้บัญญัติในหมวดว่าด้วยองค์กรตามรัฐธรรมนูญ จะมีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ และผู้เขียนเห็นว่า ไม่ควรบัญญัติองค์กรอิสระหรือองค์กรต่าง ๆ ไว้ในรัฐธรรมนูญ หากจะมีองค์กรอิสระหรือองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ ควรบัญญัติเป็น กฎหมายระดับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติ เท่านั้น เพราะจะทำให้แก้ไขได้ง่ายกว่าการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังที่เคยบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ 2540 แล้วปรากฏว่าเกิดปัญหา ขึ้นมากมายแต่ก็ยังไม่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญจนรัฐธรรมนูญฉบับ ดังกล่าวต้องถูกยกเลิกไป ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าในรัฐธรรมนูญควร บัญญัติไว้เฉพาะประมุขของรัฐ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (ซึ่งจะต้องไม่มากจนเกินไป) องค์กร ฝ่ายนิติบัญญัติ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายตุลาการเท่านั้น เพื่อให้รัฐธรรมนูญสั้น กระชับ ไม่ยาวจนเกินไป และที่สำคัญจะไม่ทำ ให้รัฐธรรมนูญเกิดปัญหามากนักอีกด้วย

6) แก้ไขบทเฉพาะกาล ทั้งเรื่องการต่ออายุการทำงานให้กับ ผู้พิพากษา อัยการ หากต้องการต่ออายุการทำงานจริงให้ไปแก้ไข กฎหมายขององค์กรนั้นๆ แทน รวมทั้งแก้ไขให้กรรมการในองค์กร อิสระมาจากการสรรหาตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ โดยให้กรรมการ ที่มาจากการแต่งตั้งโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขพ้นจากตำแหน่งไปโดยไม่ต้องอยู่ครวาระ และให้มีการสรรหาใหม่ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

7) ยกเลิกมาตรา 309 ของรัฐธรรมนูญฯ 2550 ที่เป็นบทนิรโทษกรรมย้อนหลังและล່วงหน้า เพราะขัดกับหลักนิติรัฐนิติธรรมอย่างชัดเจน

8) รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เกิดขึ้นจากสมมติฐานความไม่ไว้วางใจต่อนักการเมืองทั้งหลาย โดยการลดอำนาจของฝ่ายบริหารและเพิ่มอำนาจของฝ่ายตรวจสอบ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ายังเป็นการแก้ไขปัญหาที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะเสถียรภาพของรัฐบาลและความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพขององค์กรตรวจสอบเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินไปพร้อมกันไป หากมีแนวความคิดว่าจะลดอำนาจองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่าควรลดอำนาจกองทัพเสียมากกว่า เช่น การใช้เรื่องงบประมาณเป็นเครื่องมือดังเช่นกรณีของสหรัฐอเมริกา ที่ให้การจัดงบประมาณเพื่อบำรุงกองทัพจะต้องมีระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี เพื่อป้องกันมิให้กองทัพสร้างอิทธิพลได้ อันเป็นหลักการที่ให้พลเรือนควบคุมทหาร (รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา มาตรา 8 วรรคสิบสอง)

แม้การแก้ไขรัฐธรรมนูญในประเด็นต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นจะไม่ถ่วงน้ำหนัก และไม่รู้ว่าใครจะเป็นผู้เริ่มต้น เพราะหนทางของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้นมีตมิตเต็มที เพราะใครเริ่มก่อนย่อมเจ็บตัวก่อนเป็นธรรมดา แต่หากยังปล่อยปละละเลยปัญหาของชาติบ้านเมืองอยู่เช่นนี้ ความเจริญและการพัฒนาประเทศคงไม่อาจเดินหน้าต่อไปได้ เพราะรัฐธรรมนูญอันเป็นต้นทางของเรื่องทั้งปวงไม่ได้รับการยอมรับจาก

ทุกภาคส่วน ดังนั้น จึงสมควรที่จะมีการจัดทำรัฐธรรมนูญที่สามารถสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจได้อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอิสระ ทั้งในด้านที่มาของผู้ดำรงตำแหน่ง ในองค์กรต่าง ๆ การถ่วงดุลอำนาจ และการตรวจสอบการใช้อำนาจ รวมทั้งการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ที่เป็นรูปธรรมและเป็นจริงได้ การจัดทำรัฐธรรมนูญนั้นจำต้องให้ทุกฝ่ายที่เป็นสถาบันหลักของรัฐ กล่าวคือ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรตามรัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง ภาคประชาชนซึ่งเป็นทุกภาคส่วนของสังคม หันหน้าเข้ามาพูดคุยกันเพื่อหาทางออกให้กับวิกฤติของชาติ เพื่อให้เกิดการจัดทำรัฐธรรมนูญโดยการยอมรับที่จะประนีประนอมกันทุก ฝ่ายบนพื้นฐานผลประโยชน์ของประเทศชาติ และประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจ หากกระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นได้จริง ผู้เขียนขอเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อเปิดทางให้มีการปฏิรูปการเมืองใหม่อีกครั้ง เพราะรัฐธรรมนูญฯ 2550 ก็ยังมีข้อบกพร่องอีกมาก หากแก้ไขมากเกินไปก็จะรวนไปทั้งฉบับ รวมทั้งที่มาของรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นที่ยอมรับ ก็จะทำให้รัฐธรรมนูญถูกอ้างถึงความชอบธรรมอยู่เสมอ ดังนั้น ควรเปิดทางให้มีการปฏิรูปการเมืองใหม่อีกครั้งโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างกว้างขวางที่สุด กล่าวคือ ให้ประชาชนเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเข้ามาทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ โดยกระบวนการร่างต้องมีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนอย่างกว้างขวาง เมื่อร่างเสร็จแล้วก็นำออกให้ประชาชนออกเสียงประชามติอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วม มีความเข้าใจ และมีความหวงแหน

ในรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง อันจะทำให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยคงความศักดิ์สิทธิ์และความเป็นกฎหมายสูงสุดได้อย่างวัฒนาถาวร

*****

ผลกระทบของการคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยี
ต่อการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยชอบธรรม

นายกฤตภาส ตั้งสมบูรณ์

ความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีผลทำให้การเข้าถึงงานทรัพย์สินทางปัญญาบนเว็บไซต์ต่าง ๆ ได้ง่าย ระบบคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต (Internet) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในการติดต่อสื่อสารและการเข้าถึงเพื่อการรับข้อมูลข่าวสารและเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อนำไปสู่การสร้างแนวคิดหรือองค์ความรู้ใหม่ แต่ในขณะเดียวกันการพัฒนาของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตนี้ก็ก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์สามารถทำให้เกิดการทำซ้ำต่องานอันมีลิขสิทธิ์ได้ง่ายและเสียค่าใช้จ่ายน้อยจึงก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ทั้งทางด้านสิทธิทางศีลธรรมและสิทธิทางเศรษฐกิจ

ผลงานสร้างสรรค์ที่เป็นงานลิขสิทธิ์ในปัจจุบันได้ถูกบรรจุอยู่ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นจำนวนมาก เช่น e-book CD เพลง ภาพยนตร์ VCD หรือ DVD อีกทั้งงานเหล่านี้ยังถูกนำไปเผยแพร่อยู่บน Internet เป็นจำนวนมากซึ่งในปัจจุบันการเผยแพร่งานทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านี้มักเป็นที่นิยมกับผู้ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมต่อกับ Internet หรือเชื่อมต่อหรือส่งผ่านข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลได้เป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นการรับส่งข้อมูลงานลิขสิทธิ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็ว ด้วยเหตุผลที่ว่างานที่อยู่ในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวนั้นมีคุณภาพที่ไม่แตกต่างหรือมีคุณภาพใกล้เคียงกับงานต้นฉบับเป็นอย่างมากอีกทั้งยังสามารถทำซ้ำและส่งต่อกันไปได้อีกโดยไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งการกระทำเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการกระทำที่ละเมิดลิขสิทธิ์แทบทั้งสิ้น

จากปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะเช่นนี้จึงทำให้บรรดาเจ้าของลิขสิทธิ์ได้นำมาตรการต่าง ๆ มาใช้ในการป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์โดยมาตรการอย่างหนึ่งที่น่ามาใช้ในการป้องกันนอกเหนือไปจากมาตรการทางกฎหมายแล้ว คือ มาตรการทางเทคโนโลยี (Technological Protection Measures : TPM) เช่น การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพมาป้องกันไม่ให้บุคคลใดเข้าถึงและหรือทำซ้ำผลงานของตนได้ อย่างไรก็ตามแม้มาตรการทางเทคโนโลยีดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่มาตรการดังกล่าวนี้ก็ก่อให้เกิดปัญหาต่อการเข้าถึงข้อมูล

งานอันมีลิขสิทธิ์เช่นกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลงานลิขสิทธิ์โดยชอบด้วยกฎหมายที่ไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้อย่างเต็มที่ซึ่งนอกจากจะทำให้สิทธิดังกล่าวถูกลิดรอนลงแล้วยังทำให้การเข้าถึงข้อมูลในงานลิขสิทธิ์ในแต่ละครั้งอาจขึ้นอยู่กับความยินยอมของเจ้าของลิขสิทธิ์เป็นสำคัญแม้ว่าการเข้าถึงดังกล่าวจะเป็นการเข้าถึงได้โดยชอบด้วยกฎหมายก็ตาม

งานวิจัยฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาและวิเคราะห์ว่าหากมีการนำมาตรการทางเทคโนโลยีมาป้องกันการเข้าถึงและการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของสาธารณชนแล้วจะส่งผลกระทบต่อการใช้โดยชอบธรรมซึ่งในงานวิจัยดังกล่าวได้ทำการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายของประเทศต่าง ๆ หลายประเทศเพื่อนำมาเปรียบเทียบและหาแนวทางว่า การใช้มาตรการทางเทคโนโลยีในลักษณะใดจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยชอบธรรมและประเทศไทยควรมีมาตรการทางกฎหมายอย่างไรในการคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยีเพื่อปกป้องเจ้าของลิขสิทธิ์จากการละเมิดลิขสิทธิ์แต่ขณะเดียวกันสามารถคุ้มครองสาธารณชนให้สามารถใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยชอบธรรมต่อไปได้อย่างแท้จริง

*****

ปัจจัยทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดี
ของสมาชิกวุฒิสภา

นางสาวสลิตา สมพิทักษ์

ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนักการเมืองถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ โดยประชาชนเป็นผู้มอบอำนาจของตนให้แก่นักการเมืองเพื่อทำหน้าที่แทน ดังนั้น จึงเป็นเรื่องปกติที่ประชาชนจะคาดหวังว่านักการเมืองที่ตนไว้วางใจมอบอำนาจให้ทำหน้าที่แทนจะต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรับผิดชอบ พุดจริงทำจริงตามที่ได้ให้คำมั่นไว้กับประชาชน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้น จริยธรรมนักการเมืองจึงเป็นเรื่องที่สังคมมักจะนำมาวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ

จากความสำคัญของบทบาทหน้าที่นักการเมืองที่กล่าวมาข้างต้นจึงมักมีผู้ให้ความสนใจศึกษาพฤติกรรมที่พึงประสงค์และมีการวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของนักการเมืองในแง่มุมต่าง ๆ

มีการกำหนดคุณสมบัติของการเป็นนักการเมืองที่ดีที่เหมาะสมกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง

สำหรับการค้นคว้าข้อมูลด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักการเมืองหรือบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองในสาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การมีผู้ให้ความสนใจไม่มากนัก เนื่องจากมุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมของคนในองค์การธุรกิจและองค์การอื่น ๆ ยกเว้นองค์การทางการเมือง นอกจากนี้ ยังพบว่าการศึกษเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักการเมืองโดยมากมุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทหน้าที่ที่ใกล้ชิดกับประชาชนซึ่งแตกต่างจากสมาชิกวุฒิสภา แต่อย่างไรก็ตามหากวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของวุฒิสภาอย่างละเอียดจะพบว่าวุฒิสภามีบทบาทหน้าที่ซึ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าสภาผู้แทนราษฎร และบทบาทหน้าที่บางประการรัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นหน้าที่เฉพาะของวุฒิสภาเท่านั้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา โดยนำปัจจัยทางจิตวิทยามาศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตวิทยาซึ่งประกอบด้วย แรงจูงใจ ภาวะผู้นำ และทัศนคติทางการเมืองกับคุณสมบัติของการเป็นนักการเมืองที่ดี ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์และเป็นข้อมูลสำหรับพัฒนารูปแบบพฤติกรรมของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมืองให้เป็นรูปธรรมและนำมาซึ่งประโยชน์ต่อการพัฒนา
การเมืองและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจใฝ่อำนาจ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ แรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ ผู้นำเชิงคุณลักษณะ ผู้นำเชิงพฤติกรรม ผู้นำตามสถานการณ์
และการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา

2. เพื่อเปรียบเทียบการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา
ตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ อาชีพก่อนดำรงตำแหน่ง
สมาชิกวุฒิสภา ประสบการณ์ด้านการเมืองก่อนดำรงตำแหน่งสมาชิก
วุฒิสภา และสถานภาพการเป็นสมาชิกวุฒิสภา

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจของสมาชิกวุฒิสภา
กับการเป็นนักการเมืองที่ดี

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของสมาชิกวุฒิสภา
กับการเป็นนักการเมืองที่ดี

5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางการเมือง
ของสมาชิกวุฒิสภากับการเป็นนักการเมืองที่ดี

สมมติฐานของการวิจัย

1. สมาชิกวุฒิสภาที่มีอาชีพก่อนการดำรงตำแหน่งสมาชิก
วุฒิสภาต่างกันมีการเป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน

2. สมาชิกวุฒิสภาที่มีประสบการณ์ด้านการเมืองก่อนการดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาต่างกัน มีการเป็นนักการเมืองที่ดีแตกต่างกัน

3. สมาชิกวุฒิสภาที่มีสถานภาพการเป็นสมาชิกวุฒิสภาต่างกัน มีการเป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน

4. แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา

5. ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา

6. ทศนคติทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร คือ สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2551 และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา ปี พ.ศ. 2554 โดยสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรมาจำนวน 63 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบปัจจัยทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา

2. ทำให้ทราบทัศนคติทางการเมืองของสมาชิกวุฒิสภา

3. ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อผู้ที่ จะเข้ามาทำงานการเมือง หรือดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมถึงเป็น ข้อมูลสำหรับผู้ที่สนใจเกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จของนักการเมือง และการเมืองไทยต่อไป

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการ เลือกตั้ง (กกต.) สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยประกอบเป็นข้อมูล ในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาเป็นนักการเมืองหรือเข้ามา ทำงานด้านการเมือง

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล
2. แบบวัดเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับการเป็น นักการเมืองที่ดี ข้อคำถามแรงจูงใจ ข้อคำถามภาวะผู้นำ ข้อคำถาม ทัศนคติทางการเมือง
3. แบบวัดการเป็นนักการเมืองที่ดี ได้แก่ข้อคำถามเหตุผล เชิงจริยธรรม และข้อคำถามค่านิยมในการทำงานที่เอื้อต่อประโยชน์ ส่วนรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำจดหมายเรียน เลขาธิการวุฒิสภา เพื่อขออนุญาต เข้าเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งได้ทำหนังสือเรียนสมาชิกวุฒิสภา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่งคืนแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 63 ฉบับ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้วจึงนำไปจัดกระทำและ วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. อธิบายข้อมูลอาชีพก่อนการดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ประสบการณ์ด้านการเมืองก่อนดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา สถานภาพ การเป็นสมาชิกวุฒิสภา และข้อมูลตัวแปรทุกตัวแปรโดยใช้ค่าสถิติ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าคะแนนต่ำสุด (minimum) ค่าคะแนนสูงสุด (maximum) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 สมาชิกวุฒิสภาที่มีอาชีพก่อนการดำรง ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาต่างกันเป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน

ทดสอบสมมติฐานที่ 1 โดยการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน ทางเดียว (one-way ANOVA)

สมมติฐานที่ 2 สมาชิกวุฒิสภาที่มีประสบการณ์ ด้านการเมือง ก่อนการดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาต่างกัน เป็นนักการเมืองที่ดี แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 สมาชิกวุฒิสภาที่มีสถานภาพ การเป็น สมาชิกวุฒิสภาต่างกันเป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน

ทดสอบสมมติฐานที่ 2 และ 3 เปรียบเทียบความแตกต่าง ของคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม โดยการทดสอบเพื่อวัดความ แตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test)

สมมติฐานที่ 4 แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับการเป็น นักการเมืองที่ดี

สมมติฐานที่ 5 ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับการเป็น นักการเมืองที่ดี

สมมติฐานที่ 6 ทักษะคติทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับ การเป็นนักการเมืองที่ดี

ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Person's product moment correlations) ผลการวิจัย

1. สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่มีอาชีพก่อนดำรงตำแหน่งเป็น นักธุรกิจนักบริหารหรือประกอบกิจการส่วนตัว จำนวน 15 คน คิดเป็น ร้อยละ 23.80 รองลงมาคือ ข้าราชการอื่น ๆ ที่มีใช้ทหาร ดำรง

จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 20.60 และมีอาชีพ นักกฎหมายหรือ
ทนายความ และสื่อมวลชน น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ
3.20 สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านการเมืองก่อนดำรง
ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 และ
ไม่มีประสบการณ์ ด้านการเมืองก่อนดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา
จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 ส่วนสถานภาพการเป็นสมาชิก
วุฒิสภา พบว่าสมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่มาจากการเลือกตั้ง จำนวน
32 คน คิดเป็นร้อยละ 50.79 และมาจากการสรรหา จำนวน 31 คน
คิดเป็นร้อยละ 49.21

2. สมาชิกวุฒิสภามีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับ
การเป็นนักการเมืองที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและระดับสูง
เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านแรงจูงใจสมาชิกวุฒิสภามีแรงจูงใจ
ใฝ่สัมพันธ์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ย 78.88
และ 96.11 ตามลำดับ ส่วนภาวะผู้นำ พบว่าสมาชิกวุฒิสภามีภาวะ
ผู้นำเชิงพฤติกรรม และภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์อยู่ในระดับสูง โดยมี
ค่าเฉลี่ย 55.74 และ 43.85 ตามลำดับ และมีเหตุผลเชิงจริยธรรม
อยู่ในระดับสูงด้วย โดยมีค่าเฉลี่ย 119.61 ส่วนแรงจูงใจใฝ่อำนาจ
ผู้นำเชิงคุณลักษณะทัศนคติทางการเมือง และค่านิยมในการทำงาน
ที่เอื้อต่อประโยชน์ส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงสุด
จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 74.60 รองลงมา มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์

จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 57.10 และมีแรงจูงใจใฝ่อาณาจใน
ระดับปานกลาง คือ 32 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80

4. สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่มีภาวะผู้นำตามสถานการณ์
ระดับสูง จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 92.10 รองลงมามีภาวะผู้นำ
เชิงพฤติกรรม จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 85.70 และมีภาวะผู้นำ
เชิงคุณลักษณะระดับปานกลาง จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 61.90

5. สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองในแบบ
ผสมระหว่างเสรีนิยมและอนุรักษนิยม จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ
71.40 และมีทัศนคติทางการเมืองแบบเสรีนิยมจำนวน 9 คน และ
อนุรักษนิยม จำนวน 9 คน เท่ากัน คิดเป็น ร้อยละ 14.30

6. สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ใน
ระดับสูง จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 93.70 รองลงมามีเหตุผล
เชิงจริยธรรมระดับปานกลาง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80 และ
มีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.60

7. สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่มีค่านิยมในการทำงานที่เอื้อต่อ
ประโยชน์ส่วนรวมในเรื่องการให้ความสำคัญต่อเวลาสูงสุด จำนวน
24 คน รองลงมาคือ การทำงานเป็นหมู่คณะ จำนวน 21 คน การยอมรับ
ความเสมอภาค จำนวน 16 คน การเคารพกฎระเบียบขององค์กร
จำนวน 9 คน และการยอมรับการเปลี่ยนแปลง จำนวน 7 คน

8. สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่มีค่านิยมในการทำงานที่เอื้อต่อ
ประโยชน์ส่วนรวมในระดับปานกลาง จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ

50.80 รองลงมา มีค่านิยมในการทำงานที่เอื้อต่อประโยชน์ส่วนรวม
ในการทำงานระดับต่ำจำนวน 16 คนคิดเป็นร้อยละ 25.40 และ
มีค่านิยมในการทำงานที่เอื้อต่อประโยชน์ส่วนรวมในระดับสูงน้อยที่สุด
จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 23.80

9. สมาชิกวุฒิสภาที่มีอาชีพก่อนดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา
ต่างกัน เป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

10. สมาชิกวุฒิสภาที่มีประสบการณ์ด้านการเมืองก่อนดำรง
ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาต่างกัน เป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน
ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

11. สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง และสมาชิกวุฒิสภา
ที่มาจากการสรรหาเป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตาม
สมมติฐานที่ตั้งไว้

12. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์
และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเป็นนักการเมือง
ที่ต่ออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
ส่วนแรงจูงใจใฝ่อำนาจไม่มีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดี
ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

13. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ ได้แก่
ผู้นำเชิงคุณลักษณะ ผู้นำเชิงพฤติกรรม และผู้นำตามสถานการณ์
มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเป็นนักการเมืองที่ต่ออย่างมีนัยสำคัญ
ที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

14. คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางการเมือง
ไม่มีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
ที่ตั้งไว้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อาชีพ
ก่อนดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ประสบการณ์ด้านการเมืองก่อน
ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และสถานภาพการเป็นสมาชิกวุฒิสภา
ต่างกัน มีการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา ไม่แตกต่างกัน
ส่วนปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดี
ของสมาชิกวุฒิสภา พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ผู้นำเชิงคุณลักษณะ ผู้นำเชิงพฤติกรรม และผู้นำตามสถานการณ์
มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิก
วุฒิสภา นอกจากนี้ ตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาการเป็นนักการเมืองที่ดี
ซึ่งประกอบด้วย เหตุผลเชิงจริยธรรม พบว่าสมาชิกวุฒิสภามีเหตุผล
เชิงจริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับสูงส่วนตัวแปรค่านิยมในการทำงาน
ที่เอื้อต่อประโยชน์ส่วนรวมของสมาชิกวุฒิสภายู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลตามสมมติฐานของการวิจัย
ดังนี้

1.1 สมาชิกวุฒิสภาที่มีอาชีพก่อนการดำรงตำแหน่งสมาชิก
วุฒิสภาต่างกันมีการเป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน จากการศึกษา

พบว่า อาชีพก่อนการดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาต่างกันเป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกหรือสรรหาบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นไม่จำกัดอาชีพเดิมของผู้จะมาดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา เพราะการจะทำหน้าที่นักการเมืองที่ดี จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีจริยธรรม เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของผู้แทนปวงชน สอดคล้องกับฉัตรชนก นิลจินดา (2551; 66) ศึกษาเรื่อง *คุณธรรมของผู้นำท้องถิ่นในทัศนะของประชาชนอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี* พบว่า อาชีพต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้นำท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากอาชีพเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ที่มีไขหลักที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีทัศนะต่อเรื่องหนึ่งเรื่องใดเหมือนกันหรือต่างกัน แต่ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ทัศนะของแต่ละบุคคลเป็นเช่นไรนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลที่มีพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีทัศนคติ ความเชื่อ และบรรทัดฐานที่แตกต่างกัน

1.2 สมาชิกวุฒิสภาที่มีประสบการณ์ด้านการเมืองก่อนการดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ต่างกันมีการเป็นนักการเมืองที่ดีแตกต่างกันผลการศึกษาพบว่าประสบการณ์ด้านการเมืองก่อนดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ต่างกันเป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน โดยเมื่อพิจารณาจากคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาทั้งจากการเลือกตั้งและการสรรหา จะพบว่า

รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 มาตรา 114 มีสาระสำคัญที่กำหนดไว้ว่า บุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นสมาชิกวุฒิสภานั้น มิได้จำกัดเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการเมืองเพียงอย่างเดียวหากแต่ให้คำนึงถึงความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่สมาชิกวุฒิสภา ดังนั้น ผู้ที่จะมาทำหน้าที่สมาชิกวุฒิสภา จึงมิใช่จะคำนึงถึงแต่การมีประสบการณ์ด้านการเมืองเพียงเท่านั้น หากแต่จะต้องเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมในหลาย ๆ ด้าน จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานไม่สอดคล้องกับนักวิชาการส่วนใหญ่ที่นิยมใช้ประสบการณ์ด้านการเคตดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการมีตำแหน่งในพรรคการเมือง เป็นตัวแปรในการศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติและพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมือง อาทิ พรรคไทย ศิริวรรณบุษย์ (2537; บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง *การเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมทางการเมือง ระหว่างนักการเมืองไทยและคนไทย ผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งในปัจจุบัน* พบว่า กลุ่มที่มีประสบการณ์ทางการเมือง 10-25 ปี มีคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ

1.3 สมาชิกวุฒิสภาที่มีสถานภาพการเป็นสมาชิกวุฒิสภาต่างกัน มีการเป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพการเป็นสมาชิกวุฒิสภาต่างกันเป็นนักการเมืองที่ดีไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้ เนื่องจากสถานภาพของสมาชิกวุฒิสภาทั้งที่มาจากการเลือกตั้ง และการสรรหาไม่ใช่ปัจจัยสำคัญในการทำหน้าที่สมาชิกวุฒิสภา เพราะการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาเลือกตั้งนั้นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนทุกจังหวัด

จังหวัดละ 1 คน ดังนั้น จึงเป็นการยืนยันว่า ประชาชนได้ยอมรับและมอบอำนาจนั้นของตนให้สมาชิกวุฒิสภาประจำจังหวัดตนทำหน้าที่แทน ส่วนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหามีคณะกรรมการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้คัดสรรซึ่งมีกระบวนการสรรหาเป็นที่ยอมรับแม้ว่า ในสมัยที่มีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งเป็นครั้งแรกจะเคยมีข้อครหาในวงการวุฒิสภาเกี่ยวกับกรณีของสมาชิกวุฒิสภาไม่ยอมเข้าร่วมประชุมวุฒิสภาเนื่องจากเกิดการคัดค้านการดำรงตำแหน่งประธานวุฒิสภาในขณะนั้น

จากกรณีข้างต้นทำให้ประชาชนเกิดความสับสนและเกิดข้อกังขาว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งอาจจะทำให้การทำงานของวุฒิสภาไม่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามผลการวิจัยในครั้งนี้ น่าจะเป็นมุมมองใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมว่าสถานภาพของสมาชิกวุฒิสภาทั้งที่มาจากการเลือกตั้งและมาจากการสรรหาไม่มีผลต่อการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา และสามารถยืนยันได้ว่าโดยภาพรวมของสมาชิกวุฒิสภาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูง ซึ่งน่าจะมีผลจากการมีสำนึกที่ดีของสมาชิกวุฒิสภามีใช้วิธีการได้มาของสมาชิกวุฒิสภา

2. แรงจูงใจกับการเป็นนักการเมืองที่ดี

2.1 แรงจูงใจใฝ่อำนาจไม่มีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีเนื่องจากพบว่าสมาชิกวุฒิสภาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความตระหนักรู้ และมีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับสูง ซึ่งระดับจริยธรรมดังกล่าว เป็นการกระทำตามสัญญาเห็นความสำคัญของคนหมู่มากไม่ทำตนให้

ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่นสามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ พฤติกรรมที่ถูกต้องเป็นไปตามสิทธิของแต่ละคนเป็นจริยธรรมที่เป็นไปตามกฎหมายและหลักประชาธิปไตย สอดคล้องกับ ริเรื่องรอง รัตนวิไลสกุล (2547; 120) ศึกษาเรื่อง *ความรู้สึกเชิงจริยธรรมความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกรัฐสภาไทย* โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกในประเด็นที่ว่า “สมาชิกรัฐสภา จำเป็นต้องมีระดับความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่าประชาชนหรือไม่” ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ผมคิดว่า การตัดสินใจทางจริยธรรมบางครั้งจะเกี่ยวข้องกับอารมณ์ แรงจูงใจ และค่านิยมทางสังคมของประชาชนในช่วงเวลาหนึ่งเหมือนกัน โดยเฉพาะสังคมไทยปัจจุบันที่ให้ความสำคัญต่อวัตถุมากกว่าจิตใจ จึงมักยกย่องคนที่มีเงิน คนที่มีอำนาจวาสนา หรือมีชื่อเสียง แม้ว่าคนเหล่านั้นบางคนจะบกพร่องในด้านศีลธรรมก็ตาม ทำให้แยกแยะถูก-ผิด-ดี-ชั่ว ถูกบิดเบือนไป”

2.2 แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากรากฐานทางวัฒนธรรมของคนไทยนิยมการเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่ เกื้อกูล และมีน้ำใจซึ่งกันและกัน การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองก็เช่นเดียวกัน นักการเมืองจะต้องทำงานในลักษณะเอื้อประโยชน์ให้แก่ประชาชนหรือประเทศชาติ โดยใช้กระบวนการปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกเพื่อให้เกิดความรู้สึกและทัศนคติที่ดีต่อนักการเมือง ซึ่งสอดคล้อง วิริยทอ วิเชียรโชติ (2524; 1-15) ได้กล่าวถึง บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ว่า

มีลักษณะเอื้อเพื่อเผื่อแผ่โอกาสอ้อมอ้อมมีความเสียสละมีความรับผิดชอบต่อการงาน

2.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจากการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภาให้ความสำคัญกับการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เนื่องจากบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาเปรียบได้กับการเป็นสภาที่เลี้ยงกลั่นกรองงานของสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น การดำเนินงานของวุฒิสภาจึงตระหนักเสมอว่าตนคือผู้ที่มีส่วนสำคัญที่จะทำให้ประเทศชาติเกิดการพัฒนาสอดคล้องกับรายงานการวิจัยลักษณะทางพุทธศาสนาและปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการทำงานของผู้บริหารอาชีวศึกษา โดย มงคลชัย สมอุดร (2552; บทสรุป) ที่พบว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีพฤติกรรมการเป็นผู้บริหารที่ดีมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

3. ภาวะผู้นำกับการเป็นนักการเมืองที่ดี

3.1 ผู้นำเชิงคุณลักษณะมีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจากคุณลักษณะของผู้นำจะต้องประกอบด้วย บุคลิกภาพ ท่าทาง และการวางตัวให้เหมาะสม เป็นที่น่าเชื่อถือศรัทธา นักการเมืองที่ดีก็เช่นกัน จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติทั้งด้านวิสัยทัศน์ คุณวุฒิ และความรู้ความสามารถเหมาะสมแก่การทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชน สอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539;139-149) ที่ได้กล่าวไว้ว่านักการเมือง

ต้องมีคุณภาพ คุณกรियाเป็นผู้ที่มีวาทศิลป์ มีคำพูดที่สุภาพ มีเหตุมีผล รักษาคำพูดไว้ให้มั่นคง ไม่โกหก ไม่กลับกลอก ไม่เปลี่ยนปลี่ยน ต้องไม่เป็นคนที่ชอบด่าต่อว่าผู้อื่น ต้องไม่พูดให้ร้ายโจมตี และที่สำคัญต้องสามารถพูดจา สื่อสารได้ดีกับบุคคลในทุก ๆ ระดับของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศได้

3.2 ผู้นำเชิงพฤติกรรม มีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำเชิงพฤติกรรม เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการเป็นนักการเมืองที่ดี โดยเฉพาะจะต้องเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละต่อส่วนรวม' และอดทน เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ว่าเหมาะสมกับตำแหน่งที่ดำรงอยู่ ไม่ประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควร ดำรงตนให้เป็นอย่างดีที่ตีแก่ประชาชน สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539;139-149) ที่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของนักการเมืองที่ดีไว้ว่า นักการเมืองที่มีคุณลักษณะชีวิตที่ดีต้องมีลักษณะพื้นฐานของการดำเนินชีวิตแบบเสมอต้นเสมอปลาย ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งเป็นอย่างไร เมื่อได้รับตำแหน่งแล้วก็ต้องเป็นเช่นนั้นไม่ได้เป็นการเสแสร้ง คุณลักษณะชีวิตที่ควรมีได้แก่ ต้องมีความเมตตากรุณาต่อประชาชนผู้ทุกข์ร้อน คนด้อยโอกาสในสังคม และชนกลุ่มน้อยในประเทศ มีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับในเรื่องสิทธิมนุษยชนให้ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความเสมอภาค นักการเมืองจะต้องเป็นผู้ที่ประกอบแต่สัมมาอาชีวะมาตลอด ไม่มีประวัติทางทุจริตไม่มีประวัติ ในการดำเนินธุรกิจที่สังคมไม่ยอมรับ ไม่มีประวัติการเป็น

นักเลงเจ้าพ่อ ไม่มีกิจการ ที่เกี่ยวข้องกับการพนัน หรือธุรกิจที่สร้าง ปัญหาสังคมมาก่อนเพราะนักการเมืองไม่เพียงแต่ได้รับการยอมรับ จากประชาชนในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังต้องการได้รับการยอมรับจาก นานาประเทศในโลกด้วย

3.3 ผู้นำตามสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับการเป็น นักการเมืองที่ดีในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจากการดำรงตำแหน่งทางการเมืองในปัจจุบันนั้นจะต้อง มีประสาทสัมผัสทางการเมืองที่สามารถรับรู้ได้และจะต้องพร้อมรับ กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เสมอ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องพิจารณา จากความถูกต้องชอบธรรมโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และสำนึก ดีที่มีอยู่ในจิตใจของตน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ทางการเมือง (political mood) ของสังคมสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539;139-149) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ประชาชนในประเทศจะมีความสุข มากยิ่งขึ้นหากได้นักการเมืองที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีความตื่น ตระหนกน้อยลงเมื่อต้องเผชิญสถานการณ์เฉพาะหน้า นักการเมือง ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลจะเป็นที่น่าเชื่อถือของคนที่ต้องตาม

4. ทศนคติทางการเมือง กับการเป็นนักการเมืองที่ดี ทศนคติ ทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดี ซึ่งผลการวิจัย ครั้งนี้พบว่า สมาชิกวุฒิสภามีทศนคติต่อการเมืองแบบกลาง ๆ ระหว่าง อนุรักษ์นิยมและเสรีนิยม ซึ่งน่าจะเป็นผลมากจากการที่สมาชิกวุฒิสภา โดยรวมของการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 63 คน ซึ่งมีอาชีพก่อนดำรงตำแหน่ง หลากหลายอาชีพด้วยกัน กล่าวคือ มีนักธุรกิจนักบริหาร หรือผู้ประกอบการ

กิจการส่วนตัว จำนวน 15 คน (ร้อยละ 23.80) และมีข้าราชการอื่น ๆ ที่มีใช้ ทหาร และตำรวจ จำนวน 13 คน (ร้อยละ 20.60) ซึ่งถือเป็นกลุ่มอาชีพ 2 กลุ่มที่มีจำนวนมากลดหลั่นกันลงมา ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลที่ทำให้ทัศนคติทางการเมืองอยู่ระหว่างกลาง สอดคล้องกับ โยธิน มีจันทร์ (2525; 52) ศึกษาเรื่อง *ทัศนคติทางการเมืองของสมาชิกวุฒิสภาต่อระบอบประชาธิปไตยของไทย* พบว่า สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองในแนวกลางระหว่าง เสรีนิยมและอนุรักษนิยม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การพัฒนาบุคคลให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดีควรนำหลักภาวะผู้นำมาเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการพัฒนา เนื่องจากผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถสะท้อนออกมาได้อย่างชัดเจนว่าภาวะผู้นำในทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีในระดับสูง ดังนั้น โครงสร้างของสังคมทุกระดับจึงควรนำแนวทางการพัฒนาด้านภาวะผู้นำมาสู่ประชาชนตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อเป็นค่านิยมหลักต่อการมีจริยธรรมของคนในอนาคต

2. ค่านิยมในการทำงานที่เอื้อต่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมที่ดี เพราะในวงวิชาการเชื่อว่าค่านิยมในการทำงานจะมีอิทธิพล อย่างสำคัญต่อระดับจริยธรรมของบุคคล โดยเฉพาะในทางสังคมวิทยาเชื่อว่าค่านิยม จะอธิบายถึงสิ่งที่บุคคลให้คุณค่าและยึดถือ เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ กำหนดการกระทำของตนเองและหมายรวมถึงการให้คุณค่าต่อสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกรักนึกคิด อุดมการณ์ต่อชีวิต การปลูกฝัง

ค่านิยมดังกล่าว จึงเป็นส่วนสำคัญของการสร้างคนดี ซึ่งสามารถกระทำได้โดยการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดแก่บุคคลตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งต้องเริ่มจากครอบครัวจนถึงโรงเรียน

3. แม้ว่าการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าแรงจูงใจใฝ่อำนาจไม่มีความสัมพันธ์กับการเป็นนักการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา แต่ผู้วิจัยเห็นว่าแรงจูงใจใฝ่อำนาจ ถือเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ควรจะต้องคู่กับคนดี หรือผู้ที่มีจริยธรรม ทั้งนี้เนื่องจากการให้อำนาจแก่คนดี ย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อการบริหารหรือการปกครองประเทศ ดังนั้น หากจะพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดี ก็ควรจะนำหลักการหรือแนวคิดเกี่ยวกับการใช้อำนาจในทางที่ถูกที่ควรควบคู่ไปด้วยให้คนดีได้เข้าใจว่าการมีอำนาจนั้น จะต้องนำมาใช้ในทางที่ชอบเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

4. จากผลการวิจัยพบว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา ภาพรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นระดับที่น่าพึงพอใจ แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่ายังมีสมาชิกวุฒิสภาบางส่วนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับต่ำและระดับกลาง ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาทบทวนกระบวนการคัดสรรบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้ กระบวนการพัฒนาในประเด็นดังกล่าวหากอ้างอิงตามทฤษฎีการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะพบว่าเป็นการยากที่จะพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเมื่อพ้นวัยของการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะต้องพัฒนาบุคคลในช่วงที่เขาเกิดความไม่มั่นคง คือ ในวัยเด็กช่วงอายุ 9-12 ปี

ซึ่งถือเป็นช่วงวิกฤติของการพัฒนาเหตุผลเชิงแนวทางการแก้ไข
ปัญหาดังกล่าว คือ การปลูกฝังค่านิยมการเป็นคนดีให้แก่เด็กและ
เยาวชนตั้งแต่ในช่วงวัยตามพัฒนาการที่เหมาะสม เพื่อให้ฝังรากลึก
ลงในจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าของความเป็นคนดีเสมอ

5. ผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นการสะท้อนว่าสมาชิกวุฒิสภา
เป็นนักการเมืองที่ดีเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมาชิก
วุฒิสภายังไม่ใช่ตัวอย่างที่ดีทั้งหมด กล่าวคือ ยังคงต้องพัฒนาและ
ปลูกฝังให้นักการเมืองไทยเป็นผู้ที่มีค่านิยมในการทำงานที่เอื้อต่อ
ประโยชน์ส่วนรวมให้สูงกว่าเดิม เพราะการปลูกฝังค่านิยมที่ดีจะเป็น
ส่วนสำคัญในการพัฒนาจริยธรรม คุณธรรมของบุคคลนอกจากนี้
ควรสร้างกระบวนการปรับเปลี่ยนมุมมองทัศนคติของผู้ที่จะเข้ามา
ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยให้มีจิตสำนึกของ
การเป็นตัวแทนให้มาก โดยการเปิดเวทีทบทวนบทบาทหน้าที่ของ
ตนเองอย่างเป็นกลางอยู่เสมอเพราะการปฏิบัติหน้าที่โดยขาดการ
ทบทวนนานวันอาจส่งผลให้เกิดความเคยชินกับการเป็นนักการเมือง
ที่มีหน้าที่เพียงทำงานเป็นกิจวัตรเท่านั้น

6. ควรมีการรณรงค์ให้ทุกระดับโครงสร้างของสังคมไทย
ได้รับการพัฒนาจริยธรรมในทุกด้าน โดยเฉพาะการปลูกฝังความ
รับผิดชอบต่อสังคม เพราะวัฒนธรรมคนไทยเป็นชาติที่รักความเป็น
อิสระ จึงทำให้ขาดระเบียบวินัย และกฎเกณฑ์ในการดำรงชีวิต
อย่างไรก็ตาม การรณรงค์หรือพัฒนาจริยธรรม จะต้องรณรงค์ให้
ทุกระดับของสังคมมีส่วนร่วมไม่ใช่เฉพาะแต่ในแวดวงของผู้นำหรือ

กลุ่มผู้แทนของประชาชนเท่านั้นโดยเริ่มตั้งแต่วัยเด็กและเมื่อเติบโตขึ้นจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่มีจริยธรรม ซึ่งจะทำให้เขาสามารถเป็นผู้นำหรือเป็นนักการเมืองที่ดีต่อไป

7. แนวทางการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดีมีจริยธรรมอีกแนวทางหนึ่ง คือ การพัฒนาทางด้านจิตวิญญาณ (spirituality) หรือส่วนที่เป็นเนื้อหาของจิตใจของมนุษย์ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวอาจเกิดจากความสามารถใหม่ เมื่อบุคคลมีสติปัญญาที่จะสามารถพัฒนาสูงขึ้นถึงขั้นนามธรรม โดยจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางด้านการกระทำของคนนั้น ๆ ให้เป็นไปในทางที่ดีงาม ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับสังคมพุทธของคนไทย ทั้งนี้ สามารถนำมาผสมผสานกับหลักวิชาการโดยปลูกฝังให้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละระดับเพื่อสร้างบรรทัดฐานให้บุคคลเติบโตเป็นคนดีต่อไปในอนาคต

*****

ระดับปริญญาเอก

การสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน

นายธนพกษ์ ชามะรัตน์

การวิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน มีวัตถุประสงค์การวิจัย (1) เพื่อศึกษาการเลื่อนขั้นทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสานจากแรงงานคืนถิ่นที่กลับจากการทำงานในต่างประเทศ (2) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน (3) เพื่อศึกษาระดับความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน และ (4) เพื่อพัฒนาโมเดลความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน โดยใช้หลักการของแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model)

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) แบ่งการดำเนินการเป็นสองระยะ ในระยะแรกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนายหน้าแรงงานที่ขึ้นทะเบียนเป็นลูกจ้างของบริษัทจัดหางานรับอนุญาตจัดส่งแรงงานทำงาน

ต่างประเทศ จำนวน 30 คน คัดเลือกโดยวิธีบ็อกต้อ (Snowball Technique) จากพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีแรงงานไทย ย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศมากที่สุดหกอันดับแรก ในช่วงปี พ.ศ. 2548 - 2552 ประกอบด้วย จังหวัดอุดรธานี นครราชสีมา ขอนแก่น ชัยภูมิ หนองคาย และบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาการเลื่อนชั้นทางสังคมของ นายหน้าแรงงานที่เลื่อนชั้นจากแรงงานคืนถิ่นที่กลับจากการทำงาน ในต่างประเทศ และศึกษาถึงกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคม ของนายหน้าแรงงานดังกล่าว เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพในระยะแรกนี้ถูกสังเคราะห์ เป็นตัวแปรต้นที่อาจมีผลต่อความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของ นายหน้าแรงงาน เพื่อนำไปใช้ร่วมกับตัวแปรที่สังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรม การวิจัย ในระยะที่สองที่ใช้วิธีเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนายหน้า แรงงาน ซึ่งขึ้นทะเบียนเป็นลูกจ้างของบริษัทจัดหางานรับอนุญาต จัดส่งแรงงานทำงานต่างประเทศเช่นกัน จำนวน 321 คน ได้มาโดย การสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling) จากพื้นที่ ทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อศึกษาระดับความเข้มของ เครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงาน และพัฒนาโมเดลความเข้ม ของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ การวิจัยข้อที่ 3 และ 4 ตามลำดับ

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. การเลื่อนชั้นทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน

1.1 แบบแผนการเลื่อนชั้นทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน สามารถจำแนกได้ตามความตั้งใจเข้าสู่อาชีพ (Occupation Intentional) 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีการเลื่อนชั้นด้วยความตั้งใจ (Intentional Mobility) โดยสามารถแบ่งย่อยลงไปได้อีกสองแบบตามระยะเวลาในการเข้าสู่ชีพนายหน้าแรงงาน ได้แก่ การเลื่อนชั้นทางสังคมแบบค่อยเป็นค่อยไป (Gradually Mobility) และการเลื่อนชั้นทางสังคมแบบฉับพลัน (Suddenly Mobility) อีกกลุ่มหนึ่ง คือ การเลื่อนชั้นทางสังคมแบบไม่ตั้งใจหรือแบบบังเอิญ (Unintentional Mobility หรือ Accidentally Mobility)

1.2 เหตุผลของการเลื่อนชั้นทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน ประกอบด้วย เหตุผลเชิงเศรษฐกิจซึ่งจัดว่าเป็นเหตุผลพื้นฐานสำหรับปัจเจกบุคคลที่มีภูมิลำเนาจากชนชั้นแรงงาน เพราะเป็นอาชีพที่ได้ค่าตอบแทนดี ในขณะที่การทำงานไม่หนักเท่ากับการเป็นแรงงานหรือทำอาชีพเดิมอย่างเกษตรกร และเหตุผลเชิงสังคม คือ ความต้องการที่จะยกระดับทางสังคมของตนเองให้สูงขึ้น และการทำงานในอาชีพนายหน้าแรงงานยังมีส่วนในการช่วยเหลือญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านในชุมชนของตนให้มีโอกาสไปทำงานต่างประเทศ ทำให้เกิดความเคารพและให้ความสำคัญจากเพื่อนบ้าน และคนในชุมชน ช่วยยกระดับทางสังคมของนายหน้าแรงงานให้สูงขึ้น

1.3 ช่องทางในการเลื่อนชั้นทางสังคมของนายหน้าแรงงาน ได้แก่ การเลื่อนชั้นทางสังคมผ่านเครือข่ายการทำงาน คือ การได้รับการติดต่อทาบทามจากนายหน้าแรงงานหรือบริษัทจัดหางานที่เคยจัดส่งตนไปทำงานในต่างประเทศ และการเลื่อนชั้นทางสังคมผ่านเครือข่ายญาติพี่น้อง เป็นการถูกชักชวนจากญาติพี่น้อง หรือคนรู้จักกันที่เป็นนายหน้าแรงงาน เนื่องจากเป็นผู้กว้างขวางในชุมชน และเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จจากการทำงานในต่างประเทศ

2. กระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน

2.1 กระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน ซึ่งเป็นเครือข่ายเฉพาะกลุ่มนายหน้าแรงงานเท่านั้น มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การมีความสัมพันธ์ส่วนตัวและประสบการณ์ร่วม (2) การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (3) การประสานผลประโยชน์ และ (4) การขยายตัวของเครือข่ายทางสังคม

2.2 ลักษณะของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน จำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ เป็นเครือข่ายระดับเดียว (One-Mode Network) เป็นเครือข่ายที่มีการเชื่อมโยงกัน (Connected Network) ระหว่างนายหน้าแรงงานอย่างทั่วถึงครอบคลุมทั้งเครือข่ายทางสังคมใหญ่ และเป็นเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ (Informal Network)

2.3 รูปแบบการเกาะเกี่ยวกันระหว่างนายหน้าแรงงานอีสาน ในเครือข่ายทางสังคม มี 8 รูปแบบ ได้แก่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านหรือคนที่มาจากชุมชน/หมู่บ้านเดียวกัน เพื่อนที่เคยทำงานในต่างประเทศ

มาด้วยกัน เพื่อนายหน้าทำงานบริษัทจัดหางานเดียวกัน นายหน้า
แรงงานที่ตนเองเคยใช้บริการเมื่อครั้งยังเป็นแรงงานย้ายถิ่น ลูกค้า
ที่ตนเองเคยให้บริการ คนรู้จักกันผ่านการแนะนำของเพื่อนนายหน้า
แรงงาน และเพื่อนที่พบกันจากกิจกรรมอื่น

2.4 ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายทางสังคมของนายหน้า
แรงงานอีสาน โดยวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของ Wasserman &
Faust (1999) พบว่า บทบาทของสมาชิกภายในเครือข่ายทางสังคม
ของนายหน้าแรงงานอีสาน เป็นบทบาทที่มีความสัมพันธ์เชิงซ้อน
(Multi-Relation Roles) มีความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ
การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เป็นหลัก แม้ว่าจะมีภาพของความสัมพันธ์
ส่วนตัวที่ฉาบผิวภายนอกเอาไว้ก็ตาม ทิศทางการไหลของความสัมพันธ์
ของนายหน้าแรงงานอีสาน จะมีทั้งรูปแบบของการได้รับประโยชน์
จากนายหน้าแรงงานที่เป็นคู่ความสัมพันธ์ ในขณะที่เดียวกันก็จะให้
ประโยชน์ตอบแทนแก่นายหน้าแรงงานที่เป็นคู่ความสัมพันธ์เช่นกัน
แต่รูปแบบของผลประโยชน์และการตอบแทน อาจอยู่ในรูปเป็นปัจจัย
ที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทั้งที่
สมดุล (Balance Reciprocity) และไม่สมดุล (Negative Reciprocity)
และช่วงเวลาของความสัมพันธ์ระหว่างนายหน้าแรงงานในเครือข่าย
ทางสังคม ขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ส่วนตัวของนายหน้าแรงงาน
ในเครือข่ายเป็นหลัก ส่วนเรื่องความถี่ของความสัมพันธ์กลับไม่มีผล
ต่อระดับความสัมพันธ์แต่อย่างใด

3. ระดับความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน

ระดับความเข้มของเครือข่ายทางสังคม วัดตามระดับความสมบูรณ์ขององค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงาน ที่มีอยู่ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การเป็นสมาชิกของเครือข่าย การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย การสื่อสารภายในเครือข่าย การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน และความหนาแน่นของเครือข่ายทางสังคม และเมื่อพิจารณาความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานในแต่ละองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีระดับความเข้มมากที่สุด คือ การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (ร้อยละ 80.06) รองลงมา คือ การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (ร้อยละ 58.88) การเป็นสมาชิกของเครือข่าย (ร้อยละ 28.35) การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (ร้อยละ 27.10) การสื่อสารภายในเครือข่าย (ร้อยละ 11.84) และความหนาแน่นของเครือข่าย (ร้อยละ 10.28) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่มีระดับความเข้มน้อย พบว่า มีเพียงองค์ประกอบการสื่อสารภายในเครือข่าย และความหนาแน่นของเครือข่ายเท่านั้น ที่มีค่าร้อยละของความเข้มน้อยมากกว่าระดับปานกลางรวมกับระดับมาก โดยคิดเป็นร้อยละ 64.49 และ 72.27 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้ อาจมีสาเหตุมาจากเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสานแม้จะเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างนายหน้าแรงงาน แต่หากพิจารณาตามบทบาทของนายหน้าแรงงานในเครือข่ายทางสังคม แม้ว่านายหน้าแรงงานต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนไปตามสถานการณ์ ที่เกิดจาก

การมีความสัมพันธ์เชิงซ้อน (Multi-Relation Roles) ซึ่งกันและกัน แต่จุดมุ่งหมายของการปรับเปลี่ยนนั้นก็คือ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในฐานะคนรู้จักกัน อันจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายหลัก คือ การทำงานในฐานะนายหน้าแรงงาน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การใช้เครือข่ายส่วนบุคคล (Personal Network) เป็นสะพานเชื่อมสู่เครือข่ายการทำงาน (Working Network) ที่มีผลประโยชน์ (Benefits) รอคอยอยู่ ทำให้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่ายในฐานะนายหน้าแรงงาน และการมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันจึงมีผลต่อระดับความเข้มของเครือข่ายทางสังคมดังกล่าว

4. โมเดลความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน

ในการพัฒนาโมเดลความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน โดยใช้หลักการของแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model) เริ่มจากการวิเคราะห์แบบจำลองเริ่มต้น (Initial Model) เพื่อตรวจสอบความเข้ากันได้ของแบบจำลองกับกรอบแนวคิดของการวิจัย จากนั้นทำการสร้างแบบจำลองเชิงทฤษฎี (Theoretical Model) เพื่อปรับความกลมกลืนของแบบจำลองกับปรากฏการณ์จริงที่ได้จากการวิจัย แล้วจึงตรวจสอบความกลมกลืน (Goodness of Fit) ของโมเดลตามเกณฑ์การตรวจสอบ จึงจะถือว่าเป็นแบบจำลองเสมือนจริง (Good Fitness Model) ที่สามารถอธิบายค่าความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างอย่างน่าเชื่อถือ

หลังจากปรับโมเดลและตรวจสอบเงื่อนไขจากผลลัพธ์ความกลมกลืนระหว่างโมเดลที่ทำการปรับค่าความกลมกลืนวิเคราะห์

กับปรากฏการณ์ทางสังคมบนพื้นฐานข้อมูลที่ศึกษา พบว่า โมเดลที่ปรับความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพบว่า ความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอิสานได้รับอิทธิพลทางตรงจากองค์ประกอบอายุและประสบการณ์การทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุ เท่ากับ 1.05 ($\gamma = 1.05$; $T\text{-value} = 7.57 > 2.58$) และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบอายุและประสบการณ์การทำงาน พบว่ามีตัวแปรทั้งสิ้น 7 ตัวแปร ประกอบด้วย ผลงานการจัดส่งแรงงานไปทำงานในต่างประเทศ จำนวนเพื่อนบ้านที่เคยไปทำงานต่างประเทศ ระยะเวลาการทำงานเป็นนายหน้าแรงงาน โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์การไปทำงานต่างประเทศ อายุ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เคยไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นประสบการณ์การทำงานของนายหน้าแรงงาน รวมถึงบริบทแวดล้อมเกี่ยวกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของบุคคลใกล้ชิดตัวนายหน้าแรงงาน ต่างมีอิทธิพลต่อระดับความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของพวกเขา

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอิสาน พบว่า โมเดลความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอิสานสามารถอธิบายระดับความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอิสาน ได้ร้อยละ 91 ($R^2 = 0.91$) โดยโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์สูงถึงร้อยละ 98 (Good of Fit Index : GFI = 0.98) และ

สามารถอธิบายค่าน้ำหนักขององค์ประกอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน โดยใช้ผลจากการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างโมเดลความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบอายุและประสบการณ์การทำงาน พบว่า ตัวแปรจำนวนเพื่อนบ้านที่เคยไปทำงานต่างประเทศ มีค่าน้ำหนักความสำคัญสูงสุด รองลงมา คือ ผลงานการจัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ ระยะเวลาการทำงานเป็นนายหน้าแรงงาน โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์การไปทำงานต่างประเทศ อายุ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เคยย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศ ซึ่งทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งให้เห็นว่าระดับความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน ต้องอาศัยบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศ โดยเฉพาะในชุมชนที่มีอัตราการย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศสูงการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินการย่อมมีมากและอาจมีความเข้มแข็งเนื่องจากมีสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินงานจัดส่งแรงงาน เพราะถือว่าเป็นแหล่งคนหางานที่พร้อมจะมาเป็นลูกค้าของนายหน้าแรงงาน ทั้งยังรวมไปถึงความไว้วางใจในฐานะ “คนบ้านเดียวกัน” จึงสร้างให้เครือข่ายทางสังคมมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้นด้วย

จากผลการวิจัยในข้างต้นทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่ชี้ว่า นายหน้าแรงงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานสูง ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ในฐานะแรงงานย้ายถิ่นและในฐานะนายหน้าแรงงาน ล้วนแต่มีผลต่อความเข้มของเครือข่ายทางสังคม หรือกล่าวได้ว่ายังมีโอกาสทำงานเป็นนายหน้ามาก เครือข่ายทางสังคมในการทำงานเป็นนายหน้าแรงงานยิ่งเข้มแข็งและอาจส่งผลกระทบต่อคนหางานผู้ต้องมาใช้บริการนายหน้าแรงงานเหล่านี้ ซึ่งอาจใช้ความได้เปรียบจากความเข้มแข็งของเครือข่ายทางสังคมของตนในการเรียกรับผลประโยชน์ หรือดำเนินการนอกเหนือกฎหมายกำหนดกับคนหางาน อีกทั้ง นายหน้าแรงงานที่ขึ้นทะเบียนเป็นลูกจ้างของบริษัทจัดหางานรับอนุญาตจัดส่งคนงานไปทำงานต่างประเทศ ถือว่าได้รับอนุญาตผ่านบริษัทจัดหางาน ทำให้การรับอนุญาตจัดหางานของนายหน้าแรงงานขึ้นอยู่กับสถานะของบริษัทจัดหางานต้นสังกัด และการตรวจสอบสามารถดำเนินการผ่านบริษัทจัดหางานต้นสังกัดเท่านั้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกระทรวงแรงงาน จึงควรมีมาตรการในการตรวจสอบสถานะการทำงานของนายหน้าแรงงานเป็นรายบุคคล รวมถึงควรกำหนดอายุใบอนุญาตจัดหางานเป็นรายบุคคล โดยมีการตรวจสอบสถานะเป็นระยะ เช่น 6 เดือน หรือ 1 ปี เมื่อใบอนุญาตหมดอายุจึงมาทำการต่ออายุเป็นครั้ง ๆ ไป นอกจากจะทำให้ทราบถึงสถานการณ์ทำงานของนายหน้าแรงงานเป็นรายบุคคลแล้วยังเป็นเสมือนการป้องปรามให้นายหน้าแรงงานดำเนินการจัดส่งแรงงานตามกรอบกฎหมายกำหนด

2. จากผลการวิจัยที่ชี้ว่า นายหน้าแรงงานที่มีโอกาสเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการจัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ มีผลต่อความเข้มของเครือข่ายทางสังคม เพราะทำให้นายหน้า แรงงานบางรายที่มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในเชิงลึกมากกว่า ผู้อื่น ทำให้ตนเองได้เปรียบและสามารถดึงดูดนายหน้าแรงงานคน อื่นให้เข้ามาร่วมเครือข่ายทางสังคมในฐานะศูนย์กลาง (Center) ของ เครือข่าย จนเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมที่มีความเข้มแข็ง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อ กระบวนการทำงานของนายหน้าแรงงานอย่างทั่วถึง ไม่กระจุกอยู่ที่ นายหน้าแรงงานคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง นอกจากนี้จะ ส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานตามกรอบกฎหมายของนายหน้า แรงงานแล้ว ยังช่วยลดทอนความสำคัญของนายหน้าแรงงานคนกลาง ที่มีลักษณะเป็นนายหน้าแห่งนายหน้า (Broker of Brokers) หรือ ศูนย์กลางของเครือข่ายทางสังคม อันจะส่งผลถึงช่วยให้เกิดการ คานอำนาจระหว่างนายหน้าแรงงานในเครือข่ายทางสังคม เพื่อมิให้ เกิดความเข้มแข็งมากเกินไป อันอาจส่งผลกระทบต่อแรงงาน คนหางานผู้ต้องมาใช้บริการนายหน้าแรงงานในลักษณะเดียวกับ ที่กล่าวถึงในข้อที่ผ่านมา

3. จากผลการวิจัยที่ชี้ว่า ประสบการณ์การทำงานของ นายหน้าแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นผลการทำงานในรอบ 4 ปี ระยะเวลา การทำงานเป็นนายหน้าแรงงาน โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการจัดส่งแรงงานไปต่างประเทศ ประสบการณ์การไปทำงาน

ต่างประเทศ และอายุของตัวนายหน้าแรงงานเอง รวมถึงบริบทแวดล้อมเกี่ยวกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศของบุคคลใกล้ชิดตัวนายหน้าแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนบ้านหรือคนที่มาจากหมู่บ้าน/ชุมชนเดียวกัน และสมาชิกในครัวเรือนที่มีประสบการณ์เคยไปทำงานในต่างประเทศ ต่างมีอิทธิพลต่อระดับความเข้มของเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงาน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการติดตาม/เฝ้าระวังกลุ่มนายหน้าแรงงานที่มีประสบการณ์การทำงานสูง กลุ่มที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ดี รวมถึงกลุ่มที่มีบริบทแวดล้อมเกี่ยวกับการย้ายถิ่น เพราะเป็นกลุ่มที่มีเครือข่ายทางสังคมที่มีความเข้มแข็งสูง นอกจากนี้ยังต้องติดตาม/เฝ้าระวังกลุ่มนายหน้าแรงงานที่มีการเลื่อนชั้นทางสังคมแบบฉับพลันจากแรงงานคืนถิ่นมาเป็นนายหน้าแรงงานในระยะเวลาอันรวดเร็ว ที่มีบุคลิกที่เป็นคนตัดสินใจรวดเร็วและค่อนข้างเด็ดขาด อาจทำให้เกิดผลเสียแก่แรงงานคนหางาน

4. จากผลการวิจัยที่ชี้ว่า นายหน้าแรงงานที่เลื่อนชั้นทางสังคมแบบไม่ได้ตั้งใจ เป็นกลุ่มที่มีความเข้มของเครือข่ายสูง และเป็นกลุ่มที่มีความตั้งใจในการทำงาน มีความเข้าอกเข้าใจ และหาทางช่วยเหลือแรงงานในสายตนเองอยู่เสมอ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของนายหน้าแรงงานกลุ่มนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีต่อไป นอกจากจะช่วยเพิ่มโอกาสให้แรงงานคนหางานได้รับบริการที่มีประสิทธิภาพและยุติธรรมแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดกลุ่มพลังใหม่ในการจัดส่ง

แรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ และช่วยลดทอนการผูกขาดของ
นายหน้าแรงงานอื่นที่มีพฤติกรรมเอาเปรียบแรงงานคนหางาน

*****

วัฒนธรรมทางการเมือง : รูปแบบที่เหมาะสม
ในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่มและบทบาท
ทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นายศตพล วรปัญญาตระกูล

ความเป็นมา

ความเป็นมาและพัฒนาการของวัฒนธรรมของการรวมกลุ่มทางการเมืองไทย แบ่งได้เป็น 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงแรกเป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระยะเวลาที่ยังไม่มีระบบพรรคการเมือง ทั้งนี้ การรวมกลุ่มโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถดำเนินงานในสภาผู้แทนราษฎรได้ เช่น การตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี เสนอญัตติ หรือเสนอกฎหมาย ระยะที่สองเป็นการรวมกลุ่มกันให้เป็นไปตามกฎหมายระบบพรรคการเมือง

การรวมกลุ่มของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใต้ระบบพรรคการเมืองมีพื้นฐานมาจากระบบอุปถัมภ์ เพราะกลุ่มที่รวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ มักเป็นกลุ่มนายทุนของพรรคการเมือง

ส่งผลให้นายทุนเหล่านั้นเป็นผู้บริหารและผู้กำหนดทิศทางของ
พรรคการเมืองโดยปริยาย ทำให้ระบบการเมืองเกิดภาพเชิงซ้อนทาง
อำนาจ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติ จึงไม่สามารถ
แสดงบทบาทในฐานะตัวแทนของปวงชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะ
ต้องตกอยู่ใต้อาณัติของพรรคการเมืองและนายทุนของพรรคการเมือง

จุดมุ่งหมาย

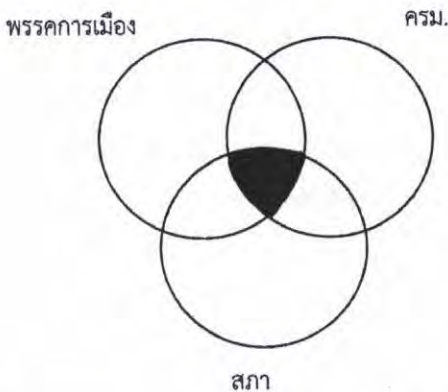
1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการของวัฒนธรรม
การเมืองไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่มและบทบาท
ทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
3. เพื่อแสวงหารูปแบบที่เหมาะสมในเชิงความสัมพันธ์
ระหว่างการรวมกลุ่มและบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร

วิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการวิจัยเอกสาร เช่น รายงาน
การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและเอกสารที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้
ยังมีการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์
การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ข้อค้นพบ

ในอดีตตัวแบบของความสัมพันธ์ระหว่าง บทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บทบาทของพรรคการเมือง และคณะรัฐมนตรี สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

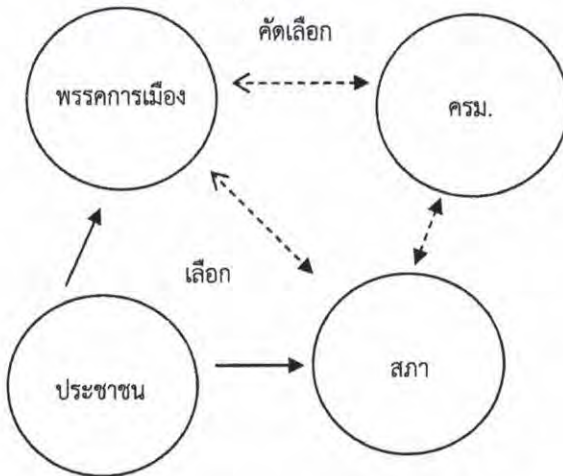

ในระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 3 สถาบันหลัก คือ พรรคการเมือง สภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรี ในทางการเมืองจึงมักเกิดภาพเชิงซ้อนในเชิงการบริหาร อำนาจ และหน้าที่ จึงทำให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน เสียดุลในเชิงอำนาจ และการถ่วงดุล จากรูปดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่าจุดเชิงซ้อนทับเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลสูงสุดในทางการเมือง เพราะดำรงตำแหน่งทั้งในฐานะผู้บริหารพรรคการเมือง นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพร้อมกันโดยกลุ่มนี้จะมีจำนวนน้อย แต่มีอำนาจในการควบคุมและมีบทบาทสูง ดังนั้น จึงเป็นกลุ่มที่ควบคุมและกำหนดทิศทางทางการเมืองทั้งระบบ ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ที่อยู่ภายใต้ระบบพรรคการเมืองที่มีพื้นฐานมาจากระบบอุปถัมภ์โดย
นายทุนพรรคการเมือง ไม่สามารถแสดงบทบาทในฐานะตัวแทนของ
ปวงชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะตกอยู่ภายใต้อำนาจพรรคการเมือง
และนายทุนพรรคการเมือง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในเชิงความสัมพันธ์ระหว่าง
การรวมกลุ่มและบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
สามารถสรุปเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

จากแผนภาพสามารถสรุปหลักการที่สำคัญได้คือ

1. แยกผู้บริหารพรรคการเมืองออกจากผู้มีตำแหน่งทาง
การเมือง

2. ควรแยกการแสดงบทบาทของพรรคที่ครอบงำโดยนายทุน พรรคออกจากการแสดงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของประชาชนได้อย่างอิสระ โดยยึดถือผลประโยชน์ของประเทศชาติ และประชาชนเป็นสำคัญมากกว่าพรรคการเมืองหรือนายทุนของพรรคการเมือง

3. ที่มาของนายกรัฐมนตรีมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลำดับที่หนึ่งของผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบเขตเลือกตั้งรวมกับแบบบัญชีรายชื่อมากที่สุดโดยไม่จำเป็นต้องมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร

4. สร้างระบบแบ่งแยกและถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติใหม่โดยให้ยึดโยงกันแบบยึดหยุ่น กล่าวคือ การสิ้นสุดของรัฐบาลไม่ขึ้นกับการลงมติใด ๆ ของสภาผู้แทนราษฎร เช่น การลงมติไม่เห็นชอบร่าง พ.ร.บ หรือ พ.ร.ก ที่สำคัญของรัฐบาล ยกเว้นการลงมติในญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี เพื่อให้เสถียรภาพของรัฐบาลไม่ต้องขึ้นกับจำนวนเสียงสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่การบริหารราชการของรัฐบาลจำเป็นต้องใช้ระบบการโน้มน้าวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้คล้อยตามเพื่อสนับสนุนการผ่านร่างกฎหมายที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน แต่เมื่อใดที่รัฐบาลไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำให้ไม่สามารถบริหารราชการแผ่นดินต่อไปได้

ก็สามารถยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อคืนอำนาจให้ประชาชนเป็น
ผู้ตัดสินใจทางการเมืองต่อไป

*****

อนาคตภาพรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการ
ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน

นางสาวสุวิธิดา จรุงเกียรติกุล

งานวิจัยเรื่อง อนาคตภาพรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้
เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน เป็นการวิจัย
เชิงคุณภาพโดยการศึกษาอนาคตใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR
(Ethnographic Delphi Futures Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ
1) วิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับสังคมแห่งการ
เรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชนจาก
เอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2540
ถึง พ.ศ.2554 2) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 32 คน
เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และศึกษารณีศึกษาที่ดี
5 แห่ง 3) พัฒนาอนาคตภาพรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ และ
4) นำเสนออนาคตภาพรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ ในการสนทนา
กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ จำนวน 20 คน
เพื่อพิจารณาและประเมินผลการวิจัยรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 52 คน

ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชนเป็นการนำเสนอภาพอนาคตที่เป็นไปได้ด้านบวกของการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในชุมชนผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยได้สรุปสาระสำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน 5 ประการ ได้แก่ 1) องค์ประกอบสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน 2) หลักการสำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน 3) กระบวนการในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน และ 5) ปัจจัยแห่งความสำเร็จซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดเนื้อหาย่อยสำหรับการนำไปปฏิบัติจริง ดังนี้

1) องค์ประกอบสังคมแห่งการเรียนรู้ องค์ประกอบสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบเสริมอันเป็นองค์ประกอบร่วมที่ได้จากการศึกษากล่าวคือ องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) บุคคลแห่งการเรียนรู้ หรือผู้เรียนรู้ (2) ผู้จัดการเรียนรู้ (3) แหล่งเรียนรู้ (4) องค์ความรู้ (5) กิจกรรมการเรียนรู้ (6) บรรยากาศการเรียนรู้ (7) เครือข่ายการเรียนรู้ (8) การจัดการความรู้ (9) องค์กร

แห่งการเรียนรู้ และองค์ประกอบเสริมของสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน ได้แก่ คุณภาพชีวิตที่พอเพียง ขนาดชุมชนพอเหมาะกับสัดส่วนของประชากร ลักษณะเฉพาะของชุมชน เช่น วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่หลากหลาย ระบบความผูกพันใกล้ชิด ระหว่างประชาชนกับชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาและ เจตนารมณ์ของการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้การมี ยุทธศาสตร์การดำเนินงานการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม กับบริบทชุมชนที่แตกต่างกัน การพัฒนาโดยใช้ความรู้เป็นฐาน ระบบสาธารณสุขที่ครบครัน การออกแบบชุมชนเพื่อการเรียนรู้ ที่มีความเหมาะสมกับบริบท มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของ ชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงชุมชน และระหว่างชุมชนอื่น ๆ ได้ เช่น การมีเว็บไซต์ชุมชน มีระบบการสร้างคุณค่าของพลเมือง มีการ ขับเคลื่อนนวัตกรรมทางสังคม มีระบบการประกันสิทธิสังคมแห่ง การเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ของประชาชน การสนับสนุนงบประมาณ สำหรับการพัฒนา และการมีองค์กรหรือหน่วยงาน ศูนย์ความเป็นเลิศ เฉพาะที่มุ่งพัฒนาองค์ความรู้ของชุมชนตั้งอยู่บนฐานทุนทางสังคม ที่แตกต่างกัน มีกลไกการขับเคลื่อนชุมชนทั้งในเชิงโครงสร้างทาง สังคมและเชิงระบบหรือสถาบันสำคัญของสังคม มีการบูรณาการ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพเข้าด้วยกัน อย่างผสมกลมกลืน ยึดชุมชนเป็นฐานของการพัฒนาระบบการเรียนรู้ โดยใช้ศักยภาพและทรัพยากรในชุมชนเป็นหลัก ให้ประชาชนและ ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานและ

การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จะทำให้เกิดพลังชุมชนที่เข้มแข็งอันจะเป็นรากฐานที่มั่นคงในการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

2) หลักการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ หลักการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน ได้แก่ (1) หลักความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (2) หลักความร่วมมือและการมีส่วนร่วม (3) หลักการติดตามความสามารถในการดำเนินงาน (4) หลักความจำเป็นของการเรียนรู้ (5) หลักความสำคัญของชุมชน หลักการใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา (6) หลักการพัฒนาโดยใช้ความรู้เป็นฐานการพัฒนา (7) หลักการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย (8) หลักการจัดกิจกรรมที่ผสมกลมกลืนกับการดำเนินชีวิต (9) หลักความเสมอภาค และ (10) หลักความต่อเนื่อง

3) กระบวนการในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ กระบวนการในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน ได้แก่ (1) การสร้างความตระหนักรู้และเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดสังคมแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาโดยใช้ความรู้เป็นฐานการพัฒนา และคุณค่าของการศึกษาตลอดชีวิต (2) การจัดตั้งคณะทำงาน เรียกว่า คณะกรรมการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ขึ้นโดยชุมชนเอง เพื่อทำหน้าที่วางแผนการดำเนินงานพัฒนาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โครงการการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ การดำเนินการ และการประเมินผลการดำเนินงาน รวมทั้งรับผิดชอบการประสานงานร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็น

ที่ปรึกษาในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มบุคคลในพื้นที่ เป็นต้น (3) วิเคราะห์สภาพชุมชนโดยรวม ได้แก่ สภาพชุมชนในปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการและความสนใจ รวมทั้งการวิเคราะห์สถานะชุมชนใน การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ (4) กำหนดแผนการพัฒนาสังคม แห่งการเรียนรู้ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย โครงการและกิจกรรม การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาสังคมแห่งการ เรียนรู้รวมทั้งแนวทางการพัฒนาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ (5) พัฒนาแผนปฏิบัติการอย่างละเอียดสำหรับการ พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้สำหรับชุมชน (6) แสวงหาความร่วมมือจาก กลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง (7) ดำเนินการจัดกิจกรรม โครงการ เพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ (8) กำกับติดตามและประเมิน ผลความสำเร็จ (9) สรุปรวบรวมองค์ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการดำเนินงานกับสมาชิกภายในชุมชน และชุมชนอื่น ๆ ทั้ง ในประเทศและต่างประเทศ และ (10) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ผลการดำเนินงานการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้

4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการ ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชนประกอบด้วย องค์ความรู้ ที่เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน และแนวทาง ปฏิบัติสำหรับการนำองค์ความรู้ไปใช้ และบทบาทหน้าที่ขององค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปสู่การปฏิบัติ ยุทธศาสตร์การ พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้สามารถสรุป ได้ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1

การพัฒนาบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาองค์ความรู้สำหรับชุมชนเพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาทรัพยากรและแหล่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์/สถาบันการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาการบริหารจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 7 ยุทธศาสตร์การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาระบบการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของสังคมเพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ และยุทธศาสตร์ที่ 10 การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้

5) **ปัจจัยแห่งความสำเร็จ** ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชนประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่ดีมีขนาดชุมชนที่เหมาะสมมีเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนมีแนวทางการดำเนินงานต่อเนื่องมีการออกแบบชุมชนเพื่อการเรียนรู้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมีระบบสาธารณูปโภคที่ครบครัน มีกลุ่มอาชีพหลากหลาย และปัจจัยภายนอก ได้แก่ มีการสนับสนุนงบประมาณ

มีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งมีการประกันสิทธิความรู้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและปัจจัยอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยนโยบายของรัฐ ปัจจัยเชิงลบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา หรือตัวอย่างการพัฒนาชุมชนที่ไม่ประสบความสำเร็จ สภาพทางสังคมที่บีบคั้น หรือแรงกดดันที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือปัจจัยภายในในเชิงจิตสำนึกของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลก็เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน

การนำรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชนที่ได้จากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลจริงในทางปฏิบัติ ไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ละชุมชนย่อมมีวิธีการเฉพาะของตนเองซึ่งสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน และพัฒนาบนรากฐานของบริบทชุมชน โดยต้องตระหนักว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้สม่ำเสมอจนเป็นวิถีปฏิบัติในชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้คนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกคนในชุมชนองค์กรหรือหน่วยงาน และชุมชนควรต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของสังคมแห่งการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบเสริมซึ่งถือเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา 10 ขั้นตอนที่องค์กรหรือหน่วยงาน และชุมชนสามารถยึดเป็นแนวทางการพัฒนาสังคม

แห่งการเรียนรู้ และนำไปใช้ได้ทันที การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาจมีความแตกต่างกัน ตามการวิเคราะห์ของชุมชน ปัญหาและความต้องการที่หลากหลาย รวมทั้งความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน นอกจากนี้การ ดำเนินงานพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ฯ อาจยึดยุทธศาสตร์การ พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ฯ เป็นแนวทางร่วมกับแผนงานที่องค์กร หรือหน่วยงาน และชุมชนได้กำหนดไว้แล้ว หรือกำหนดเป็นแนวทาง การพัฒนาใหม่ได้เช่นกัน ทั้งนี้ การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงหลักการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ฯ และปัจจัยแห่ง ความสำเร็จประกอบการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนด้วย ซึ่งคาดว่า หากชุมชนสามารถพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาสังคมแห่งการ เรียนรู้ข้างต้น บุคคล ครอบครัว องค์กรหรือหน่วยงาน และชุมชน จะเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด ความเชื่อ ระบบคุณค่าต่อกระบวนการ เรียนรู้เปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ใหม่ที่ดีต่อการเรียนรู้ ความรู้แตกยอดงอกงามจึงนำไปสู่ความตั้งใจ ที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ดำรงชีวิตของตน และสร้างชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าอันกว้างขวางต่อคนรอบข้าง ชุมชนและ สังคมอื่น ๆ อย่างแท้จริง จนเกิดเป็นพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต และ ค่านิยมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีการแบ่งปันความรู้และแลกเปลี่ยน เรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ เป็นชุมชนที่พัฒนาต่อเนื่องอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป้าหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตขั้นในชุมชน อันจะนำมาซึ่งความสุขในการดำเนินชีวิต อย่างสมดุลและยั่งยืน

จะเห็นได้ว่ารูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชนเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตาม ธรรมชาติโดยชุมชน อย่างอิสระ มีความเป็นพลวัตและพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องอย่างไม่มีที่สิ้นสุด มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นหัวใจที่สำคัญ ซึ่งชุมชนสามารถเลือกใช้ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับ ลักษณะบริบทและภูมิสังคมที่แตกต่างกันชุมชนร่วมกันกำหนด ทิศทางการพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีการจัดการศึกษา เรียนรู้ตลอดชีวิตที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ เกิดจนตายมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ การสร้างองค์ความรู้ ใหม่ ๆ เพื่อช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชนจึงเปรียบเสมือน แผนที่นำทางสำหรับชุมชน เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบท พื้นที่ต่อไปซึ่งองค์ความรู้ที่ได้เป็นแนวทางการพัฒนาสังคมแห่งการ เรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและเสริมสร้างระบบบูรณาการการศึกษา ตลอดชีวิตในชุมชนโดยมีหลักการปฏิบัติ ประกอบด้วย การเรียนรู้ ตลอดชีวิต (Learning) กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตมุ่งเน้นการ ส่งเสริมการเรียนรู้อยู่ในชุมชนและจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตลอดเวลาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิต วัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่จำเป็นอย่างยิ่ง สังคมแห่ง การเรียนรู้มีบรรยากาศที่ทุกคนมีสำนึกเสมอว่าการเรียนรู้เป็น หน้าที่ และทุกคนในชุมชนมีความเกื้อกูล มีความเป็นกัลยาณมิตร ต่อกันและกัน ทำให้การเรียนรู้กว้างขวางขึ้นและเชื่อมโยงกับความ

เป็นจริงโดยรอบ โดยอาศัยการจัดการความรู้ที่ขึ้นอยู่กับฐานคิด และกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างในแต่ละบริบทชุมชน และพลวัต การพัฒนา (Living) กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความเป็น พลวัตตามธรรมชาติการเรียนรู้ของชุมชน เป็นรูปแบบการพัฒนาที่มีชีวิต กล่าวคือ การดำเนินการปฏิบัติมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลง ได้ตามบริบทชุมชนที่แตกต่าง มีการรวมกลุ่มร่วมคิดหาทางแก้ปัญหา อยู่เป็นประจำ พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การมีปฏิสัมพันธ์ กับองค์ความรู้ที่หลากหลาย ไม่หยุดนิ่ง สามารถพัฒนาขยายผลให้ ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญในการพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน เป็นการเพิ่มศักยภาพให้ชุมชนได้มีอำนาจในการคิดและการ ตัดสินใจ การคิดค้นปัญหา และการดำเนินการต่าง ๆ ของการพัฒนา และการสร้างสุขอย่างยั่งยืน (Loving) ความสุขอย่างยั่งยืนเกิดจาก ชุมชนมีบรรยากาศของการเรียนรู้ การทำงาน และการดำเนินชีวิต อย่างมีความสุข ดังนั้น การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ไม่ใช่เป็น ทางเลือกสำหรับชุมชนเท่านั้น แต่เป็นมาตรการที่พึงปฏิบัติให้ เกิดผลเป็นรูปธรรมในชุมชน เนื่องจากเป็นแนวทางการพัฒนาการ เรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพคน และการสร้างความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง สมดุล ยั่งยืน และมีความสุข

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนานำเสนอแนวทางสำหรับ การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ และแนวทางการนำผลการวิจัย

ที่ได้ไปประยุกต์ใช้จริงในทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดคุณค่าและประโยชน์
ต่อสังคมโดยรวม ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน
และทุกส่วนในสังคมควรร่วมจัดสัมมนาเพื่อหาแนวทางในการประสาน
นโยบายและแผนงานพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ขึ้นในชุมชน และ
จัดทำเป็นวาระแห่งชาติการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้

1.2 พัฒนาร่างนโยบายการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้
(Learning Society Policy) ที่ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล
ลักษณะสังคมแห่งการเรียนรู้ สาระสำคัญของนโยบาย และร่างนโยบาย
การพัฒนาสังคมทางการเรียนรู้ เพื่อเป็นกรอบการพัฒนาสังคมแห่ง
การเรียนรู้สำหรับประเทศ

1.3 รัฐบาลจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศไทย
ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิตในมิติต่าง ๆ
ความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาค (ASEAN) และในระดับนานาชาติ

1.4 กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนางค์กรหรือหน่วยงาน
ชุมชน และเมืองให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต
สำหรับทุกภาคส่วนในสังคม การจัดตั้งสำนักงาน/ศูนย์การพัฒนาสังคม
แห่งการเรียนรู้ ระดับชาติ (National Center for Learning Society
Development)

2. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรหรือหน่วยงาน

2.1 พัฒนาโครงการนำร่องตามแนวทางและกระบวนการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ได้จากผลการวิจัยนี้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ควบคู่กับการดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

2.2 พัฒนานองค์ความรู้ เครื่องมือและกลไกการพัฒนา และการบริหารจัดการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อาทิ การวิจัยและพัฒนาต่อยอดความรู้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชุมชน การพัฒนาวิธีการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน

2.3 การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้สำหรับชุมชนอย่างเป็นระบบ การจัดตั้งสำนักงาน/ ศูนย์การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ระดับชุมชน (Community Center for Learning Society Development) รวมทั้งการดำเนินการแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ในแต่ละชุมชน

2.4 การลงทุนพัฒนาสื่อ เปิดพื้นที่การเรียนรู้ และกระตุ้น กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ในมิติต่างๆ ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

2.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไม่เป็นทางการ ผ่านการพูดคุยเรียนรู้ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

2.6 รัฐบาลร่วมกับหน่วยงานจัดการศึกษาเรียนรู้ในพื้นที่ ควรปรับบทบาทจากผู้จัดมาเป็นผู้จัดให้มีเพื่อทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการและการแก้ปัญหาที่แท้จริงของประชาชน

2.7 สถาบันการศึกษาในทุกระดับควรเป็นต้นแบบขององค์กรเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ผลิตผู้เรียนที่เป็นบุคคลการเรียนรู้ และผู้นำการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Learning Leadership)

3. ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนท้องถิ่น

3.1 ควรกำหนดแผนพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้สำหรับชุมชนขึ้นตามบริบทและภูมิสังคมของตนเอง โดยคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศ และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของผู้คนตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ปรับการพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น

3.2 ชุมชนโดยผู้นำท้องถิ่นร่วมกับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มาใช้การดำเนินการพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้นี้ไปปฏิบัติจริงภาคสนาม โดยแบ่งส่วนการวางแผน การดำเนินการ การกำกับติดตามและประเมินผล ตามลำดับ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการพัฒนาแบบองค์รวม

2. การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบในเชิงลึกของการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถถอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ในการดำเนินการ และเห็นผลลัพธ์การดำเนินการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้

3. การศึกษากระบวนการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ในรายละเอียดที่ลึกซึ้งต่อไป เน้นการสร้างรูปแบบจำลองจริง เพื่อให้เห็นลักษณะชุมชนสังคมแห่งการเรียนรู้ บทบาทของเครือข่ายที่แท้จริง

4. การวิจัยศึกษาอนาคตภาพประเด็นทางสังคมใหม่ ๆ การประยุกต์วิธีการมองอนาคตในการประชุมวางแผนระดับนโยบาย หรือการประชุมประชาคมในระดับชุมชนพื้นที่

*****

ภาคผนวก

หน้าว่าง

โครงการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและ
ระดับปริญญาเอกเพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา
ประจำปี พ.ศ. 2555

---

1. หลักการและเหตุผล

วุฒิสภาเป็นองค์กรนิติบัญญัติที่มีบทบาทอำนาจหน้าที่หลากหลายประการ อาทิ เป็นสภาในการกลั่นกรองกฎหมาย การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ให้ความเห็นชอบบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และมีหน้าที่ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง เป็นต้น จากอำนาจหน้าที่ดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่วุฒิสภาจะต้องมีข้อมูลทางด้านวิชาการเพื่อมาสนับสนุนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาได้พิจารณาเห็นว่า ผลงานวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอกของสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีหลักสูตรครอบคลุมเกือบทุกสาขาวิชาจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เป็นประโยชน์ เพราะสามารถนำข้อมูลมาสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของวุฒิสภาได้เป็นอย่างดี ซึ่งในแต่ละปีจะมีผลงานวิทยานิพนธ์ออกมาเป็นจำนวนมากและมีจำนวนไม่น้อยที่มีผลงานออกมามีคุณภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดในการเผยแพร่และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา จึงเห็นควรที่จะ ได้มีส่วนช่วยในการสนับสนุนและส่งเสริมนิสิต นักศึกษา และสถาบัน การศึกษาให้มีโอกาสและช่องทางในการนำเสนอผลงานวิทยานิพนธ์ เข้าสู่สำนักงานนิตិบัญญัติ และปรากฏผลงานต่อสาธารณชนมากยิ่งขึ้น โดยการจัดให้มีโครงการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอกขึ้น อันจะเป็นผลให้เกิดการกระตุ้นและสร้าง แรงจูงใจในการผลิตผลงานวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพ รวมทั้งเป็นการ เพิ่มแหล่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการ ดำเนินงานของวุฒิสภาอีกทางหนึ่งด้วย

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้วุฒิสภา คณะกรรมการของวุฒิสภา สำนักงาน เลขาธิการวุฒิสภา ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องในวงงานได้รับข้อมูลจาก ผลงานวิทยานิพนธ์เพื่อใช้ประโยชน์ต่อการสนับสนุนและพัฒนางาน ด้านนิติบัญญัติมากขึ้น

2.2 เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมนิสิต นักศึกษา และสถาบัน การศึกษาให้มีโอกาสและช่องทางในการนำเสนอผลงานวิทยานิพนธ์ เข้าสู่สำนักงานนิติบัญญัติ และปรากฏผลงานต่อสาธารณชน ซึ่งจะเป็น การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการผลิตผลงานวิทยานิพนธ์ที่มี คุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

3. กลุ่มเป้าหมาย

คณาจารย์ และนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจากสถาบัน
อุดมศึกษาทั่วประเทศ

4. วิธีการดำเนินการ

4.1 จัดคัดเลือกวิทยานิพนธ์จากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ

4.2 จัดสัมมนาทางวิชาการ/จัดแสดงนิทรรศการ “วิทยานิพนธ์
ที่ได้รับรางวัล” พร้อมทั้งมอบรางวัล ณ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
กรุงเทพมหานคร

5. ขั้นตอนดำเนินการ

5.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

(1) คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาแต่งตั้ง
คณะอนุกรรมการและคณะกรรมการเพื่อทำการพิจารณาคัดเลือก
ผลงานวิทยานิพนธ์ จำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย

1) คณะอนุกรรมการกลั่นกรองวิทยานิพนธ์ระดับ
ปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่
วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555 ทำหน้าที่พิจารณากลั่นกรองวิทยานิพนธ์
ในเบื้องต้น

2) คณะกรรมการตัดสินคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับ
ปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ

ให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555 เพื่อทำหน้าที่ตัดสินคัดเลือก
วิทยานิพนธ์ที่สมควรได้รับรางวัล

(2) คณะอนุกรรมการกลั่นกรองวิทยานิพนธ์ฯ จะเป็น
ผู้พิจารณาถ้อยแถลงวิทยานิพนธ์ที่มีผู้เสนอมาในเบื้องต้น

(3) คณะกรรมการตัดสินคัดเลือกวิทยานิพนธ์ฯ จะเป็น
ผู้พิจารณาตัดสินวิทยานิพนธ์ โดยส่งคำตัดสิน และข้อเสนอแนะที่มี
ต่อวิทยานิพนธ์ที่เห็นสมควรได้รับรางวัล เข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการ
วิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาเพื่อพิจารณา

(4) คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาจะเป็น
ผู้พิจารณาตัดสินชี้ขาดวิทยานิพนธ์ให้สมควรได้รับรางวัล

5.2 เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือก

คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภามีเกณฑ์การ
พิจารณาเพื่อคัดเลือกผลงาน ดังนี้

(1) ผลงานวิจัยถูกใช้ประโยชน์ในงานด้านนิติบัญญัติ
ของประเทศไทย

(2) ผลงานวิจัยก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อสาธารณชน
ในวงกว้าง

(3) ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพทางวิชาการดีมาก ดังนี้

1) ระเบียบวิธีวิจัยมีความถูกต้อง และเหมาะสม

2) การอภิปรายผลมีความชัดเจน

3) เป็นงานวิจัยที่มีความคิดริเริ่มและไม่ซ้ำซ้อน

(Originality)

4) มีจริยธรรมในการทำวิจัย

5.3 การนำเสนอและเผยแพร่ผลงานที่ได้รับรางวัล

(1) ผู้ได้รับการคัดเลือกให้ได้รับรางวัลต้องนำเสนอวิทยานิพนธ์ตามที่คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภากำหนด

(2) ผลงานวิทยานิพนธ์ที่ได้รับรางวัลและผ่านการคัดเลือกแล้ว คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาอาจจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ให้กับสมาชิกวุฒิสภา คณะกรรมาธิการ และผู้ที่เกี่ยวข้องในวงงานได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

6. กรอบระยะเวลาดำเนินงานโครงการฯ

รายการดำเนินงาน	เดือน/ปี พ.ศ.					
	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
	55	55	55	55	55	55
1. ประชาสัมพันธ์โครงการโดยจัดทำหนังสือ/เปิดประกาศเชิญชวนให้สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ คณะจารย์ และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ทำวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จจัดส่งวิทยานิพนธ์ในสาขาสังคมศาสตร์เข้าร่วมคัดเลือก						
2. คณะกรรมการกลั่นกรองวิทยานิพนธ์ฯ พิจารณากลั่นกรองวิทยานิพนธ์ที่ส่งเข้าเสนอเพื่อขอรับรางวัลในเบื้องต้น แล้วเสนอให้คณะกรรมการตัดสินคัดเลือกวิทยานิพนธ์เป็นผู้พิจารณา					↔	
3. คณะกรรมการตัดสินคัดเลือกวิทยานิพนธ์ พิจารณาคัดเลือกและส่งผลการตัดสินและข้อเสนอแนะที่มีต่อวิทยานิพนธ์เข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการวิจัยฯ เพื่อพิจารณา					↔	
4. ประชุมคณะกรรมการวิจัยฯ พิจารณาคัดสินชี้ขาดวิทยานิพนธ์ที่ได้รับรางวัลและพิจารณาผลงานที่เห็นสมควรจัดพิมพ์เผยแพร่						↔
5. ประกาศแจ้งผลวิทยานิพนธ์ที่ได้รับรางวัล						↔
6. จัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ที่ได้รับรางวัล และตามของที่ประชุมคณะกรรมการวิจัยฯ เห็นควรเผยแพร่						↔
7. นำเสนอวิทยานิพนธ์ที่ได้รับรางวัล ในงานสัมมนาพร้อมทั้งพิธีมอบรางวัลให้แก่ผู้ทำวิทยานิพนธ์ที่ได้รับรางวัลและผ่านการคัดเลือก						↔

7. รางวัลและมูลค่ารางวัล

ระดับปริญญาเอก แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- 1) รางวัลดีเยี่ยม หนึ่งรางวัล   รางวัลละ 60,000 บาท
- 2) รางวัลดีเด่น หนึ่งรางวัล   รางวัลละ 40,000 บาท
- 3) รางวัลชมเชย สองรางวัล   รางวัลละ 10,000 บาท

ระดับปริญญาโท แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- 1) รางวัลดีเยี่ยม หนึ่งรางวัล   รางวัลละ 30,000 บาท
- 2) รางวัลดีเด่น หนึ่งรางวัล   รางวัลละ 20,000 บาท
- 3) รางวัลชมเชย สองรางวัล   รางวัลละ 10,000 บาท

โดยผู้ทำวิทยานิพนธ์ที่ได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัล จะได้รับเงินรางวัลพร้อมกับโล่ประกาศเกียรติคุณ ให้ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ทุกคนและ สถาบันอุดมศึกษาได้รับเกียรติบัตร

สำหรับวิทยานิพนธ์ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะอนุกรรมการ กลั่นกรองวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555 ผู้ทำวิทยานิพนธ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการ ควบคุมวิทยานิพนธ์ทุกคน และสถาบันอุดมศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตร

8. เจื่อนไขของวิทยานิพนธ์ที่ขอรับรางวัล

8.1 ผลงานวิทยานิพนธ์ที่เสนอขอรับรางวัลเป็นภาษาไทย และเป็นผลงานของนิสิต นักศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกจากสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐหรือเอกชนในประเทศไทย

8.2 ผลงานวิทยานิพนธ์ที่เสนอเข้ารับการคัดเลือกให้คณบดี หรือเทียบเท่าเป็นผู้รับรอง

8.3 ผู้เสนอวิทยานิพนธ์เข้ารับการคัดเลือกจัดส่งบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ หรือหลักฐานการนำเสนอผลงานในที่ประชุมทางวิชาการประกอบกับวิทยานิพนธ์ที่นำเสนอด้วย (ถ้ามี)

8.4 ผู้เสนอวิทยานิพนธ์ต้องให้คำรับรองการมีจริยธรรมในการทำวิจัยต่อวิทยานิพนธ์ที่เสนอเข้ารับการคัดเลือกด้วย

8.5 ผลงานวิทยานิพนธ์ของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก ต้องเป็นผลงานที่ดำเนินการแล้วเสร็จย้อนหลังไม่เกิน 5 ปี (ตั้งแต่ปีการศึกษา 2550 - 2554)

9. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

10. ระยะเวลาดำเนินงานและสถานที่จัดงาน

6 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน 2555 ถึงเดือนกันยายน 2555
ณ กรุงเทพมหานคร

11. งบประมาณดำเนินการ

ใช้งบประมาณจากหมวดงบประมาณทั่วไปเพื่อการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

12. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

12.1 วุฒิสภา คณะกรรมาธิการของวุฒิสภา สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา และบุคคลที่เกี่ยวข้องในวงงาน ได้รับข้อมูลจากผลงานวิทยานิพนธ์เพื่อใช้ประโยชน์ต่อการสนับสนุนและพัฒนางานนิติบัญญัติมากขึ้น รวมทั้งเป็นการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการผลิตผลงานวิทยานิพนธ์

12.2 นิสิต นักศึกษา และสถาบันการศึกษาได้มีโอกาสและช่องทางในการนำเสนอผลงานวิทยานิพนธ์เข้าสู่วงงานนิติบัญญัติ และปรากฏผลงานต่อสาธารณชน ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการผลิตผลงานวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

*****

หลักเกณฑ์

ว่าด้วยการให้รางวัลวิทยานิพนธ์ของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
พ.ศ. 2555

โดยที่เป็นการสมควรให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการนำผลงานวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ซึ่งมีคุณภาพ และได้มาตรฐานทางวิชาการมาใช้ประโยชน์ในกระบวนการนิติบัญญัติ ตามบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาด้วยวิธีการคัดเลือกและจัดพิมพ์ เผยแพร่ อาศัยอำนาจตามความในข้อ 13 (4) ข้อ 14 (5) และ ข้อ 15 แห่งระเบียบวุฒิสภาว่าด้วยการวิจัยและพัฒนา พ.ศ. 2554 คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา จึงออกหลักเกณฑ์การให้รางวัลวิทยานิพนธ์ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 หลักเกณฑ์นี้เรียกว่า “หลักเกณฑ์ว่าด้วยการให้รางวัลวิทยานิพนธ์ของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา พ.ศ. 2555

ข้อ 2 ในหลักเกณฑ์นี้

“รางวัล” หมายถึง เงิน โฉ่ เกียรติบัตร และประกาศนียบัตร สำหรับวิทยานิพนธ์ที่ได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัลและที่ผ่านการคัดเลือก ซึ่งได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาแล้ว

“วิทยานิพนธ์” หมายถึง วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท หรือระดับปริญญาเอกทางสังคมศาสตร์ของผู้ได้รับปริญญาโทหรือ

ปริญญาเอกทุกสาขาที่เสนอขอรับรางวัลวิทยานิพนธ์จากสำนักงาน
เลขาธิการวุฒิสภา

“สาขาสังคมศาสตร์” หมายถึง สาขาวิชาสังคมศาสตร์
ที่คณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ให้การรับรอง

“สำนักงาน” หมายถึง สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

“คณะกรรมการ” หมายถึง คณะกรรมการวิจัยและ
พัฒนาของวุฒิสภา

“คณะบุคคล” หมายถึง คณะผู้ประเมิน ซึ่งเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญใน
ผลงานของสาขาวิชาการนั้น ๆ

ข้อ 3 การเสนอวิทยานิพนธ์เพื่อขอรับรางวัลและการให้รางวัล

(1) ผู้เสนอวิทยานิพนธ์เพื่อขอรับรางวัล อาจเป็น
ผู้ทำวิทยานิพนธ์ หรือ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ หรือ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ หรือคณะหรือหน่วยงานที่มีชื่อเรียก
อย่างอื่นในสถาบันอุดมศึกษาที่ทำการเปิดสอนในหลักสูตรระดับ
บัณฑิตศึกษา โดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นี้

(2) ผู้เสนอวิทยานิพนธ์เข้ารับการคัดเลือกต้อง
จัดส่งบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ หรือหลักฐานการนำเสนอ
ผลงานในที่ประชุมทางวิชาการด้วย (ถ้ามี)

(3) ในการเสนอวิทยานิพนธ์เข้ารับการคัดเลือกให้
คณบดีหรือเทียบเท่าเป็นผู้รับรอง

(4) ผู้เสนอวิทยานิพนธ์ต้องให้คำรับรองการมีจริยธรรม
ในการทำวิจัยต่อวิทยานิพนธ์ที่นำเสนอเข้ารับการคัดเลือกด้วย

(5) ลักษณะของวิทยานิพนธ์ที่เสนอขอรับรางวัล

1) เป็นวิทยานิพนธ์ภาษาไทยและเป็นผลงานของนิสิต นักศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกจากสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐหรือเอกชนในประเทศไทย

2) เป็นวิทยานิพนธ์ซึ่งตีพิมพ์เป็นรูปเล่มและได้รับการอนุมัติจากสถาบันการศึกษาแล้วย้อนหลังไม่เกิน 5 ปี (ตั้งแต่ปีการศึกษา 2550 - 2554)

3) เป็นวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ที่เหมาะสมยิ่ง มีความชัดเจน และเป็นผลงานที่สำเร็จสมบูรณ์แล้ว

(6) วันและเวลาในการเสนอวิทยานิพนธ์เพื่อขอรับรางวัล

ผู้ประสงค์เสนอวิทยานิพนธ์เข้ารับการคัดเลือกเพื่อขอรับรางวัลจากคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาสามารถส่งผลงานได้ตั้งแต่วันที่ 12 เมษายน ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม 2555

(7) การให้รางวัล

ให้จ่ายเงินรางวัลแก่ผู้ทำวิทยานิพนธ์ที่ได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัลพร้อมกับมอบโล่ประกาศเกียรติคุณ โดยมีเงินรางวัลที่ได้รับในแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับปริญญาเอก

1) รางวัลดีเยี่ยม หนึ่งรางวัล

รางวัลละ 60,000 บาท

- 2) รางวัลดีเด่น หนึ่งรางวัล
รางวัลละ 40,000 บาท
- 3) รางวัลชมเชย สองรางวัล
รางวัลละ 10,000 บาท

ระดับปริญญาโท

- 1) รางวัลดีเยี่ยม หนึ่งรางวัล
รางวัลละ 30,000 บาท
- 2) รางวัลดีเด่น หนึ่งรางวัล
รางวัลละ 20,000 บาท
- 3) รางวัลชมเชย สองรางวัล
รางวัลละ 10,000 บาท

ให้ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ทุกคนและสถาบันอุดมศึกษาซึ่ง วิทยานิพนธ์ที่ได้รับรางวัลนั้นให้ได้รับเกียรติบัตร

สำหรับวิทยานิพนธ์ที่ผ่านการพิจารณาจาก คณะอนุกรรมการกลั่นกรองวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโทและระดับ ปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555 ผู้ทำวิทยานิพนธ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ทุกคน และสถาบันอุดมศึกษา จะได้รับประกาศนียบัตร

ข้อ 4 เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือก

คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภามีเกณฑ์ การพิจารณาเพื่อคัดเลือกผลงาน ดังนี้

(1) ผลงานวิจัยถูกใช้ประโยชน์ในงานด้านนิติบัญญัติ
ของประเทศไทย

(2) ผลงานวิจัยก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อ
สาธารณชนในวงกว้าง

(3) ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพทางวิชาการดีมาก ดังนี้

1) ระเบียบวิธีวิจัยมีความถูกต้อง และ
เหมาะสม

2) การอภิปรายผลมีความชัดเจน

3) เป็นงานวิจัยที่มีความคิดริเริ่มและไม่
ซ้ำซ้อน (Originality)

4) มีจริยธรรมในการทำวิจัย

ข้อ 5 การพิจารณาตัดสินและอนุมัติ

ให้คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาเป็น
ผู้พิจารณาชี้ขาดและอนุมัติให้รางวัล โดยอาจตั้งคณะบุคคลขึ้น
ช่วยพิจารณา ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะได้

ทั้งนี้ ผลการตัดสินรางวัลของคณะกรรมการวิจัย
และพัฒนาของวุฒิสภาให้เป็นที่สุดจะอุทธรณ์มิได้ และหากพบหลักฐาน
ในภายหลังว่าผู้ได้รับรางวัลกระทำความผิดจรรยาบรรณนักวิจัยในผลงาน
ที่ได้รับรางวัล คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาสามารถ
พิจารณาเพิกถอนผลการตัดสินและเรียกคืนรางวัลที่รับไปแล้ว
ทั้งหมด

สำหรับวิทยานิพนธ์ที่เสนอขอรับรางวัล คณะกรรมการ
วิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่จัดสงคืน เว้นแต่
ผู้เสนอร้องขอ

ข้อ 6 การนำเสนอผลงานและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
ผู้รับรางวัลจะต้องนำเสนอวิทยานิพนธ์ในงานสัมมนา
ที่คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาจัดขึ้น สำหรับผลงาน
วิทยานิพนธ์ที่เสนอขอรับรางวัลและผ่านการคัดเลือกแล้ว คณะกรรมการ
วิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาอาจขอจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ให้สมาชิก
วุฒิสภา คณะกรรมาธิการของวุฒิสภา และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ใช้ประโยชน์
ต่อไป

ทั้งนี้ ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 เดือน เมษายน พ.ศ. 2555
เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 5 เดือน เมษายน พ.ศ. 2555

นางพรทิพย์ โล่ห์วีระ จันทรรัตนปรีดา
ประธานกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

รายชื่อคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

คำสั่งวุฒิสภา

ที่ ๕๒ /๒๕๕๔

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อาศัยอำนาจตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๑๐ (๕) และระเบียบวุฒิสภาว่าด้วยการวิจัยและพัฒนา พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๖ จึงเห็นสมควรแต่งตั้ง คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภาขึ้น ประกอบด้วย

๑. นางพรทิพย์ โล่ห์หิระ จันทรรัตนปริดา	ประธานกรรมการ
๒. ศาสตราจารย์เกียรติคุณศรีใจ บุรณสมภพ	กรรมการที่ปรึกษา
๓. รองศาสตราจารย์ทัศนา บุญทอง	กรรมการที่ปรึกษา
๔. รองศาสตราจารย์มนตรี วุฒิสรรณ	กรรมการที่ปรึกษา
๕. ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาช	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๖. รองศาสตราจารย์ไชยา ยิ้มวิไล	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๗. รองศาสตราจารย์พีรเดช ทองอำไพ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๘. รองศาสตราจารย์อัมพร อ่างลักษณ์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๙. ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิโรดิ พานิชย์พงษ์	กรรมการ
๑๐. รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ชิตพงศ์	กรรมการ
๑๑. นายแพทย์อนันต์ อริยะชัยพาณิชย์	กรรมการ
๑๒. นายแพทย์สุรพงษ์ ตันชนศรีกุล	กรรมการ
๑๓. รองเลขาธิการวุฒิสภา	กรรมการ
ที่เลขาธิการวุฒิสภามอบหมาย	
๑๔. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ	กรรมการและเลขานุการ
๑๕. ข้าราชการผู้ได้รับมอบหมายให้ บังคับบัญชาสำนักงานวิจัยและข้อมูล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

/ให้คณะกรรมการ...

ให้คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของมูลนิธิสภา มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ
มูลนิธิสภาว่าด้วยการวิจัยและพัฒนา พ.ศ. ๒๕๕๔ ดังนี้

๑. กำหนดนโยบายเพื่อการวิจัยและพัฒนาของมูลนิธิสภา
  ๒. คัดเลือกเรื่องที่จะทำการวิจัยตามที่ประธานมูลนิธิสภา สมาชิกมูลนิธิสภา คณะกรรมการ
หรือสำนักงานเสนอให้ทำการวิจัย และคัดเลือกโครงการวิจัยตามที่สถาบันหรือมหาวิทยาลัยเสนอ
  ๓. กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง อัตรากำลัง ค่าตอบแทน ค่าใช้จ่าย และรางวัล
สำหรับการวิจัย
  ๔. คัดเลือกผลงานการวิจัยเพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่
  ๕. แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
  ๖. ให้คณะกรรมการรายงานผลการดำเนินงานต่อประธานมูลนิธิสภา
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔

พลเอก

(ศิริเดช มีเพียร)
ประธานมูลนิธิสภา

รายชื่อคณะกรรมการกลั่นกรองวิทยานิพนธ์
ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูล
ทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555

คำสั่งคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

ที่ ๓ /๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก
เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ด้วยคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา เห็นควรให้มีการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
และระดับปริญญาเอก เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการแก่วุฒิสภา

ในกรณีนี้ เพื่อให้การดำเนินงานคัดเลือกวิทยานิพนธ์ที่เสนอเข้าสู่การพิจารณาคัดเลือกเป็นไปด้วย
ความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อาศัยระเบียบวุฒิสภาว่าด้วยการศึกษา
พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๓๓ (๕) จึงเห็นควรแต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองวิทยานิพนธ์ ดังกล่าว ประกอบด้วย

๑. รองศาสตราจารย์พิรเดช	ทองอำไพ	ประธานกรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์มนตรี	รูปสุวรรณ	กรรมการ
๓. รองศาสตราจารย์อัมพร	อึ้งรังสฤษดิ์	กรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์น้ำทิพย์	วิภาวิน	กรรมการ
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลสินทร์	พินิจภูวดล	กรรมการ
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ	มุลศิลป์	กรรมการ
๗. ดร. ภาคภูมิ	ทิพย์คุณ	กรรมการ
๘. นางสาวศศิธร	ศรีสุจิต	กรรมการและเลขานุการ
๙. นายประธาน	ทิพย์กลิน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. ดำเนินการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
๒. พิจารณาถกสนทนากลั่นกรองวิทยานิพนธ์ที่สมควรได้รับการคัดเลือกเพื่อรับรางวัล
๓. จัดทำสรุปผลและรายงานผลการกลั่นกรองวิทยานิพนธ์เสนอคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

จงมิตร ๒๖ มีนาคม ๕๕

(นางพรทิพย์ โสฬ์วีระ จันทร์รัตนปริดา)

ประธานกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตัดสินคัดเลือกวิทยานิพนธ์
ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูล
ทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555

คำสั่งคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

ที่ ๕/๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตัดสินวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก
เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ด้วยคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา มีมติเห็นควรให้ดำเนินโครงการคัดเลือกวิทยานิพนธ์
ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ขึ้น
จึงข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านนิติบัญญัติ รวมทั้งส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการผลิตผลงาน
วิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพ

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๓ (๕) และข้อ ๑๕ แห่งระเบียบวุฒิสภาว่าด้วยการวิจัยและพัฒนา พ.ศ. ๒๕๕๔
จึงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตัดสินวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทาง
วิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ในสาขานิติศาสตร์ ประกอบด้วย

๑. ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล นิตไกรพจน์
๒. ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก

ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่แต่งตั้งขึ้นมีหน้าที่ในการพิจารณาตัดสินวิทยานิพนธ์ จำนวน ๔ เรื่อง ประกอบด้วย

๑. กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒. ผลกระทบของการคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยีต่อการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยชอบธรรม

๓. ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการร่วมทุน ระหว่างรัฐและเอกชนในรูปแบบหุ้นส่วนวิสาหกิจ (PPPs)
ที่ปรากฏในประเทศไทย

๔. องค์ประกอบสาระสำคัญของอันนำไปสู่ความสำเร็จของการประนีประนอม ข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้
กระทำความผิด

โดยเมื่อพิจารณาแล้วเสร็จให้นำผลการพิจารณาตัดสินเสนอต่อคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา
ต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

(นางพรทิพย์ โสฬหวิระ จันทร์รัตนปริดา)

ประธานกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

คำสั่งคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ๒ /๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ด้วยคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีมติเห็นควรให้ดำเนินโครงการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านนิติบัญญัติ รวมทั้งส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการผลิตผลงานวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพ

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๓๓ (๕) และข้อ ๓๕ แห่งระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าด้วยการวิจัยและพัฒนา พ.ศ. ๒๕๕๕ จึงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ในสาขาวิศวกรรมศาสตร์/รัฐประศาสนศาสตร์ ประกอบด้วย

๑. ศาสตราจารย์ ดร.ดิน ปรัชญาพทุทธ์
๒. ศาสตราจารย์ ดร.ลิขิต ฮีระเวดิน
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยกร หวังมหาพร

ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่แต่งตั้งขึ้นมีหน้าที่ในการพิจารณาคัดเลือกวิทยานิพนธ์ จำนวน ๕ เรื่อง ประกอบด้วย

๑. ปัจจัยทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับการเมือง ที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา
๒. การสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน
๓. วัฒนธรรมทางการเมือง : รูปแบบที่เหมาะสมในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่มและบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
๔. การจัดการความหลากหลายในองค์กร : ตัวแบบทางด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อความเท่าเทียมกันของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายเพศ

โดยเมื่อพิจารณาแล้วเสร็จให้นำผลการพิจารณาคัดเลือกเสนอต่อคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

(นางพรทิพย์ โส่ววีระ จันทร์รัตนปรีดา)

ประธานกรรมการวิจัยและพัฒนาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำสั่งคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ๗ / ๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ด้วยคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีมติเห็นควรให้ดำเนินโครงการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านนิติบัญญัติ รวมทั้งส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการผลิตผลงานวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพ

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๓ (๕) และข้อ ๑๕ แห่งระเบียบวุฒิสภาว่าด้วยการวิจัยและพัฒนา พ.ศ. ๒๕๕๔ จึงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ในสาขาครุศาสตร์ ประกอบด้วย

๑. ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเรียง ขจรศิลป์
๓. ดร.ธนู กุลชล

ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่แต่งตั้งขึ้นมีหน้าที่ในการพิจารณาคัดเลือกวิทยานิพนธ์ เรื่อง อนาคตภาพรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน โดยเมื่อพิจารณาแล้วเสร็จให้นำผลการพิจารณาคัดเลือกเสนอต่อคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

(นางพรทิพย์ โล่ห์วีระ จันทรรัตนปรีดา)

ประธานกรรมการวิจัยและพัฒนาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำสั่งคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของมูลนิธิสภา

ที่ ศ ๖๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่ภูมิสภา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ด้วยคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของมูลนิธิสภา มีมติเห็นควรให้ดำเนินโครงการคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่ภูมิสภา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านนิติบัญญัติ รวมทั้งส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการผลิตผลงานวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพ

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๓ (๕) และข้อ ๑๕ แห่งระเบียบวุฒิสภาว่าด้วยการวิจัยและพัฒนา พ.ศ. ๒๕๕๔ จึงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคัดเลือกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก เพื่อสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการให้แก่ภูมิสภา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ในสาขาเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วย

๑. ศาสตราจารย์ ดร.ติรณ พงศ์มพัฒน์
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ พัวพงศธร
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูรี สิริสุนทร

ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่แต่งตั้งขึ้นมีหน้าที่ในการพิจารณาคัดเลือกวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความสูญเสียทางเศรษฐกิจของนโยบายกำหนดราคาพลังงานแทน : กรณีน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว (บี๐ บี๒ บี๓) และไบโอดีเซล บี๕ โดยเมื่อพิจารณาแล้วเสร็จให้นำผลการพิจารณาคัดเลือกเสนอต่อคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา ต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

(นางพรทิพย์ โส่วีระ จันทรรัตนปริดา)
ประธานกรรมการวิจัยและพัฒนาของวุฒิสภา

รายชื่อวิทยานิพนธ์ที่ส่งเข้าร่วมคัดเลือกในโครงการคัดเลือก
วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอกเพื่อสนับสนุน

ข้อมูลทางวิชาการให้แก่วุฒิสภา ประจำปี พ.ศ. 2555

ทั้งหมดจำนวน 34 เรื่อง แบ่งเป็น

- ระดับปริญญาโท จำนวน 19 เรื่อง

ชื่อเรื่อง	ผู้จัดทำ	มหาวิทยาลัย
1) ความสูญเสียทางเศรษฐกิจของนโยบายกำหนดราคาพลังงานทดแทน : กรณีน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว (ปี0 ปี2 ปี3) และไบโอดีเซล ปี5	นายจิรัฐ เจนพิงพร	สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหาร ศาสตร์
2) ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชน ในรูปแบบหุ้นส่วนทวิภาค (PPPs) ที่ปรากฏในประเทศไทย	นายกฤษณพงศ์ ชาญวิรวงศ์	ม.ธรรมศาสตร์
3) กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550	นายวรพชร จันทร์ขันตี	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	ผู้จัดทำ	มหาวิทยาลัย
4) ผลกระทบของการคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยีต่อการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยชอบธรรม	นายกฤตภาส ตั้งสมบุรณ์	ม.กรุงเทพ
5) ปัจจัยทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับการเมืองที่ดีของสมาชิกวุฒิสภา	น.ส.สลิตา สมพิทักษ์	ม.รามคำแหง
6) บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญต่อการพัฒนาการเมืองไทย	นายธวัชพล ทองอินทราช	ม.เชียงใหม่
7) รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดชายแดนใต้	นายปรีวัฒน์ ช่างคิด	ม.สงขลา นครินทร์
8) ความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างของประเทศไทย	นายนิรัตน์ มีบุญ	ม.รามคำแหง
9) ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนตามแนวการคิดการเรียนรู้แบบร่วมต่อที่มีต่อการสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลของเยาวชนพิการทางร่างกาย	น.ส.รุ่งรัตน์ ผลสวัสดิ์	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
10) สมรรถนะสำหรับผู้ฝึกสอนกรีฑาสมาคมกรีฑาแห่งประเทศไทย	น.ส.อุษณา ภาณุเมศ	ม.เทคโนโลยี ราชมงคล พระนคร

ชื่อเรื่อง	ผู้จัดทำ	มหาวิทยาลัย
11) การจัดเก็บภาษีเฉพาะสำหรับกองทุนประกันสุขภาพ	น.ส.ณัฐยานี ว่องวงศ์รักษ์	ม.ธรรมศาสตร์
12) การจัดการพื้นที่สงวนชีวมณฑลของประเทศไทย : กรณีศึกษาพื้นที่สงวนชีวมณฑลสะแกราช	น.ส.นงพงา ประทุมวงศ์	ม.ธรรมศาสตร์
13) รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่	ร.ต.ต.วรวิทย์ นาครุ่ง	ม.ราชภัฏ เชียงใหม่
14) ปัญหากฎหมายภาษีเงินได้และภาษีมูลค่าเพิ่มเกี่ยวกับการชำระเงินล่วงหน้า : การศึกษากรณีบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์	น.ส.อัจฉิรา ปราบหงส์	ม.ธรรมศาสตร์
15) การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากการอาศัยของนกแอ่นคินรี	น.ส.กนกวรรณ ชาติสุวรรณ	ม.ธรรมศาสตร์
16) การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแบบบูรณาการในจังหวัดสมุทรปราการ	น.ส.จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด	ม. นเรศวร
17) มูลค่าจากการใช้ประโยชน์แหล่งหญ้าทะเลด้านการประมงของชุมชนบนเกาะลิบง จังหวัดตรัง	น.ส.อัญรัตน์ เสียมไหม	ม.เกษตรศาสตร์

ชื่อเรื่อง	ผู้จัดทำ	มหาวิทยาลัย
18) การประเมินมูลค่าโลมาสีชมพูทางเศรษฐศาสตร์และการปรับตัวของประชาชนจากกิจกรรมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช	น.ส.วรานันต์ ตันติเวทย์	ม.เกษตรศาสตร์
19) ภูมิหลังและลักษณะพฤติกรรมในช่วงการเปลี่ยนผ่านของผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคอัลไซเมอร์	นางสุปราณี บุญวัง	ม.นเรศวร

● ระดับปริญญาเอก จำนวน 15 เรื่อง

ชื่อเรื่อง	ผู้จัดทำ	มหาวิทยาลัย
1) องค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญอันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด	ดร.สุภัทรากรอุไร	ม.ธรรมศาสตร์
2) การจัดการความหลากหลายในองค์กร : ตัวแบบทางด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อความเท่าเทียมกันของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายเพศ	ดร.เจษฎา นกน้อย	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
3) การสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน	ดร.ธนพฤษช์ชามะรัตน์	ม.ขอนแก่น
4) วัฒนธรรมทางการเมือง : รูปแบบที่เหมาะสมในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่มและบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	ดร.ศตพลวรปัญญาตระกูล	ม.มหาสารคาม
5) อนาคตภาพรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน	ดร.สุวิธิดาจรุงเกียรติกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	ผู้จัดทำ	มหาวิทยาลัย
6) อิทธิพลของความเคร่งศาสนา ความรู้สึกแปลกแยกและ ค่านิยมประชาธิปไตยที่มีต่อ พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการต่อต้านเผด็จการ) ของ อาจารย์และนักศึกษาระดับ มหาวิทยาลัยของรัฐ	ดร.มาริช คุมากร	ม.ราชภัฏ สวนสุนันทา
7) พลวัตชุมชนลุ่มน้ำโขง และสาละวิน	ดร.อุตร วงษ์ทับทิม	ม.ราชภัฏ เชียงราย
8) รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้าง เชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อความสำเร็จทางวิชาการ ของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ดร.สมาน นาวาสีทธิ์	ม.ราชภัฏเลย
9) กลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของธุรกิจ สำนักพิมพ์ในประเทศไทย	ผศ.ดร.รัตนา วงศ์รัมย์เดือน	ม.ราชภัฏสวน ดุสิต
10) แนวทางการจัดการคุณภาพ บริการของบริษัทนำเที่ยวต่อ นักท่องเที่ยวต่างชาติ	ดร.ทองใบ กาญจนภรณ์	ม.รามคำแหง

ชื่อเรื่อง	ผู้จัดทำ	มหาวิทยาลัย
11) สามลอนางอุเปียมและเจ้าสุธนนางมโนห์รา : ความหมายและการดำรงอยู่ในบริบททางสังคมของชนชาติไทย	ดร.สุพิน ฤทธิ์เพ็ญ	ม.ราชภัฏ เชียงใหม่
12) รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มทองเหลืองสานอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา	ดร.สุชานาถ พัฒน์วงศ์งาม	ม.ราชภัฏราช นครินทร์
13) แนวทางการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับการจัดการเพื่อความมั่นคงและสมรรถนะในการบรรลุวิสัยทัศน์ของสถาบันการเงิน : ธ.ก.ส.	ดร.พิพัฒน์ ไทรพิท	ม.ปทุมธานี
14) นโยบายการขนส่งมวลชนของประเทศไทย : กรณีศึกษาระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนสาธารณะ	ดร.อาณัฐชัย รัตตกุล	ม.รามคำแหง
15) ปัจจัยเชิงสาเหตุและประโยชน์ทางธุรกิจของการมีความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	ดร.สำเร็จ ไถยวงศ์	ม.ศรีปทุม

พิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
0 2244 1561, 0 2831 9471, 0 2831 9475